

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**



**KÖY TASARIM REHBERLERİNİN HAZIRLANMASINDA KIRSAL PEYZAJ
KARAKTERLERİNİN YERİ: ANTALYA ELMALI ÖRNEĞİ**

Sıla BALTA

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

EYLÜL 2018

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ



**KÖY TASARIM REHBERLERİNİN HAZIRLANMASINDA KIRSAL PEYZAJ
KARAKTERLERİNİN YERİ: ANTALYA ELMALI ÖRNEĞİ**

Sıla BALTA

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

EYLÜL 2018

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÖY TASARIM REHBERLERİNİN HAZIRLANMASINDA KIRSAL PEYZAJ
KARAKTERLERİNİN YERİ "ANTALYA ELMALI ÖRNEĞİ"

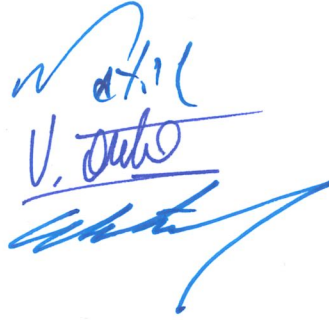
Sıla BALTA
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 03/09/2018 tarihinde jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Meryem ATİK (Danışman)

Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME

Doç. Dr. Murat AKTEN



ÖZET

KÖY TASARIM REHBERLERİNİN HAZIRLANMASINDA KIRSAL PEYZAJ KARAKTERLERİNİN YERİ: ANTALYA ELMALI ÖRNEĞİ

Sıla BALTA

Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Meryem ATİK

Eylül 2018; 116 sayfa

Geleneksel alan kullanımları ve doğal çevre ile şekillenen ve kültürel peyzajların en belirgin özelliklerini barındıran kırsal peyzajların ve özellikle de kırsal yerleşimlerin geleneksel dokuyu koruyabilmek ve kırsal yaşantının sürekliliğini sağlamak adına doğru araçlarla yönetilmesi önem kazanmaktadır.

Türkiye’de On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6360 sayılı Kanun ile kırsal yerleşimler olan köyler mahalle statüsüne geçmiştir. Bu durum köylerin tüzel kişiliğini ortadan kaldırmakta ve kırsal yerleşimlerin kentlerdeki imar uygulamalarına açılmasını beraberinde getirmektedir. Burada köyün mekansal karakterini korumayı amaçlayan Köy Tasarım Rehberleri, yasanın beraberinde getireceği olumsuz etkileri en aza indirmeye ve kırsal karakterin korunmasında etkin bir araç olacak niteliktedir.

Bu çalışmada Antalya, Elmalı örneğinde Köy Tasarım Rehberlerinin, peyzaj ölçeğinde ve kırsal peyzaj karakterleri ile incelenmesi amaçlanmıştır. Kırsal peyzajların çeşitliliği ile öne çıkan Elmalı ilçesindeki 51 köy yükselti, konum ve yerleşim formları ile analiz edilmiş; Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka olmak üzere 6 köyde kırsal peyzaj karakterleri ışığında *yerleşim özellikleri, yapı özellikleri, parsel ve bahçe özellikleri, kültürel değerler* başlıkları altında her bir köy için Köy Tasarım Rehberi bileşenleri tanımlanmıştır.

Elmalı’da 6360 sayılı kanunun uygulanması için temel bilgiler içeren çalışma sonuçları *alan kullanım faaliyetleri peyzaj deseni, doğal çevre ilişkisi, kültürel yapı ve gelenekler, bağlantı ağları, sınır elemanları, alan kullanımlarına bağlı bitki örtüsü, yerleşimler, binalar ve yapılar* gibi kırsal peyzaj karakterlerinin yöreye özgü karakterlerin korunması açısından köy tasarım rehberlerini tamamlayıcı bilgiler sunduğunu göstermiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Elmalı, Kırsal, Köy Tasarım Rehberi, Peyzaj Karakteri

JÜRİ: Prof. Dr. Meryem ATİK

Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME

Doç. Dr. Murat AKTEN

ABSTRACT

THE ROLE OF RURAL LANDSCAPE CHARACTERS IN THE PREPARATION OF VILLAGE DESIGN STATEMENTS: THE CASE STUDY OF ELMALI, ANTALYA

Sıla BALTA

MSc Thesis at the Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Meryem ATİK

September 2018; 116 pages

Shaped by traditional land use patterns and natural environment and represent most refine examples of cultural landscape, it is important to select right tools to protect the traditional texture and ensure the continuity of rural life in rural landscapes, particularly rural settlements.

According to Recent Law Numbered 6360 on Setting Great Municipalities in Fourteen Cities and Twenty-seven Towns rural settlements has become city neighbourhoods. This will remove the legal personality of the villagers and cause the rural settlements to be exposed to urban practices. At this point, the Village Design Statements have the potential as an effective element to avoid the reduction of the most negative effects and the protection of the rural character.

The aim of this study was to analyse village design guides with regard to rural landscape characters and landscape scale in Elmalı case, Antalya. Known with its landscape diversity, 51 villages in Elmalı were analysed according to height, location and settlement form; village design guides with *settlement, building, parcel and garden features, cultural values* were defined in 6 villages of Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük and Gümüşyaka in the light of rural landscape characters.

Compiling main layout for the implication of 6360 Law in Elmalı, study results showed that rural characters of *land use, landscape pattern, relation with natural environment, culture and traditions, networks, bordering elements, vegetation related to land use, settlements and buildings* provide valuable supplementary information for village design guides regarding to protection of characteristics that unique to locality.

KEYWORDS: Elmalı, Rural, Village Design Statement, Landscape Character,

COMMITTEE: Prof. Dr. Meryem ATİK

Prof. Dr. Veli ORTACESME

Assoc. Prof. Dr. Murat AKTEN

ÖNSÖZ

Antalya Elmalı İlçesi örneğinde Köy Tasarım Rehberlerinin hazırlanmasında kırsal peyzaj karakterlerinin yerinin incelendiği bu çalışmamda birlikte çalışmaya başladığımız günden itibaren çalışmanın şekillenmesine ve sonuçlanmasına yardımcı olan ve bana her türlü çalışma olanağı ve desteği veren, her zaman yanımda olan danışmanım Sayın Prof. Dr. Meryem ATİK'e, daimi desteği ve değerli görüşleri için saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME ve Dr. Öğr. Üyesi Emrah YILDIRIM'a, Akdeniz Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden Araş. Gör. Ayşe DURAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Arazi çalışmalarım boyunca yardımcı olma istekleri, güler yüzleri ve her türlü destekleri için Elmalı İlçesi muhtarlarına ve Elmalı Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışması TUBİTAK 214O393 nolu “*Antalya İli Kırsal Peyzaj Karakterlerinin Belirlenmesi ve Alan Kullanım Planlaması Bağlamında Değerlendirilmesi*” başlıklı araştırma projesinin yaygın etkisi açısından köy tasarım rehberlerine yönelik olarak kırsal peyzaj karakterleri ve yerleşimlerinin detaylı analizi ile Elmalı İlçesini kapsamaktadır ve çalışmanın gerçekleştirilmesindeki desteklerinden dolayı TUBİTAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans tez çalışmam boyunca her koşulda desteklerini esirgemeyen ve bu süreci kolaylaştırmak adına anlayış, sabır ve fedakarlıkları için değerli aileme ve Beyza DURHAN'a, sevgili arkadaşlarım ve meslektaşlarım Taylan YILDIRIM ve Berker TUNA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
AKADEMİK BEYAN	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK TARAMASI.....	4
2.1. Kuramsal Bilgiler	4
2.1.1. Peyzaj, kırsal peyzaj ve kırsal peyzaj karakteri.....	4
2.1.2. Kırsal peyzaj içinde yerleşimler ve köyler	6
2.1.3. Köy tanımı.....	8
2.1.4. Yasal düzenlemeler ve mevzuatlarda kırsal yerleşimler	9
2.1.5. Köy Tasarım Rehberleri	11
2.2. Kaynak Taramaları	14
3. MATERYAL VE METOT.....	19
3.1. Materyal	19
3.2. Metot	21
4. BULGULAR	23
4.1. Çalışma Alanı Doğal Yapısı.....	24
4.1.1. Topoğrafya	24
4.1.2. Jeolojik yapı	25
4.1.3. Toprak özellikleri	28
4.1.3.1. Büyük toprak grupları	28
4.1.3.2. Toprak yetenek sınıfları	29
4.1.4. Hidrolojik yapı	32
4.1.5. Bitki örtüsü.....	34
4.1.6. İklim özellikleri	36
4.2. Sosyo-Ekonomik Yapı	37

4.2.1. Nüfus yapısı.....	37
4.2.2. Eğitim durumu.....	38
4.2.3. Ekonomik yapı	38
4.3. Tarihi kültürel yapı.....	39
4.4. Elmalı İlçesi Kırsal Yerleşimleri.....	39
4.4.1. Yükseltilerine göre kırsal yerleşimlerin dağılımı.....	40
4.4.2. Konumlarına göre kırsal yerleşimlerin dağılımı	42
4.4.3. Yerleşim formlarına göre kırsal yerleşimlerin dağılımı	43
4.4.4. Yükselti, konum ve yerleşim formları dağılımının analizi	45
4.5. Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka Örneğinde Köy Tasarım Rehberi Bileşenlerinin Analizi	47
4.5.1. Düden Köyü/ Mahallesi	48
4.5.2. Armutlu Köyü/ Mahallesi.....	59
4.5.3. Yalnızdam Köyü/ Mahallesi.....	68
4.5.4. Yılmazlı Köyü/ Mahallesi	75
4.5.5. Bozhüyük Köyü/ Mahallesi.....	82
4.5.6. Gümüşyaka Köyü/ Mahallesi.....	88
5. TARTIŞMA.....	96
6. SONUÇLAR	103
7. KAYNAKLAR.....	110
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Köy Tasarım Rehberlerinin Hazırlanmasında Kırsal Peyzaj Karakterlerinin Yeri: Antalya Elmalı Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

03/09/2018

Sıla BALTA

SİMGELER VE KISALTMALAR

TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
MTA	: Maden Tetkik ve Arama
OGM	: Orman Genel Müdürlüğü
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
KÖYDES	: Köylerin Altyapısının Desteklenme Projesi
LEADER	: Kırsal Ekonominin Gelişim Eylemleri Arasındaki İşbirliği
AB	: Avrupa Birliği

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Araştırma alanı genel konumu.....	19
Şekil 3.2. Araştırma alanı örneklenen köyler ve konumları	20
Şekil 3.3. Araştırma yöntemi akış şeması.....	22
Şekil 3.4. Kırsal Peyzaj Karakterleri ve Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri.....	22
Şekil 4.1. Elmalı İlçesi yükseklik grupları haritası	24
Şekil 4.2. Elmalı İlçesi jeolojik formasyon dağılımı	26
Şekil 4.3. Elmalı İlçesi jeolojik yapı haritası	27
Şekil 4.4. Elmalı İlçesi büyük toprak grupları haritası	30
Şekil 4.5. Elmalı İlçesi toprak yetenek sınıfları haritası	32
Şekil 4.6. Elmalı İlçesi, hidroloji haritası	33
Şekil 4.7. Elmalı İlçesi bitki örtüsü.....	35
Şekil 4.8. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri yükselti basamakları haritası	41
Şekil 4.9. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri yükseklik dağılımları.....	42
Şekil 4.10. Yerleşim konumu özellikleri	42
Şekil 4.11. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri konum özellikleri.....	43
Şekil 4.12. Yerleşim formları; a) tarak; b) ızgara; c) yıldız (ışınsal); d) lineer; e) yay; f) organik.....	44
Şekil 4.13. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri form özellikleri.....	45
Şekil 4.14. Örneklemesi yapılan köylerin konum ve yerleşim formu özellikleri	48
Şekil 4.15. Düden Köyü Mahallesi konumu.....	48
Şekil 4.16. Düden, yerleşim formu	49
Şekil 4.17. Düden, yerleşim yapısı	49
Şekil 4.18. Düden, yollar ve sokak yapısı.....	49
Şekil 4.19. Düden, yerleşim planı.....	50
Şekil 4.20. Düden Suyu	51
Şekil 4.21. Düden, bahçe düzenleri	52
Şekil 4.22. Düden, konut-ambar-ahır dizilimi	52
Şekil 4.23. Düden, bahçe içi ahır ve ambar	52
Şekil 4.24. Geleneksel konut ve bahçesi.....	52
Şekil 4.25. Düden, geleneksel ve yeni yapılmış konut yapıları.....	53

Şekil 4.26. Düden, geleneksel tek katlı konut örneği	54
Şekil 4.27. Düden, geleneksel iki katlı konut örneği	54
Şekil 4.28. Düden, konut bahçesi bahçe içi ahır yapısı	55
Şekil 4.29. Düden, sınır elemanları.....	55
Şekil 4.30. Düden, Ekmeklik yapısı.....	56
Şekil 4.31. Köy meydanı olarak tanımlanan alan	58
Şekil 4.32. Düden, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi	59
Şekil 4.33. Armutlu Köyü Mahallesi konumu	59
Şekil 4.34. Armutlu, yerleşim formu	60
Şekil 4.35. Armutlu, yerleşim yapısı	60
Şekil 4.36. Armutlu, köy içi bağlantılar.....	60
Şekil 4.37. Armutlu, sokak dokusu	61
Şekil 4.38. Armutlu, konut-bahçe düzeni	61
Şekil 4.39. Armutlu, bahçe kullanımı	62
Şekil 4.40. Armutlu, yerleşim planı	62
Şekil 4.41. Armutlu, Tarihi Kaya Mezarları	63
Şekil 4.42. Armutlu, Çamaşırılık yapısı.....	63
Şekil 4.43. Armutlu Camii ve köy meydanı	63
Şekil 4.44. Armutlu, Çamaşırılık yapısı plan görüntüsü.....	64
Şekil 4.45. Armutlu, Yedi Kuyular mevkii.....	64
Şekil 4.46. Armutlu, hayvan barınakları.....	65
Şekil 4.47. Armutlu, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi	68
Şekil 4.48. Yalnızdam Köyü Mahallesi konumu	68
Şekil 4.49. Yalnızdam, yerleşim formu	69
Şekil 4.50. Yalnızdam, yerleşim yapısı	69
Şekil 4.51. Yalnızdam, yerleşim planı	70
Şekil 4.52. Yalnızdam, sokak dokusu.....	70
Şekil 4.53. Yalnızdam, sokak ve sınır elemanları.....	71
Şekil 4.54. Yalnızdam, konut, bahçe, sokak bağlantılar	71
Şekil 4.55. a) Yalnızdam, konut-bahçe düzeni; b) Yalnızdam, konut plan örneği	72
Şekil 4.56. Yalnızdam, Ağdalık	72
Şekil 4.57. Yalnızdam, köy meydanı	75

Şekil 4.58. Yalnızdam, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi	75
Şekil 4.59. Yılmazlı Köyü Mahallesi konumu.....	76
Şekil 4.60. Yılmazlı, yerleşim formu.....	76
Şekil 4.61. Yılmazlı, yerleşim yapısı	77
Şekil 4.62. Yılmazlı, sokak dokusu ve bağlantılar.....	77
Şekil 4.63. Yılmazlı, geleneksel konut örnekleri.....	78
Şekil 4.64. Yılmazlı, sınır elemanları, duvarlar	78
Şekil 4.65. Yılmazlı, konut-bahçe düzeni.....	78
Şekil 4.66. Yılmazlı, konut-bahçe organizasyonları.....	79
Şekil 4.67. Yılmazlı, Ev Ambarlar.....	79
Şekil 4.68. Yılmazlı, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi.....	82
Şekil 4.69. Bozhüyük Köyü Mahallesi konumu	82
Şekil 4.70. Bozhüyük, yerleşim formu	83
Şekil 4.71. Bozhüyük Köyü yerleşim yapısı.....	83
Şekil 4.72. Bozhüyük, sokak dokusu	83
Şekil 4.73. Bozhüyük, Ekmeklik yapısı.....	84
Şekil 4.74. Bozhüyük, geleneksel konut planı örneği.....	84
Şekil 4.75. Bozhüyük, konut-bahçe düzeni	84
Şekil 4.76. Bozhüyük, bahçe duvarları	85
Şekil 4.77. Bozhüyük, konut, bahçe, sokak ilişkisi	85
Şekil 4.78. Bozhüyük, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi	88
Şekil 4.79. Gümüşyaka Köyü Mahallesi konumu	88
Şekil 4.80. Gümüşyaka, yerleşim formu.....	89
Şekil 4.81. Gümüşyaka, yerleşim planı	89
Şekil 4.82. Gümüşyaka, yerleşim yapısı	90
Şekil 4.83. Gümüşyaka, geleneksel konut örneği	90
Şekil 4.84. Gümüşyaka, konut-bahçe düzeni.....	91
Şekil 4.85. Gümüşyaka, sokak dokusu ve bağlantılar	92
Şekil 4.86. Gümüşyaka, bahçe yapısı	92
Şekil 4.87. Gümüşyaka, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi.....	95

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Çalışma alanındaki büyük toprak gruplarının alansal dağılımı	28
Çizelge 4.2. Toprak Yetenek Sınıfları	31
Çizelge 4.3. Toprak yetenek sınıfları alansal dağılımı	31
Çizelge 4.4. Elmalı doğal bitki örtüsünün alansal dağılımı	36
Çizelge 4.5. Elmalı İlçesi'ndeki anıt ağaçlar ve özellikleri	36
Çizelge 4.6. Elmalı Sıcaklık ve Yağış Ortalamaları (1960-2015)	37
Çizelge 4.7. Elmalı İlçesi 1970-2010 yılları arası nüfus durumu	37
Çizelge 4.8. Elmalı İlçesi'ne ait kırsal yerleşimlerin nüfus durumu.....	38
Çizelge 4.9. Elmalı Bölgesi tarihsel gelişimi.....	39
Çizelge 4.10. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri yükseklik değerleri	40
Çizelge 4.11. Konum özelliklerine göre Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri.....	43
Çizelge 4.12. Form özelliklerine göre Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri	45
Çizelge 4.13. Elmalı kırsal yerleşimleri yükseklik, konum ve yerleşim formu arasındaki korelasyon analizi	46
Çizelge 4.14. Kırsal yerleşimlerin konum ve form özelliklerinin yükseklik durumuna göre dağılımları (%).....	46
Çizelge 4.15. Düden Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri	56
Çizelge 4.16. Düden, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri.....	57
Çizelge 4.17. Armutlu Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri	65
Çizelge 4.18. Armutlu, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri.....	66
Çizelge 4.19. Yalnızdam Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri	73
Çizelge 4.20. Yalnızdam, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri.....	73
Çizelge 4.21. Yılmazlı Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri.....	80
Çizelge 4.22. Yılmazlı, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri	80
Çizelge 4.23. Bozhüyük Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri	85
Çizelge 4.24. Bozhüyük, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri	86
Çizelge 4.25. Gümüşyaka Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri.....	93
Çizelge 4.26. Gümüşyaka Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri	93
Çizelge 6.1. Genel tasarım ilkeleri ve köye özel tasarım ilkeleri	105

1. GİRİŞ

Peyzaj bir alanın doğal ve kültürel özelliklerinin tümüdür. İnsanın doğa ile etkileşimi oluşan peyzaj, insan etkisinin durumuna en temel haliyle doğal ve kültürel olarak sınıflandırılmaktadır. Burada kırsal peyzajlar insan yaşamının doğal peyzaj üzerindeki en önemli ve ilginç örneklerini içermektedir.

Cullotta ve Barbera (2011) kırsal peyzajları geleneksel kültürel peyzajlar olarak tanımlamışlardır. Amerikan Peyzaj Mimarları Federasyonu (ASLA 2006)'na göre kırsal peyzajlar insan ve doğanın uyumlu ortaklık içinde oldukları mekanlardır ve insanoğlunun yaratıcılığına güçlü imkanlar sunmaktadır.

Ülkemizde kırsal peyzajlar başta azalan nüfus, kaybolan geleneksel yapılar, çevre kirliliği gibi sorunlar ile karşı karşıyadır. Açıkgöz ve Tanrıvermiş (2000), endüstri kaynaklı hava kirliliği, maden ve taş ocakları, altyapı ve tarımsal kimyasallardan kaynaklanan su ve toprak kirliliği, tarım topraklarının amaç dışı kullanımlarının kırsal alanlardaki sorunların başında geldiğini belirtmiştir(Çınar 2007).

Peyzaj Karakteri, bir peyzajı diğerinden ayıran, iyi veya kötü olduğu yargısına ulaştıran, belirgin, tanınabilir ve sürekliliği olan özelliğini tanımlanmaktadır (Swanwick 2002, Heritage Council 2006). Bu açıdan kırsal peyzajlar; doğal çevre unsurları, yerleşimler, geleneksel yapılar ve alan kullanımları, sınır elemanlarının ilginç ve yöreye özgü karakterlerini sergilemektedir.

Peyzaj karakter analizi ise peyzajlar arasındaki farklılıkları anlamaya ve tanımaya yardımcı olan bir yaklaşımdır. Yerel farklılıklara saygı duyan bir karar verme için çerçeve görevi görmektedir. Peyzajı “çözmemize” izin verir ve farklı unsurların mekân duygusunda nasıl bir payı olduğunu anlaşılmaya yardımcı olmaktadır (Landscape Character Network 2018). Özellikle de kırsal alanların ve karakterlerin anlaşılmasında detaylı bilgilere ulaşılmasını mümkün kılmaktadır.

Uzun süre tarım ile uğraşan insanların yaşadığı, kentlerden geri kalmış uzak alanlar olarak görülen kırsal peyzajlara yönelik çalışmaların ve planlamaların 2. Dünya savaşından sonra başladığı söylenebilir. Avrupa'da 1950-1960'lardan artan endüstriyel gelişme, kırsal nüfusun kentlere taşınmasını beraberinde getirmiştir. Owen (1998) kırsal peyzaj çalışmalarının 1940'lara uzandığı İngiltere'de, kırsal alanların 1970'lerden itibaren bölge planları kapsamına alındığını belirtmiştir.

Kırsal peyzajlar Almanya'da bölge planlarında tarım ve ormancılığın rekabet edebilirliği açısından; Hollanda'da arazi toplulaştırması kapsamında kırsal peyzajların geliştirilmesi ve korunması açısından; Kanada'da kırsal alan komisyonları gözetiminde kırsal alanların mevcut karakterlerinin korunması ve geliştirilmesi açısından ele alınmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1960'larda yol güzelleştirme çalışmaları kapsamında başlayan çalışmalar kırsal alanlar için peyzaj planlarının hazırlanması ile devam etmiştir. Eminağaoğlu ve Çevik (2007) İngiltere'de kırsal peyzajların köy tasarımı

rehberleri ile ve köylerin ve çevresinin bölgesel karakterini temel alan planlama ve tasarım ilkeleri ile ele alındığını ifade etmiştir.

Uluslararası düzeyde *Dünya Kırsal Peyzajları* girişimi ile Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) ve Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu (IFLA) kırsal peyzajların korunması ve yönetilmesi konusunda birlikte çalışmaktadır (World Rural Landscapes 2014).

Ülkemizde ise köylerin en büyük yerleşim birimi olarak kabul edildiği kırsal peyzajlar 1924 yılında 442 sayılı Köy Kanunu (Resmi Gazete 1924) ile ele alınmıştır. 2000'li yıllarda mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın çalışmaları ile köy yerleşme planları ve doğal ve kültürel yapıya, yöresel mimariye uygun yapı projeleri geliştirilmiştir.

Son olarak On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6360 sayılı Kanun (Resmi Gazete 2012) ile kırsal alanlara, özellikle de kırsal yerleşimlere yönelik imar uygulamaları Köy Tasarım Rehberlerini gündeme getirmiştir. Kanun kapsamında Büyükşehir Belediye sınırlarının il sınırına genişletilmesi ile mahallelere dönüştürülen köyler için belediyelerin imar uygulamaları geçerli olacaktır.

Bu kanuna göre, köylerin tüzel kişiliği kalkarak mahalleye dönüştürülmüş olup, ilçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin talep etmeleri halinde büyükşehir belediyeleri köylerde yapılacak olan ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun tip mimari projeler yapar veya yaptırır durumda olacaklardır. Alan sınırının belirlenmesinde ise ilgili ilçe belediyesi yetkili olacaktır. Söz konusu imar uygulamalarının kentsel dokunun ve yapı yoğunluğunun kırsal alanlara da taşınacak olması kırsal peyzaj karakterine dayanan Köy Tasarım Rehberlerini Türkiye için de bir ihtiyaç haline getirmiştir.

Köy tasarım rehberleri kırsal peyzaj karakterlerini esas alarak, köylerdeki yapılaşma ve fiziksel plan gelişimlerinin tanımlandığı açıklayıcı belgelerdir. Eminağaoğlu ve Çevik (2007)'e göre Köy Tasarım Raporları ve Köy Tasarım Rehberleri ile kırsal peyzajların özgün karakterlerinin korunması yönünde çalışmalar ilk olarak İngiltere'de başlatılmıştır. Bugün pek çok ülkede kırsal alanların gelişmesi ve kırsal peyzajların korunması ve geliştirilmesini amaçlayan Köy Tasarım Rehberleri önemli bir fiziksel plan althğı olarak kullanılmaktadır.

Ülkemizde ise *Köy Tasarım Rehberleri* ilk olarak Küre Dağları, Ersizlerdere (2015) örneği ile başlamış; Küre Dağları Milli Parkı Bartın Bölümü Köyleri (Görmüş vd. 2015); Erdek, Yukarıyapıcı (Öğdül vd. 2018) ve Ödemiş, Bademli köyleri ile devam etmiştir. Kaş, Bezirgan Köyü Köy Tasarım Raporu çalışmaları ise halen devam etmektedir.

Eminağaoğlu ve Çevik (2006) rehber çalışmalarının çoğunlukla doğal çevrenin niteliklerinden çok, yerleşmelerin yapısal özellikleri üzerinde yoğunlaştığına

değınmişlerdir. Burada iklim, arazi yapısı, jeoloji, su kaynakları, bitki örtüsü gibi doğal çevre elemanları kırsal alanlar için önemli kalite göstergeleridir. Köy Tasarım Rehberlerinin içeriği genellikle belli bir format içinde sunulmakta, bu format yerin özelliğine göre ayrıntı düzeyinde farklılaşmaktadır.

Ülkemizdeki mevcut çalışmalar Mimarlık ve Şehir ve Bölge Planlama disiplinlerinin bakış açısı ile ve yoğunlukla köylerin yapısal özellikleri ve mimarisi üzerine yoğunlaşmaktadır. Diğer yandan Köy Tasarım Rehberleri *yerleşim, yapı, parsel ve bahçe özellikleri, kültürel değerler* üzerinde çoklu kriterlere dayanmaktadır. Bu çalışmanın amacı köy tasarım rehberlerinin hazırlanmasında kırsal peyzaj karakterlerinin yerinin Antalya, Elmalı İlçesi Örneğinde incelenmesidir. Çalışmada mevcut çalışmalardan farklı olarak kırsal peyzajlara, kırsal peyzaj karakterlerine ve kırsal peyzajlarda önemli bir yer tutan kırsal yerleşimler olan köylerin peyzaj ölçeğinde ele alınması ve Köy Tasarım Rehberlerinin hazırlanmasına peyzaj mimarlığı bakış açısının getirilmesi hedeflenmektedir.

Zengin tarihi geçmişi ve doğal yapısı ile Antalya ili, Elmalı İlçesi kırsal ve kültürel peyzaj özelliklerinin yoğunluğunu hala korumaktadır. İlçede yer alan ambarlar, arı serenleri, geleneksel mimari dokusu ve kırsal yerleşim yapısı gibi kırsal ve kültürel özellikleri Elmalı kırsal peyzaj karakterlerinin tanımlanmasında etkin rol oynamaktadır. Çalışmada, Köy Tasarım Rehberleri oluşturulması kapsamında Elmalı İlçesi'nde, geleneksel mimari dokunun yanında, mahallelerin yerleşim dokusu ve konum özellikleri ışığında örneklenen köyler kırsal peyzaj karakterleri ve köy tasarım rehberi bileşenleri açısından analiz edilmiştir. Burada incelenen örneklerinde rehberlerin ağırlık verdiği yapısal dokuya ve mimariye ek olarak; yöre peyzajı ölçeğinde ve kırsal peyzaj karakterleri ile tanımlanmaya çalışılmıştır.

Çalışma sonuçlarının ülkemiz için yeni olan ve 6360 sayılı Belediye Kanunu ile büyük bir ihtiyaca dönüşen Köy Tasarım Rehberlerinin Elmalı bölgesi ve seçilen köyleri için örnekleri için sunmuş olduğu temel, altlık veriler ile yararlı olması, yöre peyzajlarının ve kırsal peyzaj karakterlerinin korunmasına katkı sunması beklenmektedir.

2. KAYNAK TARAMASI

2.1. Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Peyzaj, kırsal peyzaj ve kırsal peyzaj karakteri

Poyraz (2002)'nin belirttiği üzere peyzaj, insanı çevreleyen doğal ve kültürel elemanların tümü ile herhangi bir yerdeki bakış noktasından insanı çevreleyen görünümünün bütünü; kültür ve doğa arasındaki ortak paydadır (Kaska 2012). Bu ortak payda, doğal çevredeki insan varlığının yerleşimler, yaşam tarzı ve kültürü üzerinde etkili olması sonucu oluşturmaktadır. Samsunlu ve Şengönül (2004)'e göre bir alandaki araziler, evler, ormanlar, göller, yollar, tarım alanları, rekreasyon ve yerleşim alanlarının toplamı peyzajı oluşturur (Akdoğan 2014).

Peyzaj, beşeri bir kavramdır ve gerçekte araziye nasıl gördüğümüzü ve deneyimlediğimizi, arazinin uyandırdığı hisleri, anıları veya ilişkileri de kapsamaktadır (The Countryside Agency 2006). Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (Resmi Gazete 2003) peyzajı, insanlar tarafından algılandığı şekliyle, özellikleri doğal ve/veya insan aktiviteleri ve etkileşimleri sonucu oluşan alanlar olarak tanımlamaktadır.

Peyzaj, aynı zamanda kendi içerisinde, doğal ve insan kaynaklı (kültürel) olmak üzere birçok değişkeni ve bu değişkenleri oluşturan unsurların birbirleriyle ilişkilerini içeren bir yapıya sahiptir. Bayer (1977)'e göre Sözleşmede yer alan doğal faktörler; morfolojik ve jeolojik arazi yapısı ve bu arazi üzerinde bulunan vejetasyon örtüsü, fauna ile birlikte meydana gelen hareketli, görsel tüm öğeleri kapsamaktadır (Ada ve Yener 2017).

Dağları, tepeleri, ovaları, vadileri, su yüzeyleri, akarsuları, bitki örtüsü çeşitliliği ile *arazi*; sis, bulut, yağmur vb. özellikleri ile *atmosfer*; insan ve hayvan varlıkları ile *fauna*; binaları, yolları, yerleşme bölgeleri peyzajın *fiziki* elemanlarını oluşturmaktadır. Toplumun gelenek ve görenekleri, yönetim biçimleri, ekonomik yapıları, eğitim durumu vb. sosyal özellikleri ise peyzajın *kültürel* elemanlarıdır (Gökçe ve Açıksöz 2015).

Sözlük anlamı ile *Kır, şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer; Kırsal az insanın barındığı, genellikle kır durumunda olan yer veya kırları, köylere, çoban yaşamını, doğanın güzel yanları* olarak tanımlanmaktadır (TDK 2005). Dirik (2005), kırsal peyzajı insanların kentler dışındaki tarım, ormancılık, rekreasyon, ulaşım ve endüstriyel kapsamlı faaliyetleri ile değişime uğramış olan doğal çevre görünümü olarak tarif etmiştir. Kırsal peyzaj, bir yandan mevcut ekolojik koşullara, diğer yandan da onu işleyen toplumların geleneklerine göre şekillenmektedir (Akdoğan 2014)

Korkut vd. (2010)'ne göre kırsal peyzaj, doğanın bir parçası olan insanın karakterine ve yaşamına rahatlık ve huzur vermekte ve doğanın diğer varlıkları ile bütünlük yaratmaktadır. Tarla alanları, meyvecilik, sebzeçilik ve zeytinlikler, hayvancılık işletmeleri kırsal yaşam ile ilgili peyzajlardır (Köse ve Şahin 2017).

İnsanların yerleşik hayata geçişi göz önüne alınırsa kırsal yerleşimler kent oluşumundan önce meydana gelmişlerdir, tarımsal faaliyetler ile ilk yerleşim yerlerini temsil etmektedir. İnsanlar göçebe hayat sonrası süregelen ve zamanla kazandıkları kültürleri ile ekolojinin zenginliğini ve bilgisini birleştirerek doğaya her yönüyle uyum sağlayan kırsal yerleşimleri oluşturmuşlardır. Bu nedenle, kırsal yerleşimler, içinde buldukları peyzaj karakteri ile birlikte tanımlanmaktadır (Köse ve Şahin 2017).

Koçan (2012) kırsal peyzajların yerkürenin geleceği, insanlığın devamı ve gelecek kuşakların yaşam hakkını korumak açısından büyük öneme sahip olduğunu ve bu alanların kentsel ve doğal alanlar arasında tampon bölge görevi üstlendiklerini belirtmiştir.

Cullotta ve Barbera (2011)'ya göre Akdeniz Bölgesindeki geleneksel peyzajların 20.yy sonuna kadar oldukça istikrarlı ve değişmeden süregelen ve bölgenin tarihi ve kimliğinin göstergeleri olmuşlardır. Fakat son yıllarda tarımsal alanların terk edilmesi veya çok yoğun şekilde kullanılması, kentsel gelişmenin baskısı ile geleneksel kırsal peyzajlar büyük oranda azalmakta ve yok olmaktadır.

Dirik (2005), kırsal peyzaj alanlarını, insanların, tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik, rekreasyon gibi aktiviteler ile doğayı değiştirmesi sonucu oluşmuş, kentsel ve doğal alanlar arasında yer alan kuşaklar olarak ifade etmiştir.. Doğal özellikleri ile beraber kültürel yapıyı da bir arada bulundurmasından dolayı kırsal peyzajlar gerek doğanın içsel dinamiğinden kaynaklı, gerekse insan faktörünün etkisi sonucu oluşan hareketli bir yapıya sahiptir.

Kırsal peyzajların insanlar tarafından kolaylıkla ayırt edilebilen nitelikleri vardır. Örneğin; Güney İngiltere'nin çitlerle, bordürlerle, çevrelenmiş parsellerle kimlik kazanan 18.yy tarımsal peyzajı veya İtalya'nın Toskana bölgesinin bağları ile özdeşleşen kırsal dokusu veya Fransa'nın Loire vadisi her biri birinden farklı kimliklere sahip olan ayrıcalıklı kırsal peyzaj alanlarıdır. Söz konusu peyzajlar sahip oldukları insan ölçeği, karakterleri ve görünüşleri ile birbirinden ayırt edilebilen özelliklere sahiptir. Bu karakterlerin her biri aynı zamanda mekânsal, görsel ve duyuşsal anlamda farklılık yaratan kültürel ve doğal güçlere verilen bir cevap niteliği taşımaktadır (Erdem 2012).

Peyzaj karakteri, kırsal ve kentsel alanların öne çıkan, onları diğerlerinden farklı kılan, kentin gelişim ve değişimine yön verebilecek nitelikteki verileri sunan değerler bütünüdür (Atabeyoğlu ve Bulut 2013). İngiltere, Kırsal Alan Ajansı'nın tanımlamasına göre peyzaj karakteri; daha iyi ya da kötü olmaktan ziyade bir peyzajı diğer peyzajdan farklı kılan ve belirgin, ayırt edilebilir ve tutarlı bir modeldir (RedCar and Cleveland Village 2010).

Görsel açıdan kırsal peyzaj karakteri çeşitlilik önem arz etmektedir. Kırsal karakter hangi alan kullanımlarının etkisi ile oluştuğuna bağlı olarak hem coğrafik hem de kültürel açıdan farklılık gösterirler. Tarım alanları, çiftlikler ve diğer doğal kaynak kullanımlarının

gerçekleştiği açık araziler, küçük kasaba ve köyler kırsal alanlardaki peyzaj desenini tanımlamaktadır (Rural Element Guide 1994).

Peyzaj karakteri; çevremizdeki alanları anlayabilmemizi sağlayabilen, jeoloji, topoğrafya, toprak, bitki örtüsü, alan kullanımları, yerleşim yerleri gibi bileşenlerinin farklı kompozisyonları ile ortaya çıkan bir desendir (Swanwick 2002). Jeoloji ve arazi formu, nehir sistemleri, toprak, vejetasyon, yerleşim düzeni ve arazi kullanımlarının bir arada bulunma durumları peyzaj karakterlerinin tanımlanmasını mümkün kılar (RedCar and Cleveland Village 2010).

Kırsal Peyzaj karakterlerinin unsurları ise;

- Topografya ve arazi
- İklim ve cephe
- Jeoloji ve toprak
- Hidroloji
- Peyzaj düzenlemesi ve bitki örtüsü
- Uyum sağlama
- Habitat, ekoloji ve doğal yaşam
- Köy yerleşimi ve yerleşim düzeni
- Sınırlar
- Tarihi çevre
- Yapı malzemeleri
- Mevcut yapı formu
- Yollar ve sokak yapısı
- Yaya hatları ve toplanma alanları olarak sıralanmıştır (Village Design Guide 2009).

2.1.2. Kırsal peyzaj içinde yerleşimler ve köyler

Yerleşimler, peyzaj karakterine somut ifadeler getiren, kültürel peyzaj içinde çeşitlilik gösteren fiziksel çevrelerdir. Kırsal yerleşimler ölçek uyumu, çatı biçimleri yönelmeleri, malzeme seçimleri ve özellikle de çok geniş yeşil ve ormanlık alanlar, çalılıkların çevrelemesi sayesinde doğa ile bütün olarak algılanmaktadır (Eminağaoğlu ve Çevik 2006).

Kırsal yerleşimlerde esas ünite köydür. Büyüklük-küçüklüklerine göre “köy” ve “köy altı” ayrımının kır yerleşimlerinin sınıflandırmasındaki yetersizliğinden yola çıkan Yücel (1995); Türkiye’de kır yerleşimlerini çoban yerleşimleri, tir, tola veya tol, ağıl, yayla, çoban-çiftçi yerleşimleri, kışlalar, obalar, damlar, güzle, mahalle, çiftçi yerleşimleri, mezra, zirai çiftlikler, köy ve divan olarak tiplere ayırmıştır.

Tunçdilek (1984), köyün mahallenin üzerinde kalan ve mahallenin gelişmesi sonucu meydana gelmiş sosyo-ekonomik bir yapı olduğunu ifade etmiştir. Oldukça karmaşık bir yapıya sahip olan mahalle, köy altı yerleşim diliminin son basamağını

oluşturmaktadır. Kır yerleşimleri içinde hiyerarşik düzende mahalleden sonra köy gelmektedir. Mahalle köy altı yerleşim grubu altında yer almakla birlikte, köy altı yerleşim tipleri ve köy arasında yer almaktadır. Bu nedenle mahalleler, hiyerarşik düzende alt grupta yer alan yerleşim tiplerini toplamak gibi bir işlev görürken aynı zamanda köy seviyesine ulaşmak için çaba gösteren bir yerleşim ünitesi olma özelliği de taşımaktadır.

Erdem (2012) coğrafyacıların yoğunluk kriteri açısından dağınık olan ve nüfus yönünden küçük olan yerleşmeleri köy; sosyologların ise kendi içine kapalı, kendi kendine yeten, izole olmuş, okuryazar oranı az olan homojen toplumların yaşadığı kırsal yerleşimleri köy olarak tanımladığını belirtmiştir.

Kırsal yerleşimler, peyzaj içinde ağırlıklı olarak doğal çevrenin karakteri ile biçimlenmekte ve yerel karakter kazanmaktadır. Doğanın yapılaşmış çevrelerden daha baskın olduğu görülmektedir. Dere kıyıları, dağ yamaçları veya dağ etekleri yerleşim alanları olarak seçilebilmektedir. Bu örneklerde yerleşim konumunda etkili topografya, yeryüzü şekilleri, rölyefler, vejetasyon, su, ışık, iklim yanında; doğal çevreyi kullanmanın, değiştirmenin, tamamlamanın, sembolize etmenin bir sonucu olarak özgün kırsal mimari örnekler biçim, malzeme, detay, mekan organizasyonları ile öne çıkmaktadır (Çevik vd. 2003; Eminağaoğlu 2004; Eminağaoğlu ve Çevik 2006).

Antrop (2002) kırsal peyzajın bir bileşeni olan kırsal yerleşimlerin fiziksel karakterinde gözlemlenen değişimlere neden olan üç temel etkeni ulaşılabilirlik, kentleşme ve küreselleşme olarak tanımlamıştır. Kırsal çevre, doğal unsurların ön planda olduğu, insanların kırsal arazi üzerindeki ekonomik etkinlikleri sonucu gelişen dokuların ve süreçlerin etkisi altındadır. Farklı ekonomik etkinlikler sonucu üretilen dokular ve süreçler tarım, ormancılık, hortikültür gibi üretken arazi kullanım tipleri ile ilişkilidir. Alan nitelikleri kırsal yerleşimlerin yere ve geleneksel değerlere bağlı olarak şekillenen özgün bir yapı kazanmalarına ve özgün peyzajların gelişimine imkan vermektedir. Bu bakımdan kırsal yerleşimlerin her biri kendine öz dinamikleri ile birbirinden farklılık göstermektedir (Erdem 2012).

Kırsal yerleşimlerin oluşumu ve fiziksel biçimlenişinde dağ, vadi, akarsu gibi topoğrafik yapının, tarımsal faaliyetlerin ve kültürel değerlerin etkisi görülmektedir. Yerleşimlerin yer seçimi ve yapılaşma sürecinde doğal çevrenin en az tahrip edilmesi, tarım alanlarının korunması ve yöre insanının isteklerinin dikkate alınması önemlidir (Eminağaoğlu ve Çevik 2006).

Kırsal yerleşimlerin her birinin coğrafi konum, vejetasyon, üretim peyzajı, hidroloji, jeoloji, yaban yaşamı gibi bileşenler ile peyzaj kimliği oluşmaktadır. Peyzaj kimliği her kırsal yerleşim için değişkenlik göstermekle birlikte, kırsal yerleşimlerin çok eskilerden kalmış olan, değerli olan ve kuşaktan kuşağa iletilen kültürel alışkanlıkları, geleneklerin sürdürülmesi önemlidir (Köse ve Şahin 2017).

2.1.3. Köy tanımı

Köyler, ekonomik yapı itibariyle tarıma ve hayvancılığa dayanan, kendine özgü toplumsal ilişkilere ve belirli bir yerleşme sınırına sahip olan en küçük yönetsel birimlerdir (Doğanay 1993). 442 sayılı Köy Kanunu'nda yer aldığı şekliyle, nüfusu 2000 kişiden az olan yurlara köy adı verilmektedir. Kanunun 2. Maddesine göre "Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte" bir köyü teşkil etmektedir (Resmi Gazete 1924).

Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde köy, "Yönetim durumu toplumsal ve ekonomik özellikleri ya da nüfus yoğunluğu yönünden kentten ayırt edilen, genellikle tarımsal uğraşta bulunmak gibi işlevlerle ayrımlaşan ve belirlenen, konutları ve öteki yapıları bu yaşamı yansıtan yerleşme birimi" olarak tanımlanır (Keleş 1998).

Köyler çoğunlukla yerleşim merkezleri olup, merkezlerinin yakınında sınırlı ticaret ve toplum hizmetleri ile desteklenmektedir. Farklı kullanımlar, özellikleriyle işlenmemiş arazilerden kolayca ayırt edilebilen kompakt bir gelişmeden oluşmaktadır. Belirgin sınırlar köy tanımının önemli bir parçasıdır. Genellikle ambar, depo gibi yiyecek, ev eşyaları ve beslenme malzemeleri veya benzeri kaynak odaklı ürünler içeren mekanların bulunduğu bir odak noktası çevresinde gelişirler. Diğer tipik kullanımlar arasında postane, cami, okul veya daha çok yerel ihtiyaçlara hitap eden diğer küçük dükkanlar yer almaktadır (Rural Element Guide 1994).

Kurt (2006)'dan aktarıldığı şekliyle köy "kır yerleşmelerinin yaygın adı" olarak ifade edilmektedir. Diğer bir tanıma göre köy; ayrı bir coğrafi ve ekolojik noktada yerleşmiş olan, kendisine özgü bir iş-güç biçimi, toplumsal örgütü, kültürü, özel adı ve tarihi bulunan genellikle az nüfuslu bir insan birliğidir.

Geray (1985) köyü ekonomisi tarıma dayanan, geniş aile yapısının yaygın ve yüz yüze komşuluk ilişkilerinin var olduğu ve bu açıdan kentsel topluluklardan ayrılan toplulukların yaşadığı yerleşmeler olarak tanımlamaktadır.

Görmüş (2012)'e göre Türkiye'de köyler, mekânsal düzen ve doğal kaynak değerleri ile ilişkilerine göre sınıflandırılmaktadır. Mekânsal düzene göre yapılan sınıflamada "bir arada bulunma veya bulunmama durumu" kriteri göz önünde bulundurulduğunda köyler toplu, dağınık ve az dağınık olarak tanımlanmaktadır

Köy topluluğu, köy halkı ortak gelenek, görenek ve yaşam biçimini paylaşan bir topluluk olarak tanımlanmaktadır. Köyün mekânsal düzenlemesi de bu bütünlüğü yansıtmaktadır. Konutlar köyde avlusu, ahır, bahçesi ile hayvanların barındığı, tarımsal aletlerin depolandığı, günlük tüketim için bahçe ürünlerinin yetiştirildiği bir üretim birimidir. Avlu ve bahçeler toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Burada aile bir araya gelmekte, ortak işler burada yapılmaktadır. Yapı adaları birbirleri ile bağı olan ailelerin yan yana ev yapmasıyla oluşmaktadır. Yollar yaya ve hayvan geçişini birlikte

sağlayacak genişlikte ve düzensizdir. Köyü köy yapan ana öğeler ise meydan, cami ve kahvelerdir (Işık 2015).

Köylerdeki yerleşim dokusunun tanımlanmasına yardımcı olan fiziksel özellikler ve dolaşım ağları aynı zamanda köye atfedilen işlevlerle bağlantılı olarak, köydeki arazi kullanım modelinin karakterini veya temalarını tanımlayan somut bileşenlerdir. Her karakteristik, uygulanabilir tasarım kriterleri ve her birinin köye bir bütün olarak uygunluğu veya ilişkisi açısından değerlendirilir (Village Planning Handbook 1993). Geleneksel köyler, kırsal alanların doğal bir parçası olarak küme gelişmelerinin aksine kırsal yaşam şeklinin alan kullanımlarının ihtiyaçları ile şekillenmektedir (Rural Element Guide 1994).

2.1.4. Yasal düzenlemeler ve mevzuatlarda kırsal yerleşimler

Köy Kanunu ve Türkiye’de Kırsal Yerleşim Uygulamaları

Ülkemizde Cumhuriyet’in kurulduğu yıllarda 13 milyonluk ülke nüfusunun büyük çoğunluğu kırsal alanlarda yaşamaktaydı. Bu gerçeğin farkına varılarak kırsal alanda yaşayan nüfus yoğunluğunun altyapı ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla 19 Mart 1924 tarihinde bugün de yürürlükte olan Köy Kanunu çıkartılmış ve bu kanunla köylere tüzel kişilik verilmiştir.

Köy kanunu köyün yönetsel bakımdan tanımlaması 3 açıdan ele alınmıştır (Cengiz 2003).

- Köy Kanunu’nun 1. maddesine göre; Nüfusu 2000’den az olan yerleşimlere köy denilmektedir. Ancak nüfusu 2000’den az olsa bile belediye teşkilatı mevcut olan yerler kasaba sayılır ve Belediye Kanunu’na tabii olur.
- Köy Kanunu’nun 2. maddesine göre; cami, okul, otlak, yaylak ve baltalık gibi ortak malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler.
- Köy Kanunu’nun 7. Maddesi köyün, bir yerden bir yere götürülebilen ve götürülemeyen mallara sahip olan ve iş bu kanunla kendisine verilen işleri yapan başlı başına bir varlık olduğunu ifade eder.

Bu üç madde göz önüne alındığında Köy Kanunu’nun 1.maddesi nüfusu ve belediye örgütlenmesini, 2. Maddesi ekonomik yapıyı (tarımsal faaliyet), 7. Maddesi de niteliğini (köy tüzel kişiliğini) ölçüt olarak almıştır.

Köy kanununun Türkiye’nin çeşitli bölgelerindeki köyler ve şartları göz önünde bulundurularak köyün tanımı, sınırları, yolların yapımı, ev planları, sağlık, eğitim gibi konulara açıklık getirmiştir (Erdem 2012). Kanunu ile köy toplulukları, tüzel kişiliği olan bir yerinden yönetim birimi durumuna getirilmiştir. Seçimle işbaşına gelen organları, ayrı bir bütçesi olan bu birimin görevleri, kanunda köylünün de anlayabileceği bir dille

sıralanmıştır. Köyün seçmenlerinden kurulu ve isteğe bağlı köy derneği köy içinde duyulan gereksinmelere yönelme açısından önemli bir esneklik sağlamıştır (Geray 1974).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülke nüfusunun çok önemli bir kısmının köylerde yaşıyor olmasıyla kalkınmanın köyden ve köylüden başlatılması politikası benimsenmiş, 1924 tarihli Köy Kanunu'nun kabul edilmesiyle köylerin yönetsel yapısındaki boşluk giderilmiştir (Bilgin ve Altunok 2013).

1950'lilerden sonra köylerden İstanbul başta olmak üzere kentlere başlayan göç hareketleri, 1960'lı yıllarda başlayan planlı kalkınma anlayışı çerçevesinde yer bulmuş ve 1963 yılından itibaren Türkiye'de uygulanmaya başlayan Beş Yıllık Kalkınma Planları kapsamında köylere ve kırsal alanlara yönelik hedeflere yer verilmiştir, özellikle 1970'lerden sonra kırsal kalkınma hedefi benimsenmiştir.

1.Beş Kalkınma Planında kırsal alanlara yönelik kredilendirme, 2. Beş Kalkınma Planında tarım kent ve köy kent gibi kırsal yerleşim modellerine, 3. Beş Kalkınma Planında kırsal yerleşim düzeninin geliştirilmesi, 4. Beş Kalkınma Planında kooperatifleşme ve kalkınma öncelikli yöreler, 7. Beş Kalkınma Planında ise ilk defa kırsal alan yerleşim düzenine değinilmiştir (Avcı 2016).

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2015)'nin 2015-2018 kırsal Kalkınma Eylem Planı stratejik amaçları arasında kırsal yerleşimlerin sosyal ve fiziki altyapısının iyileştirilmesi; 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Beş Kalkınma Planında kırsal yerleşimlerin farklı sektörlerdeki ihtiyaçlarının bir arada programlanması (Kalkınma Bakanlığı 2013) öncelikleri gelmektedir

Kalkınma planlarının yanı sıra doğrudan kırsal alanlardaki uygulamalara yönelik olarak 2005 yılında Türkiye'de İstanbul ve Kocaeli illeri haricindeki 79 ilde uygulamaya konulan KÖYDES Projesi ile susuz veya suyu yetersiz köy ve bağlılarının sağlıklı ve yeterli içme suyuna kavuşturulması ile köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesi, alt yapı hizmetleri konusundaki mağduriyetlerin büyük ölçüde giderilmesi ve bu alanlardaki hayat kalitesinin iyileştirilmesi hedeflenmiştir. KÖYDES Projesi, mahalli imkân ve kabiliyetleri en verimli şekilde kullanarak, henüz içme suyu ve yolu bulunmayan veya yetersiz olan köylerin yeterli ve sağlıklı içme suyuna kavuşturulmasını, köy yollarının yapılmasını ve standartlarının yükseltilmesi amaçlanmıştır (Köy Kanunu Genel Gerekeçe 2009). Uygulama daha çok kırsal yerleşimlerin altyapı ihtiyaçlarının iyileştirilmesi yönünde olmuştur.

Köy Kanununun değişen koşullara göre yenilenmesi ve güncellenmesi amacıyla 60. Hükümet Programında köylerin idari ve mali kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla yeni bir Köy Kanunu çıkarılmasının öngörüldüğünün altını çizilmiş ve 2009 tarihinde bir Köy Tasarı Taslağı'nın hazırlana başlanmıştır. Hükümet programı doğrultusunda İçişleri Bakanlığı bünyesinde Köy Kanunu Hazırlama Grubu oluşturulmuş; 2008'de valilerin, kaymakamların, yerel yönetim temsilcilerinin, il genel meclisi üyelerinin, muhtarların,

bakanlık temsilcilerinin, üniversite öğretim üyelerinin ve ilgili diğer kişi ve kurum temsilcilerinin katıldığı bir Köy Kanunu Çalıştayı düzenlenmiştir. Çalıştay'da ortaya çıkan görüş ve öneriler dikkate alınarak, 2009 tarihli Köy Kanunu Tasarısı Taslağı hazırlanmıştır (Köy Kanunu Genel Gerekçe 2009; Bilgin ve Altunok 2013).

Türkiye'de kırsal alanlara ve kırsal yerleşme düzenine yönelik üretilen kalkınma politikalarının içeriği Avrupa Birliği (AB)'ne uyum süreci içerisinde değişmiştir. AB tarafından kırsal kalkınma uzun yıllar tarımsal gelişimin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Ancak zaman içinde teknolojik ve sosyo-ekonomik alandaki gözlemlenen gelişmeler kırsal kalkınma kapsamında tarım politikalarından ayrı olarak vurgulanması gerekliliği gündeme gelmiştir. AB'nin kırsal kalkınmaya yönelik geliştirdiği stratejileri içinde 1988 yılında AB tarafından hazırlanan Kırsal Toplumun Geleceği isimli bildiri, 1991 yılında kurulan LEADER yaklaşımı, 1999 yılında tarım politikalarında reformu ön gören Macsharry Reformu ve bu reform kapsamında hazırlanan Gündem 2000 paketi önem taşımaktadır (Erdem 2012).

2.1.5. Köy Tasarım Rehberleri

Kırsal alanların ve faaliyetlerinin devamlılığı, kırsal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması, kırsal alandaki insanların ülke bütününde eşit haklara sahip olması, sosyal adaletin sağlanması, kentlere olan yığılmaların engellenmesi ve bu alanlara yakın kırsal yerleşmelerin dengeye oturtulması açılarından kırsal alan planlamalarının yapılması gerekmektedir (Mamunlu 2001).

Kırsal alanlardaki planlamaları hedefleyen Köy Tasarım Rehberleri, köyün mekansal karakterini korumak amaçlı her yere uygulanacak standartlar içermeyen öneriler geliştirilen, bu öneriler ile köyün kendine has özelliklerinden yola çıkılarak katılım yoluyla oluşturulan planları destekleyici rehberlerdir (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2015).

Köy tasarım rehberlerinin planlama süreçleri içerisindeki yeri İngiltere ve İrlanda gibi köy tasarım rehberlerinin ilk örneklerinin verildiği ülkelerde bölgesel ölçekteki alan kullanım kararlarında ve peyzaj karakter çalışmaları bağlayıcı niteliktedir. Bu ülkelerde köylerin planlanması üst ölçekli politika ve plan kararlarının belirlediği çerçevede gerçekleştirilmektedir (Öğdül vd. 2018).

Yurtdışı örneklerde köy tasarım rehberleri daha çok, köyün peyzaj içerisindeki önemini anlatmakta; az sayıda göç, sağlık, spor, eğitim, konut sahipliği gibi sosyal olanakları, ekonomik koşulları da içine alan rehberler üretilmektedir. Bölgesel ve yerel ölçekte planlama aracı olan rehberler ile kırsal yerleşimlerde yapılaşmayı kontrol altına almak ve mevcut kimliği korumak amaçlanmaktadır. Genellikle köy halkının katılımı ile geliştirilen ve gelişmenin köy yerleşimi ile nasıl uyum içinde gerçekleştirileceğini gösteren belgelerdir. Kırsal yerleşmelere yönelik geliştirilen tasarım rehberleri yöresel

farklılığı olan yerleşmelerdeki gelişme için mevcut yapıya uyum gösterebilme gerekliliği etrafında şekillenmektedir (Eminağaoğlu ve Çevik 2007).

İngiltere’de planlama uzmanları ve yerel halk teşvik edilerek kır komisyonları tarafından, köy tasarım raporları hazırlanmakta; bu konunun sınanması için pilot köyler seçilmektedir. Plan ne kadar yaratıcı ne kadar doğru zamanda ve ne kadar anlaşılır olursa olsun bu raporlarda temel prensip bölge halkı ile iletişim kurarak, halkın yaşamlarını sürdürebilecekleri “kişisel mekanlar” oluşturmaktır (Erdem 2012).

Köy tasarım rehberlerinin gerekliliği Kastamonu/Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi’nde şu şekilde sıralanmıştır:

- Köylerin bugünün ihtiyaçları ile geçmişten gelen değerlerinin nasıl buluşturulacağına dair bir rehber oluşturmak,
- Mimari geleneklerin konfor şartlarını sağlayarak nasıl devam ettirilebileceği, değişen sosyal ve ekonomik şartlar altında köyde neyi nasıl korunabileceği ve bu korumanın köye nasıl bir fayda sağlayacağı yönünde tavsiyeler belirlemek,
- Köyü bir bütün olarak ele alarak; köy meydan, sokaklar, evler, bahçeler, avlular, ahırlar, tarlalar gibi köyü meydana getiren mekânsal öğeler ile yeni kullanım biçimleri arasındaki ilişkiyi köy halkının talepleriyle birlikte yeniden kurmaya çalışır.

Köy Tasarım Rehberlerinin amacı, halkın da katılımı ile köye dair net uygulanabilir tasarım önerileri getirmektir. Bu önerilerin köyün mekânsal karakterinin analizinden çıkmış olması gerekir.

Köy Tasarım Rehberi;

- Köyün ve çevresindeki kırsal alanların kendine has özelliklerini tanımlar; köyün peyzaj içindeki yerini, köy yerleşmesinin biçimini ve yapı karakterini analiz eder.
- Köydeki yapı yapma dengesi ve biçimi hakkında ilkeler geliştirir.
- Yerleşmenin gelişmesini engelleyici değil, değişimini yönlendirici olmalıdır.
- Ne yapılması gerektiğini söylemek yerine, alternatifler sunar, halkın yerleşmenin geleceğini etkileme fırsatına sahip olmasına imkan verir.
- Rehberin bölgesel kalkınma politikaları ile uyum içinde olması önemlidir. Uygulamalarda, bölgedeki yerel kurumlar ile ortak çalışmalar yapılarak, rehberin gelecekte diğer projelerle desteklenmesine çalışır (Kastamonu/Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi 2015).

Erdem (2012)'e göre köy tasarım rehberlerinde kır çevresi ve karakterini tanımlamadaki kriterler arasında peyzaj konumu, yerleşimin fiziksel biçimi, yapılar ve doğal malzeme, alanlar ve sınırlar, manzaralar gelmektedir. Yerleşim karakteri, yerel farklılık, değişim, yapılar ve çevreyle uyum, yerin anlamı rehberde yer alması gereken

önemli kriterlerdir. İklim, arazi yapısı, bitki örtüsü, jeoloji, su kaynakları gibi doğal çevreye ait özellikler bazı tasarım rehberlerinde yer alsa da rehberlerde daha çok yerleşimlerin yapısal özelliklerine odaklanmaktadır.

Örnek olarak Türkiye’de yapılan köy tasarım rehberi çalışmalarından Bezirgan Köy Tasarım Rehberi’nde, Kaş İlçesinin Bezirgan köyü geleneksel mimari dokusunun bozulmamış olduğu fakat Kalkan mahallesinin nüfus baskısı nedeniyle değişim baskısı altında olan; turizm değeri Likya Yolunun bulunması ve konumu nedeniyle nüfus baskısının yüksek olduğu, en önemli özelliği de köyde yaşayanların köy dokusunun korunmasına istekli olmaları rehber için seçilecek pilot bölgenin Bezirgan Köyü olmasını sağlamıştır. Ayrıca 1/25.000 Kaş Demre Çevre Düzeni Planında kırsal alanlarda yaşayanların istekleri karşılanmamış köyün yerel özelliklerine yönelik planlamaya yönelik bir çalışma bulunmadığından da bu bölgeden köyler seçilmesi uygun görülmüştür.

Rehberler şu konularda tavsiyelerde bulunur (Kastamonu/Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi 2015);

- Köyün dokusu ve peyzajı
- Ortak mekanlar
- Yollar, patikalar
- Parsel kullanımları
- Yapı formları, kütle ve yükseklik,
- Yapım teknikleri, yapı malzemeleri
- Yapı elemanları; pencere, kapı vb.
- Sınırlar; duvar, çit vb.
- Katı ve sıvı atık geri dönüşümü

Kastamonu/Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi’nde analizler ve ilkeler 3 alt başlık içinde ele alınmıştır;

- Yerleşme dokusu
- Parsel biçimlenişi
- Kırsal mimari karakter

Daha çok planlama aracı olarak kullanılan köy tasarım rehberleri bazı ülkelerde yasal statü kazanmaktadır. İçerik olarak farklılıkları barındırmakla birlikte köy tasarım rehberlerinin hepsinin ortak amacı yöresel karakterin devamlılığının sağlamak ve peyzaj kalitesini korumak üzere politikaları benimsemeleridir (Erdem 2012).

İngiltere’nin South Staffordshire bölgesi için hazırlanan köy tasarım rehberinde bölgenin kırsal yapısı, topografyası ve peyzajının kalkınma çalışmalarında temel alınacak özellikler olduğu belirlenmiştir. Doğal özelliklerin köy yapısına entegrasyonu, kırsal bağlantılarını ve yeşil alan ağını geliştirecektir. Bu nedenle olgun peyzaj özellikleri, yine

olgun ağaçlar etrafında tasarlanmış yeni gelişmelerle birlikte, özellikle de uzun yıllar sürecek kalkınma üzerinde bir etki yaratmak için yerinde tutulmalıdır (Village Design Guide 2009). Köyler her zaman işlevsel, basit, erişilebilir, sağlam ve düzgün görünmelidir.

İngiltere’de yapılan Köy Tasarı Komisyonu’nun Köy Tasarım rehberlerinin hazırlanması konusunda tavsiyelerini ortaya koyduğu dokümana göre etkili bir Köy Tasarımı Rehberi (Countryside Commission 1996);

- Yerel halk tarafından geliştirilmiş, araştırılmış, yazılmış ve düzenlenmiştir
- Köyün bir bütün olarak görüşlerini temsil eder
- Yapımında köy topluluğunun geniş bir kesimini dahil etmiştir
- Köyün görsel karakterini tanımlar;
- Yeni gelişmede yerel karakterin ve ayırt ediciliğin nasıl korunup geliştirilebileceğini gösterir;
- Yasal planlama sistemi ve yerel planlama bağlamıyla uyumludur;
- Ek planlama rehberliği olarak onay için uygundur;
- Her form ve ölçeğin gelişimi için uygundur
- Köydeki değişimin önüne geçmekle değil yönetmekle sorumludur.

Gelişen ve yaşanabilir bir köy, gelenekleri ile modern yaşamın talepleri ve bunların gerektirdiği her şey arasında bir denge kurmak zorundadır. Köylerdeki kimi gelişmeler, gelişen köy topluluklarını korumak için hem sağlıklı hem de çekicidir.

Bir Köy Tasarımı Rehberinin hedefleri (Countryside Commission 1996);

- Köyün ve çevredeki kırsalın ayırt edici karakterini tanımlamak.
- Karakterin üç düzeyde tanımlanabileceğini göstermek için:
Köy manzarası
Yerleşimin şekli
Yapıların kendi doğası
- Belirgin yerel karaktere dayalı tasarım ilkeleri hazırlamak.
- Yerel planlama otoritesi ile mevcut yerel planlama politikası bağlamında ortak çalışmak ve gelecekteki politikaları etkilemek olmalıdır.

2.2. Kaynak Taramaları

Eminağaoğlu (2004), “Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu- İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler” adlı doktora tezinde kırsal yerleşmelerdeki uygulamalarda, yenileme-canlandırma çalışmalarında kullanılabilecek tasarım rehberlerine ve belirleyicilerine yönelik bilgilere ulaşılması amaçlanmıştır. Çalışma ile kırsal yerleşmelere ilişkin yönelik alınan kararların çok genel ve ülke ölçeğinde kaldığı görülmekte ve bu doğrultuda gerçekleştirilecek çalışmalar için yönlendirici rehberlerin yetersizliği ve eksikliğine değinilmektedir. Bu bağlamda özellikle yöresel kimliği ile dikkat çeken köylerin gelişmesine dönük yatırımlarda yöresel karakterin

sürdürülebilirliğinin sağlanması için köy tasarım rehberlerinin hazırlanması gerektiği söylenmektedir.

Görmüş (2012), “Korunan Alanlarda Peyzaj Karakter Analizi: Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı Örneği” adlı çalışmada korunan alan ve yakın çevresi arasında etkileşimi anlamak adına peyzaj karakter analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada alanın peyzaj deseni peyzaj karakter tipleri, peyzaj karakter alanları ve köy peyzaj karakter tipleri elde edilerek peyzaj deseninin yapısı ve fonksiyonu yorumlanmıştır. Bulgular sonucunda farklı koruma statüsündeki alanların peyzaj yapısı ve peyzaj fonksiyonu arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Çalışma ile peyzaj karakter analizinin korunan alanın çevresi ile etkileşimini kontrol etmedeki önemi belirlenmiştir ve bu kapsamda Milli parkın ekosistem ve biyolojik çeşitliliğinin sürdürülebilirliğini sağlayan peyzaj planlama ve yönetim stratejileri için öneriler geliştirilmiştir.

Kastamonu/ Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi (2015), Türkiye’de Köy Tasarım Rehberi hazırlanması adına yapılmış ilk çalışma olduğu görülmektedir. Projenin çıktılarında bulunan "Köy Tasarım Rehberleri" ve "Köy Eylem Planları" ekoturizm aktiviteleri, kırsal sektörlerin çeşitliliği ve kırsal kalkınmanın sağlanmasında yönlendirici olabilecek nitelikte belgelerdir. Çalışmada Köy Tasarım Rehberlerinin geliştirilmesinde peyzaj karakterler analizi kullanımının önemine de değinilmiştir. Kırsal yerleşimin sürekliliğini ve özgün karakterinin korunması ile peyzaj karakterinin korunabileceği yaklaşımı görülmektedir. Ancak köy tasarım rehberlerinin bir yönetmelik dahilinde tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışma Küre Dağları Milli Parkı konumunda Köy Tasarım Rehberlerinin oluşturulmasına yönelik uygunluk analizleri ve görselleştirmeler, kırsal peyzaj yapısının belirlenmesi, anket çalışmaları ve köy tasarım rehberi toplantıları ile elde edilen veriler ile köy tasarım rehberlerinin geliştirilmesi adımlarını izlemiştir.

Görmüş vd. (2015) Küre Dağları Milli Parkı Köy Tasarım Rehberleri (Bartın Bölümü) Çalışmada Küre Dağları Milli Parkı Bartın Bölümü’nde yer alan kırsal yerleşimleri için Köy Tasarım Rehberleri geliştirilerek, her bir köyün öne çıkan kırsal karakterleri ışığında tasarım şemaları tanımlanmıştır.

Özdemir (2015), “Köy Tasarım Rehberleri ve Denizli Örneğinde Kırsal Peyzaj Planlama Stratejileri” adlı tez çalışmada 2013 yılında İmar Kanunu’na eklenen 8. Madde ile yerleşme özellikleri, mimari doku ve karakteri ile gelişme potansiyeli yüksek olan köylerde kırsal karakteri korumak için Köy Tasarım Rehberlerinin hazırlanması içeriği yer almasından yola çıkarak Denizli kenti Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerinde yer alan 65 yerleşim üzerinde çalışmasını gerçekleştirmiştir. Çalışmada Coğrafi Bilgi Sistemleri yardımıyla doğal ve kültürel özellikler belirlenerek sektör bazlı pilot köy seçimleri yapılmış ve pilot köyler için Köy Tasarım Raporları hazırlanarak Köy Tasarım Rehberleri oluşturulmuştur.

Ada ve Yener (2017), “Türkiye’de Kırsal Peyzaj Yaklaşımı ve Avrupa Ülkeleri Çerçevesinde Bir Karşılaştırma” adlı çalışmada Avrupa ülkelerinde kırsal alanların kullanımı, korunması ve sürdürülebilirliği konusundaki yaklaşımların kırsal peyzajı etkileyen unsurların belirlenmesi, peyzajı oluşturan bileşenlerin tanımlanması ile bunların karşılıklı etkileşimini yönetecek planların oluşturulması çerçevesinde şekillendirildiğine değinmiş ve Türkiye’de de doğal ve kültürel değerleri, kırsal peyzaj alanlarından verimli ve sürdürülebilir şekilde yararlanılması adına doğru planlama yöntemlerinin seçimi ve uygulamasının önemini vurgulamak adına kırsal peyzaj planlamasında bir yaklaşım önerisi getirmiştir. Çalışmada kırsal peyzaj, ulusal ve uluslararası ölçekte kavramsal olarak araştırılmış, kırsal peyzaj ve tüm bileşenlerinin ulusal mevzuattaki yeri incelenmiştir. Türkiye’nin kırsal peyzaj stratejisi ve planlama yaklaşımı ile ilgili veriler sunulduktan sonra, Avrupa Konseyi üyesi ülkelerden örnekler ile kırsal peyzaj planlamalarında izledikleri yöntem ve yaklaşımlar karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Köse ve Şahin (2017) Ankara kentine çok yakın bir konumdaki Evciler Mahallesi için köy tasarım rehberlerine altlık oluşturacak nitelikte peyzaj karakterleri ışığında kırsal yerleşimlerin kimlik özelliklerini incelemiştir.

Öğdül vd. (2018), “Kırsal Mekanda Yeni Düzenleme Araçları; Köy Tasarım Şeması, Köy Tasarım Rehberi ve Eylem Projeleri” adlı çalışmada Erdek, Yukarıyapıcı Köyü için yaptıkları çalışmada Türkiye’de 2012 yılında kabul edilen Büyükşehir yasası ile kırsal alan planlamasının etkisiyle kırsal alanda gerçekleşecek gelişmelerin kontrol ve takibinde Köy Tasarım Rehberlerini bir araç olarak ele almaktadır. Çalışmada kırsal alan planlamasında Köy Tasarım Rehberlerinin yeri tartışılmış, Erdek, Yukarıyapıcı Köyü özelinde geliştirilen farklı mekânsal düzenleme araçları üzerinden, kırsal alanda planlama süreçleri tartışmaya açılmıştır. Köy Tasarım Rehberleri ve kırsal mekana müdahale araçları farklı ülke deneyimleri üzerinden aktarılmıştır ve daha sonra, Türkiye’de kırsal yerleşme planlamasına ilişkin mevzuat ve yaklaşımlar aktararak Yukarıyapıcı Köyü için kırsal mekanı düzenleme araçları ve planlama ilkelerine ilişkin öneriler tanımlanmıştır. Çalışma ile Yukarıyapıcı Köyü için geliştirilen Köy Tasarım Şeması, Köy Tasarım Rehberi ve Eylem Projeleri olmak üzere farklı mekansal düzenleme araçları ayrıntıları ile aktararak, bu araçlar arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda Erdek, Yukarıyapıcı Köyünde yaşanan deneyimlerin yerel yönetimler ve ülkemizde sınırlı olan kırsal mekansal çalışmalar için nasıl bir altlık teşkil edeceği üzerine bir tartışma yer almaktadır.

Gördün ve Yörür (2018), “Kırsal Yerleşmelerde Özgün Dokunun Korunmasında Bir Araç Olarak Köy Tasarım Rehberleri: Ödemiş Bademli Örneği” adlı çalışmada kırsal yerleşimlerin yaşam ve çalışma faaliyetlerinin daha çok doğal kaynakların değerlendirilmesine bağlı, geleneksel sosyal ilişkilerin devam ettiği alanlar olduğunu belirtmiş ve kırsal yerleşimlerde bulunan özgün dokunun kaybolma problemine dikkat çekmiştir. Kırsal alanların mekânsal planlama sisteminde yeterince yer bulamaması ve özgün dokunun korunmasına yönelik yaklaşımların yetersiz ve tarım odaklı ekonomik

kalkınma çabalarıyla oluşturulduğuna değinmiştir. Çalışma ile kırsal dokunun korunması ve gelişmesine yönelik Köy Tasarım Rehberlerinin bir araç olarak kullanılabilceğini örnek alan üzerinden değerlendirmeyi amaçlanmıştır. Ödemiş, Bademli kır yerleşimi üzerinden yerleşime özgü Köy Tasarım Rehberi önerileri geliştirilmiştir. Çalışmada kırsal alan sorunları ve Büyükşehir Kanunu ile yaşanan değişikliklerden oluşabilecek etkilere dikkat çekmek ve Köy Tasarım Rehberlerinin geliştirilmesinin önemini vurgulamak amaçlanmıştır.

Ülkemizde fiziksel planlama süreçlerinin yetkili kurumu olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2108) da 6360 sayılı Belediye Kanununun uygulamasına yönelik olarak üniversiteler ile ortak 2015 yılında Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması-Bir Model Önerisi Projesi; 2017 yılında da Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması Modeli Uygulaması ve Köylerde Yöresel Özellikler ve İhtiyaçlar Dahilinde Yapılaşma Koşullarının Belirlenmesi projesi kapsamında Sivas İli Gürün İlçesi Karadoruk, Aydın İli Söke İlçesi Güllübahçe, Kocaeli İli Kartepe İlçesi Maşukiye Mahallelerinde planlama ve mimari özelliklerinin incelenmesi ve köy tasarım rehberleri çalışmaları devam etmektedir.

Köy Tasarım Rehberi çalışmalarının ilk uygulanmaya başlandığı coğrafya olarak İngiltere'de Countryside Commission (1996) rehberlerin hazırlanmasında yerel toplulukları ön plana koymaktadır. Aynı zamanda Kırsal Komisyon'un öngördüğü hedefler ışığında yerel planlama yetkilerini de rehber çalışmalarına dahil etmiştir. Diğer kırsal planlama girişimlerinin aksine Köy Tasarım Rehberlerini yasal planlama sistemine dahil etmeyi ve işleyişi etkilemeyi amaçlamıştır. Köy Tasarım Rehberlerini hazırlarken köyün ve çevresinin ayırt edici karakterini tanımlama, yerleşim şekli ve binaların doğasını belirleme adımlarını izlemiştir. Rehberlerde ortaya konan amaçların ve ilkelerin her büyüklükteki kırsal yerleşime uygulanabilir olduğunu dile getirmektedir. Çalışma bir Köy Tasarım Rehberi'nin ne olduğunu özetlemekte ve nasıl üretileceğine dair detaylı bir rehberlik sunmaktadır. Bir Köy Tasarım Rehberi'nin yerel topluma, planlamacılara ve tasarımcılara ve geliştiricilere nasıl bir değer katacağını açıklar.

Village Design Guide (2009)'da oluşturulan rehber ile araştırma alanı olan South Staffordshire bölgesinin görsel bütünlüğünü oluşturmaya yardımcı olan yerleşik özelliklere odaklanarak bölgenin gelişimine yardımcı olmak hedeflenmiştir. Bölgede son dönemlerde gelişiminin hızlanması ile yeni istihdam için öneriler ve bu gelişimle beraber bölgenin çevresel kalitesinin korunmasını sağlamak amacıyla rehber oluşturma gerekliliği görülmüştür. Rehberin, bölge sakinleri, araştırmacılar ve yerel otorite için bir araç olması ve gelecekteki doğru uygulamaları teşvik etmesi planlanmıştır. Çalışmada bölgede yer alan kırsal yerleşimlerin peyzaj karakteri, geleneksel mimari özellikleri, tarihi peyzaj karakteri analiz edilmiş ve tasarım önerileri geliştirilmiştir.

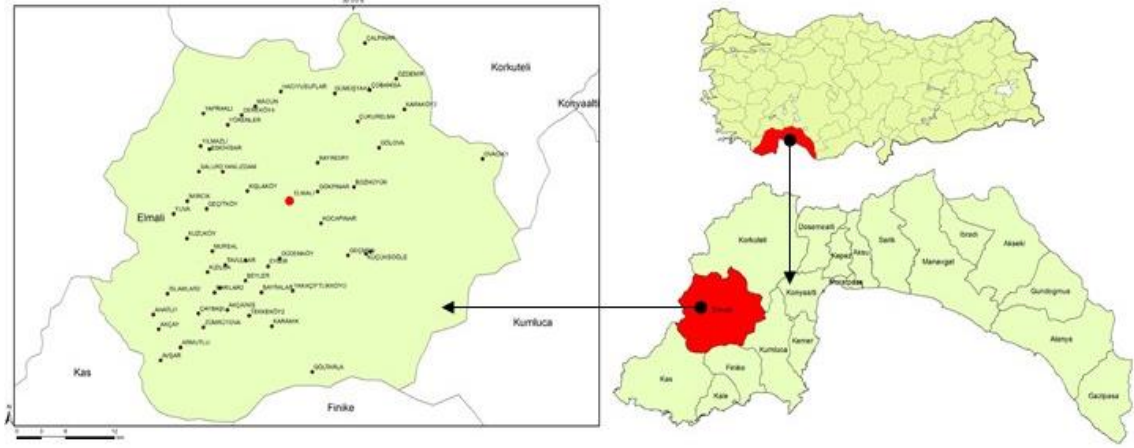
RedCar and Cleveland Village (2010), peyzaj karakter alanlarının rolünü açıklamakta ve RedCar ve Cleveland Peyzaj Karakter Değerlendirmesi üzerine inşa

ederek yeni peyzaj özelliklerinin tasarlanmasında kullanılacak rehberi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Öneriler, alanın ve çevresinin analizi, tasarım ile ilişkisi ve alanın gelişiminde mimari ve peyzaj tasarımı ilkelerini değerlendirmek üzerine gelişmiştir.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Çalışma alanı olarak Antalya İli, Elmalı İlçesi seçilmiştir. Elmalı ilçesi Akdeniz Bölgesi'nde, Toros Dağları'nın ve Antalya Körfezi'nin batısında, Teke Yarımadası'nın orta bölümünde yer almaktadır. Elmalı, kuzeyde Korkuteli, doğuda Kumluca, güneydoğuda Finike, güneyde Kaş, batıda Muğla ile komşudur (Şekil 3.1).



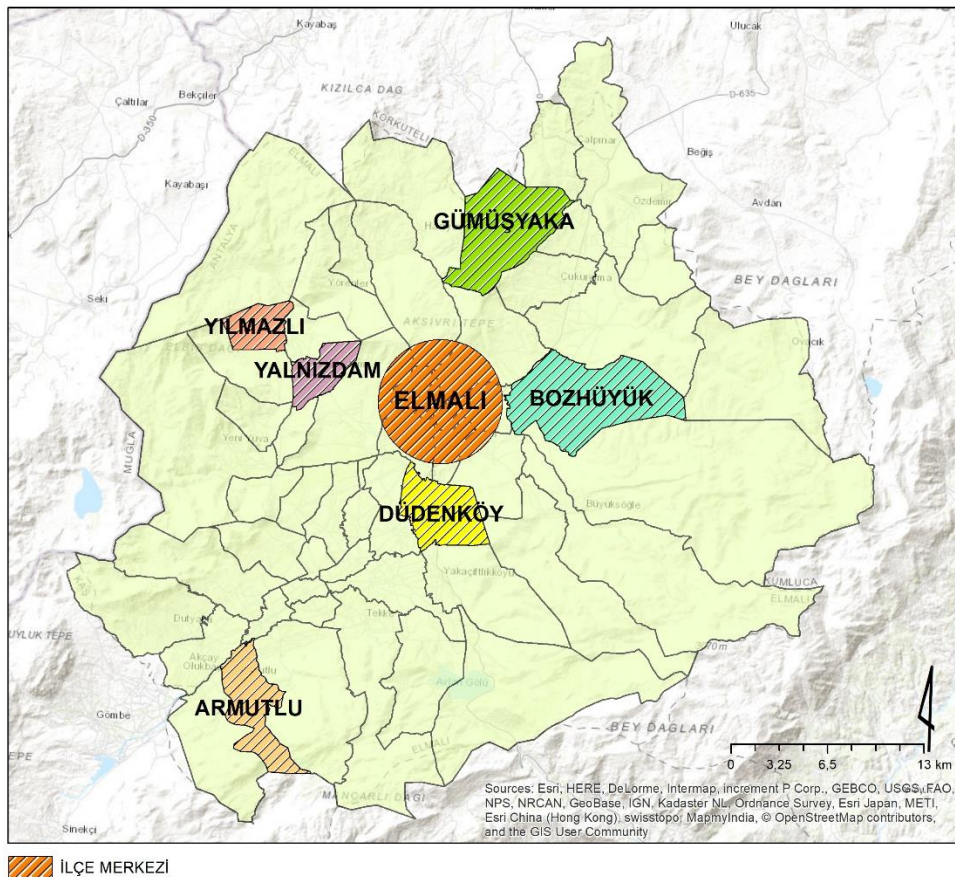
Şekil 3.1. Araştırma alanı genel konumu (Orişinal 2018)

Elmalı yöresi Akdağ, Yumruadağ, Elmalı ve Kızılcadağları ile çevrelenmiş Elmalı Ovasını içinde ve çevresinde konumlanmış kırsal yerleşimleri ile öne çıkmaktadır. Dağlık kesimlerde sedir (*Cedrus libani*), servi (*Cupressus sempervirens*), ardıçlar (*Juniperus exelsa*, *Juniperus oxycedrus*) başta olmak üzere herdemyeşil karışık ormanlar görülmekte; geçiş alanlarında hayvancılık ve otlatmanın etkisi ile bodur maki örtüsü kırsal yerleşimler ile birleşmekte, dere boylarında başta kavak (*Populus nigra*, *Populus tremula*) olmak üzere çalı ve ağaçlar ile bitki koridorları ise tarım alanlarını tanımlamaktadır.

Elmalı tarihsel geçmişi itibariyle Antalya Bölgesi'nin en önemli tahıl üretim merkezi olmuştur. Başta buğday ve arpa olmak üzere tahıl üretimi yapılan çok geniş ova tarlaları, zamanla meyve üretimi yapılan bahçeler ve bağlar ile çeşitlenmiş; son yıllarda ise tarlalar ve bahçeler seralar ile yer değiştirmeye başlamıştır.

Araştırma materyali olarak, Elmalı İlçesi kırsalında bulunan ve 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile mahalleye dönüştürülen kırsal yerleşimlerden Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka köyleri seçilmiştir (Şekil 3.2). Düden köyü, Elmalı ilçe merkezine 8 km uzaklıkta yer alan 220 hane ve 542 kişilik nüfuslu bir kırsal yerleşimdir. Köyün çevresindeki iğde ağaçlarının fazlalığı ve varlığından dolayı iğdeli köy olarak da adlandırılan Düden'de köye ulaşılan karayolu boyunca sedir ağaçlarından oluşan bitki koridorları dikkat çekmektedir. Bitkisel ve hayvansal üretimle geçimin sağlandığı köyde seraların sayısı son dönemlerde hızla

artmaktadır. Merkeze yakınlığının da etkisiyle dışa göçün görülmediği köyde, çalışmak için gelenlerin sebep olduğu bir içe göç durumu görülmektedir. Köy içerisinde konutlar ve ambar, ekmeklik gibi geleneksel yapılar hala varlığını sürdürmektedir. Armutlu köyü, Elmalı ilçe merkezine 28 km, Finike ilçesine 70, Kaş ilçesine 80 km uzaklıktadır. Yayla turizmiyle beraber köyde anıt kaya mezarları da dikkat çekmektedir. Köyde 90 hane bulunmakta 301 kişi yaşamaktadır. Yılmazlı köyü, Elmalı ilçe merkezine 18 km uzaklıkta bulunmaktadır ve 345 kişilik bir nüfusa sahiptir. Köyün ekonomisi bitkisel ve hayvansal üretime dayanmaktadır. Son yıllarda seracılık yaygınlaşmaya başlamıştır. Yalnızdam köyü, 120 hane ve 313 kişilik nüfusa sahiptir. Köyde bitkisel ve hayvansal üretimle birlikte yaygınlaşan seracılıkla ekonomi sağlanmaktadır. Bozhüyük köyü, zengin tarihi geçmişiyle öne çıkmaktadır. Köy içerisinde bulunan höyük üzerinde eski bir mezarlık yer almaktadır. 783 kişilik nüfusa sahip Bozhüyük, Elmalı ilçe merkezine 11 km mesafede yer almaktadır. Bölgede geniş tarlalar ve seralar yerleşimi çevrelemektedir. Gümüşyaka köyü bir vadi yerleşimidir ve ilçe merkezine 26 km uzaklıktadır. Zengin su kaynaklarının da etkisiyle bitki örtüsünde çeşitlilik görülmektedir. Gümüşyaka köyünde 138 kişi yaşamaktadır.



Şekil 3.2. Araştırma alanı örneklenen köyler ve konumları (Orijinal 2018)

Köylere dair kırsal peyzaj karakterleri; özellikle de konum, yerleşim formu ve tipi, ortak mekanları ile yerleşim özellikleri ve konutlar başta olmak üzere geleneksel yapıları araştırma materyali olarak detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Araştırmada yardımcı materyal olarak özellikle de araştırma alanına ait doğal verilerin analizinde ve haritaların üretilmesinde;

- Harita Genel Komutanlığı tarafından hazırlanan topografya haritaları,
- Maden Tetkik ve Arama Kurumu'na hazırlanan jeoloji haritaları,
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'ndan elde edilen toprak haritaları,
- Orman Bakanlığı'ndan sağlanan orman meşcere haritaları ve doğal bitki örtüsü hakkında dokümanlar,
- Devlet Su İşleri'nden elde edilen hidrolojik yapıyla ilgili haritalar,
- Sosyal ve demografik yapı ile ilgili gerekli literatür ve istatistiksel veriler kullanılmıştır.

3.2. Metot

Çalışma yöntemi Elmalı ilçesi kırsal peyzaj karakterlerinin konum, form, ortak mekanlar gibi yerleşim özellikleri; yapı stili ve malzemesi gibi mimari özellikleri; bağ, bahçe, tarla gibi kırsal alan kullanımının incelemeleri ışığında ortaya çıkan Köy Tasarım Rehberleri bileşenleri ile ilişkilendirilmesi temeline dayanmaktadır. Şekil 3.3'de verilen araştırma yöntemi akış şemasına göre çalışma 4 aşamada yürütülmüştür.

Çalışmanın birinci aşamasında araştırma alanı olan Elmalı İlçesi kırsal ve kültürel peyzajları, yerleşim dokusu, bahçe ve geleneksel mimari yapısına ilişkin veriler ile Köy Tasarım Rehberlerine ait çalışmalar incelenmiş, ayrıntılı bir literatür taraması yapılmıştır. Topografya, jeoloji, bitki örtüsü, toprak gibi doğal veriler kurumlardan temin edilmiş ve araştırma alanına ait temel haritalar oluşturulmuştur. Örnekleme yapılan kırsal yerleşimlerin mevcut alan kullanımını ve konumlarını belirlemek amacıyla alansal ve sayısal veriler Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) yardımıyla depolanmış ve işlenmiştir. Verilerin işlenmesinde ArcGIS 10.2 programı kullanılmıştır. Alan kullanımının tespitinde Google Earth, 2018 tarihli uydu görüntüleri, Elmalı Belediyesi'nden temin edilen haritalar ile Harita Genel Komutanlığı, 2012 tarihli 1/25000 ölçekli topoğrafik haritalarından yararlanılmıştır. Uydu görüntülerinin belirlenen alan kullanım tipleri kapsamında tanımlanması yapılarak araştırma alanına ait gerekli topografya, jeoloji, büyük toprak grupları, toprak yetenek sınıfları, bitki örtüsü ve alan kullanım haritaları oluşturulmuştur.



Şekil 3.3. Araştırma yöntemi akış şeması (Orijinal 2018)

Çalışmanın 2. aşamasında örnekleme için seçilen köyler incelenmiştir. Köyler, peyzaj karakter farklılığını ortaya koyabilmek ve rehberler açısından değerlendirmesini yapabilmek amacıyla konum ve yerleşim formu özelliklerinin çeşitliliği dikkate alınarak seçilmiştir. Bu kriterler doğrultusunda 3. Aşamada Elmalı İlçesi'nde bulunan mahalleler arasından yerleşim dokusunun incelenmesi amacıyla 6 adet kırsal yerleşim örneği seçilmiş ve detaylı incelemeler yapılmıştır. Burada öncelikle Swanwick (2002), Atik ve Ortaçşme (2010)'a göre Kırsal Peyzaj Karakterleri incelenmiştir (Şekil 3.4).



Şekil 3.4. Kırsal Peyzaj Karakterleri ve Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri

Elmalı İlçesi'ndeki geleneksel ve kültürel elemanlar hakkında detaylı araştırma ve yerinde gözlem amacıyla arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Arazi çalışmalarında, Elmalı İlçesi'nde örnekleme için seçilen Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka köylerinde köy muhtarlarıyla sözlü görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Burada yerleşimin kuruluşu, tarihi, gelenekleri, devam eden kırsal alan kullanımları ve gelenekler ile geleneksel konut özellikleri ve yapılarına ilişkin veriler toplanmıştır. Aynı zamanda köyde cereyan etmiş doğal afetler, köyün sorunlar, köyün geçmişte ve bugün halen kullanılmakta merkez noktaları, buluşma mekanları konusunda bilgiler alınmıştır.

Kırsal peyzaj karakterlerine yönelik olarak Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka köyleri örneklerinde alan kullanım faaliyetleri peyzaj deseni, doğal çevre ilişkisi, kültürel yapı ve gelenekler, bağlantı ağları, sınır elemanları, alan kullanımlarına bağlı bitki örtüsü, yerleşimler, binalar ve yapılar konusunda arazi gözlemleri gerçekleştirilmiştir.

Kırsal yerleşim dokusu bileşenlerine yönelik olarak yine Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka köyleri örneklerinde yerleşimin doğal peyzaj özellikleri, yerleşim içinde yer alan cami, çeşme, okul, kahve, sağlık ocağı ile varsa köy meydanı olarak tanımlanacak ortak kullanımı gösteren alanlar tanımlanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi ile örnekleme alanlarında kırsal peyzaj karakterleri ve yerleşimlere özgü köy tasarım bileşenleri tanımlanmıştır. Köylerin yükseklik, yerleşim dokusu, konum özellikleri ve mevcut kullanım durumları haritalar ile görselleştirilmiş, arazi çalışmalarında geleneksel konut ve yapılardan alınan ölçümlerle rölöveler oluşturulmuştur.

Çalışma ile elde edilen sonuçlar ile ilişkilendirilerek mevcut sorunlar ve yerleşimlerin gelişimi ile gelebilecek, kırsal karakterin bozulmasına sebep olacağı düşünülen durumlara karşı öneriler getirilmiştir.

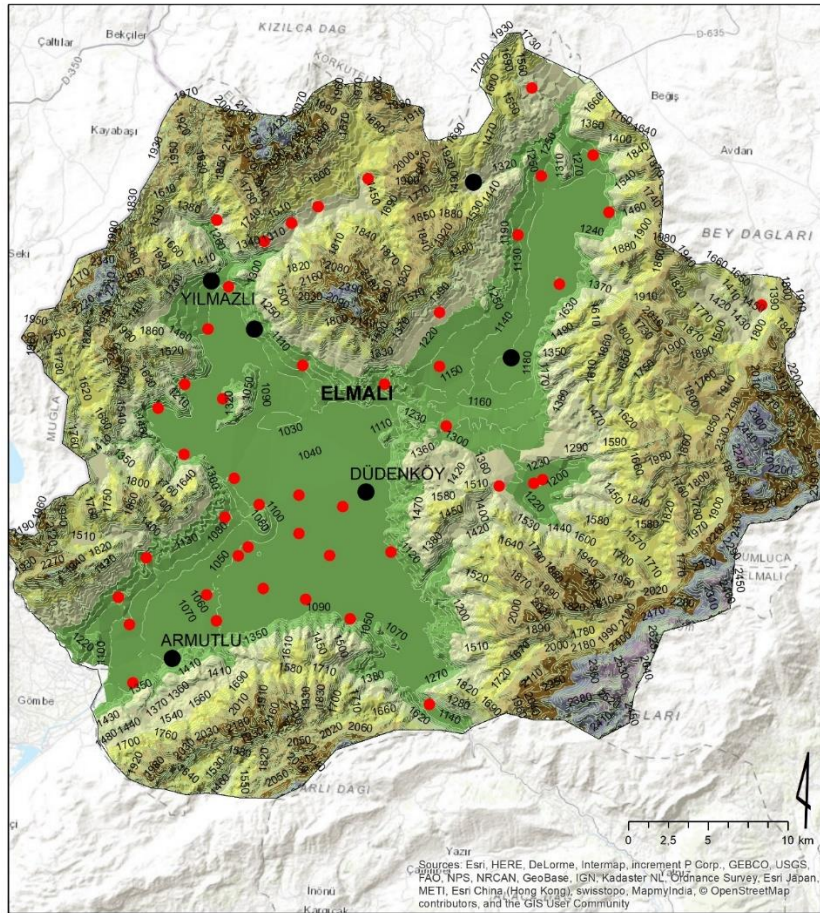
4. BULGULAR

4.1. Çalışma Alanı Doğal Yapısı

Çalışma alanı doğal yapısı peyzajı oluşturan doğal faktörler olan topografya, jeolojik yapı, toprak özellikleri, bitki örtüsü özellikleri ile incelenmiştir.

4.1.1. Topoğrafya

Elmalı, 1000 metre üzerindeki yüksek dağ düzlükleri olan Elmalı Ovası ve ovayı çevreleyen yüksek dağ geçişleri ile şekillenmiştir (Şekil 4.1). İlçenin kuzeyinde Elmalı Dağı (2503 m), doğusunda Bey Dağları (3050 m), güneyinde Susuz Dağı (2741 m) ve batısında Akdağlar (2461 m) başlıca yükseltilerdir.



YÜKSEKLİK GRUPLARI

—	Yükselti Eğrileri	1750 - 2000	●	Köy	●	ARMUTLU
■	2750 - 3050	1500 - 1750	●	Örneklenen Köyler	●	BOZHÜYÜK
■	2500 - 2750	1250 - 1500	●		●	DÜDENKÖY
■	2250 - 2500	1000 - 1250	●		●	YILMAZLI
■	2000 - 2250		●		●	GÜMÜŞYAKA

Şekil 4.1. Elmalı İlçesi yükseklik grupları haritası

İlçenin kuzeyinde Elmalı Dağı (2503 m), doğusunda Bey Dağları (3050 m), güneyinde Susuz Dağı (2741 m) ve batısında Akdağlar (2461 m) başlıca yükseltilerdir. Dağların ortasında kalan alanda ise Elmalı Ovası yer almaktadır.

Yükseklik dağılımları açısından 1034 metre ile Pirhasanlar en düşük; 1435 metre ile Hacıyusuflar en yüksek yükseltideki yerleşimler iken ilçedeki yükseklik ortalaması 1100 metre civarındadır.

Yerleşim bölgeleri çoğunlukla, 1050 m yüksekliğindeki düzlük alanlar ile 1050 ve 1500 m arasındaki dağ yamaçlarında yer almaktadır. Bölgede, 1500 m yüksekliğin üstünde kalan tek köy Hacıyusuflar Köyüdür. Kırsal kültürel peyzajlarda yer alan köy yerleşimlerinin bir kısmı tamamen ovadaki düz alanlarda yer alırken, 1050-1500 m arasındaki köyler dağ yamaçları üzerinde konut, cami gibi yapısal ihtiyaçlarını karşılayarak, dağın eteğindeki ovaya doğru genişleyen bölümü tarımsal alan olarak bırakmışlardır (Danacı 2012).

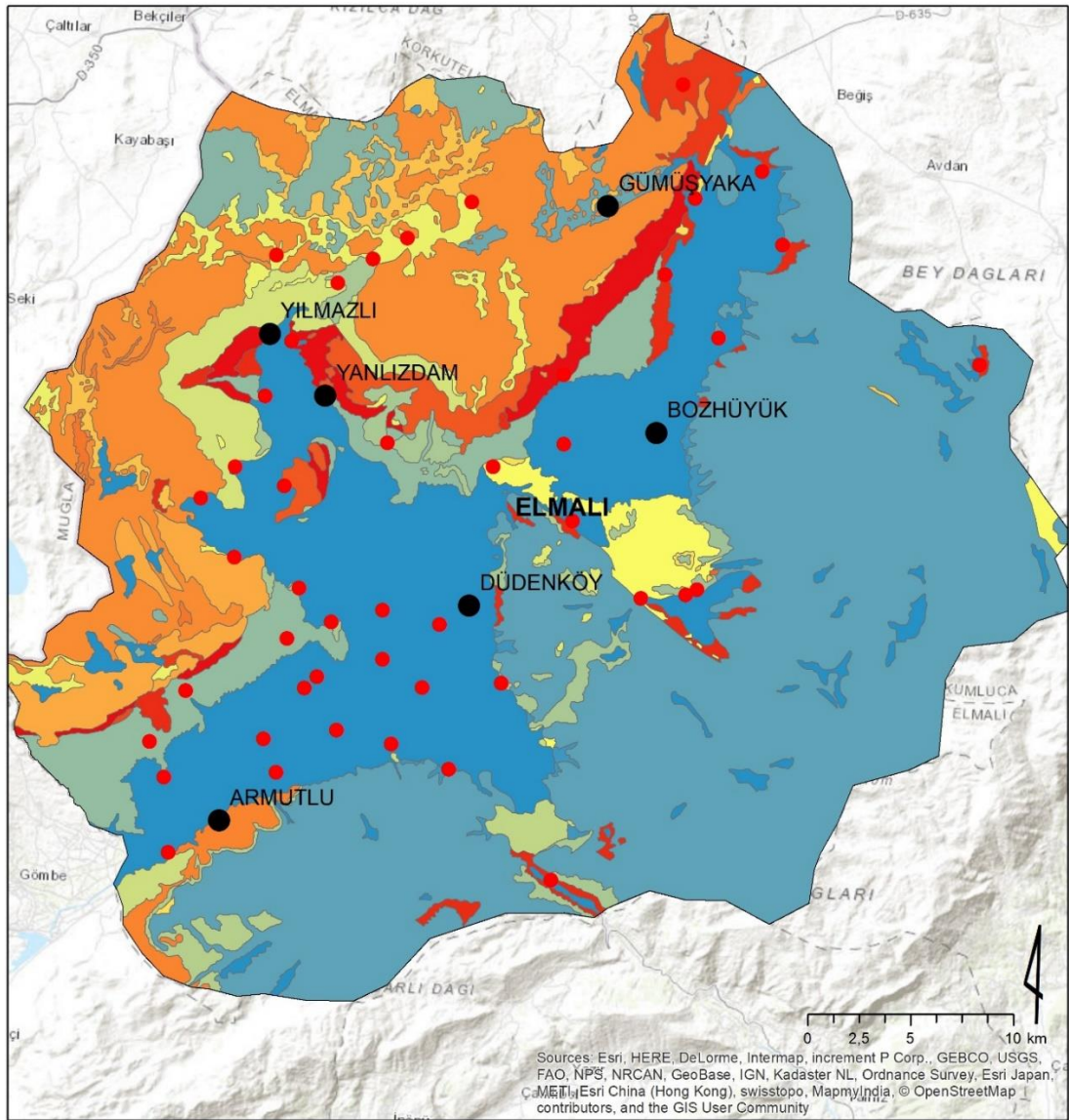
4.1.2. Jeolojik yapı

Araştırma alanı jeolojik yapısı Maden Tetkik ve Arama (MTA 1997, 2011) kurumunun jeoloji verileri ışığında incelenmiştir. Elmalı İlçesi ve çevre arazisi, jeoloji ile yapı açısından Eosen olarak adlandırılan ve genellikle dağların yüksek kısımlarında bulunan sert, beyaz renkli kalkerli yapıdan oluşmaktadır. Jeolojik yapıdaki kalker ve kıvrımlı yapı nedeniyle karstik yeryüzü şekilleri ortaya çıkmaktadır. Post Eosen olarak adlandırılan diğer bir yapı ise, bölgedeki boz rengiyle alçak tepeleri ve düzlükleri oluşturmaktadır (Çiftçi 2008).

Batı Toroslarda Teke Yarımadası iç kesiminde Likya naplarının Alt Langiyen'de yerleşimi ile bölgede büyük dağ oluşum hareketleri gelişmiştir. Likya naplarının yerleşimi sonrası gelişen çöküntü alanları göllerle kaplanmış ve Pliyosen ve Kuvaterner boyunca bu göller, çevrede gelişen hızlı aşınma sonucu doldurmuş ve bugünkü geniş düzlükler meydana getirmiştir (Aksarı 2007).

Çalışma alanındaki jeolojik özelliklerin alansal dağılımı Şekil 4.2 ve Şekil 4.3'deki gibidir. Elmalı İlçesi'nde, 27 farklı jeolojik formasyon tipi tespit edilmiştir (MTA 1997). Bölgede Beydağları formasyonu % 37.97 ile en çok alanı kaplarken, % 21.49 oranında Alüvyon ve Alüvyon Yelpezeleri ikinci sırada yer almaktadır. Alüvyon nitelikli formasyonlar aynı zamanda Elmalı Ovası düzlükleri tanımlamaktadır.

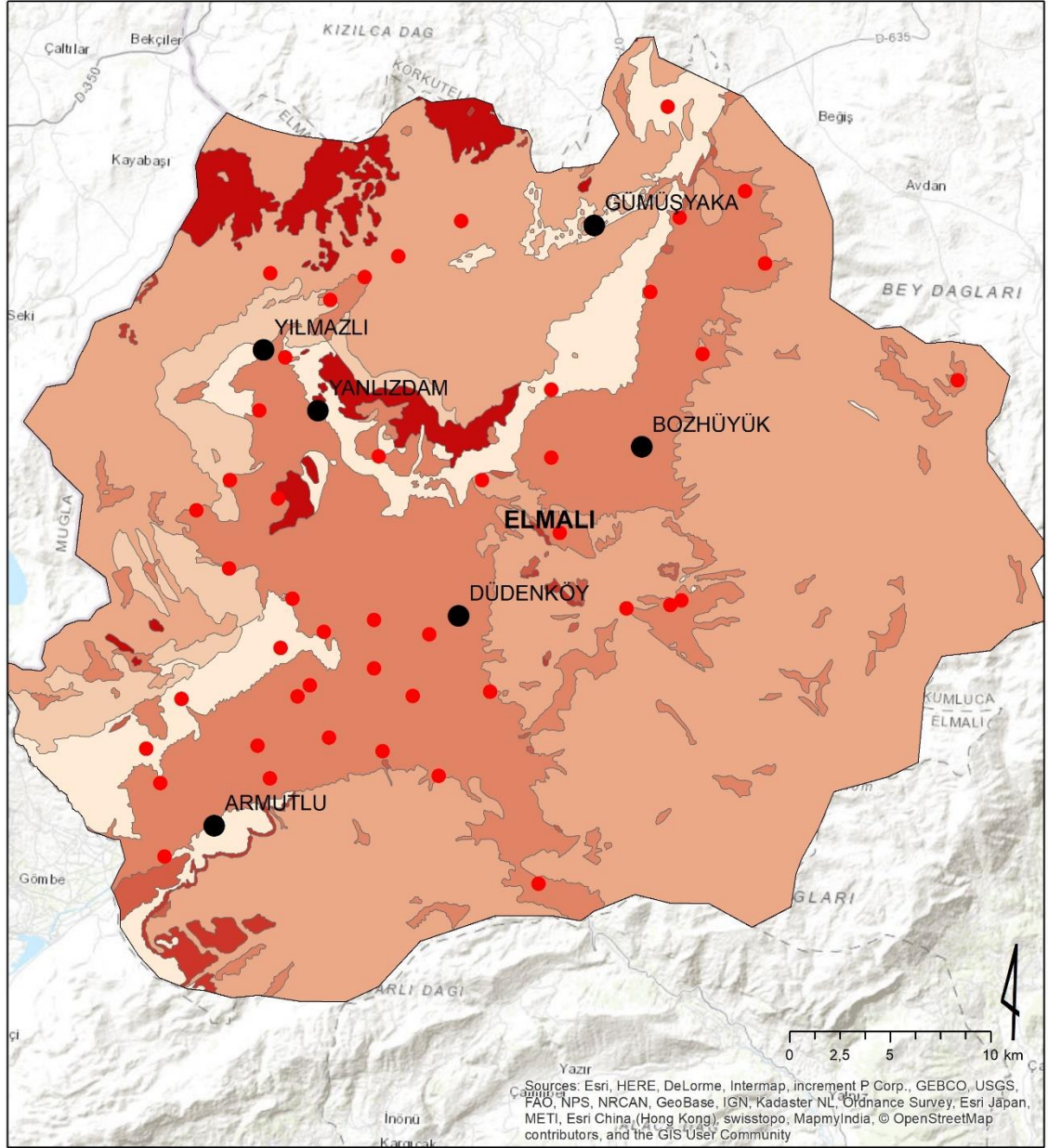
Bölgede, % 13.96 ile üçüncü sırada yer alan Orhaniye formasyonu kireçtaşlarında halen işletilen ve terk edilmiş mermer ocakları mevcuttur. Ancak bu kireçtaşlarının çörtlü olması mermerin çabuk çatlamasına neden olmaktadır. Bu nedenle çört içeriği fazla olan ocaklar kapatılmaktadır (MTA 1997). Gümüşyaka Köyü'nün batısında yer alan Dire Olistromu (% 0.49) içerisindeki kızıl kahverengi renkli malzeme ise tuğla yapımında kullanılmaktadır.



JEOLOJİK FORMASYON

Alüvyon	Göl	Mandırkaya Formasyonu	Köy
Alüvyon Yelpazesi	Gömüce Üyesi	Marmaris Peridotit	Örneklenen Köyler
Bazalt	Göğüçay Formasyonu	Orhaniye Formasyonu	YANLIZDAM
Beydağları Formasyonu	Karabayır Formasyonu	Susuzdağ Formasyonu	YILMAZLI
Dire Olistostromu	Karaböğürtlen Formasyonu	Tabakalı Çört Üyesi	ARMUTLU
Duraliler Üyesi	Karakuştepe Formasyonu	Tekkeköy Üyesi	BOZHÜYÜK
Duldere Kireçtaşı	Karanasıflar Formasyonu	Türkmentepe Formasyonu	DÜDENKÖY
Elmalı Formasyonu	Kasaba Formasyonu	Uçarsu Formasyonu	GÜMÜŞYAKA
Eski Akarsu Oluşukları	Küçükköy Formasyonu	Varsakyayla Formasyonu	
Eski Yamaç Molozu	Kızılcaadağ Melanj/ Olistostrom	Yamaç Molozu, Birikinti Konisi	
Gedikbaşı Formasyonu	Mamatlar Formasyonu	Yavuz Formasyonu	

Şekil 4.2. Elmalı İlçesi jeolojik formasyon dağılımı (MTA 2011'den uyarlanmıştır)



JEOLÖJİK YAPI

	Eosen		Miyosen		Köy		ARMUTLU
	Jurasik		Paleosen		Örneklenen Köyler		BOZHÜYÜK
	Kretase		Triyas		YANLIZDAM		DÜDENKÖY
	Kuvaterner		YILMAZLI		GÜMÜŞYAKA		

Şekil 4.3. Elmalı İlçesi jeolojik yapı haritası (MTA 2011'den uyarlanmıştır)

4.1.3. Toprak özellikleri

Araştırma alanı toprak özellikleri Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı (1993)'nin Antalya İli Arazi Varlığı verileri kullanılarak analiz edilmiş ve büyük toprak grupları ve toprak yetenek sınıfları başlıkları altında ele alınmıştır.

4.1.3.1. Büyük toprak grupları

Büyük toprak grupları: Elmalı İlçesi topraklarının % 24.82'si, 41555.28 ha alanı Kırmızı Akdeniz topraklarından oluşmaktadır. Danacı (2012)'ye göre Kırmızı Kahverengi Akdeniz toprakları ise 29515.08 ha alan ve % 17.64 ile ikinci sırada yer almakta, bunu 20436.51 ha alan ve % 12.21 oranında alüvyal topraklar, 20421.16 ha ve % 12.20 oranında kestane rengi topraklar 11590.35 ha alan ve % 6.93 oranında kahverengi orman toprakları, 7046.85 ha alan ve 4.21 oranında kolüvyal topraklar ve % 0.81 oranında organik topraklar izlemektedir (Çizelge 4.1 ve Şekil 4.4).

Çizelge 4.1. Çalışma alanındaki büyük toprak gruplarının alansal dağılımı

Büyük Topraklar Grupları	Alan (ha)	Oran (%)
Alüvyal Topraklar	20436.51	12.21
Kestane Rengi Topraklar	20421.16	12.20
Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları	29515.08	17.64
Kolüvyal Topraklar	7046.85	4.21
Kayalık Alanlar	34526.40	20.63
Kahverengi Orman Toprakları	11590.35	6.93
Organik Topraklar	1348.01	0.81
Kırmızı Akdeniz Toprakları	41555.28	24.82

Elmalı'da tarım alanlarının çoğunu, alüvyal ve kestane renkli topraklar oluşturmaktadır. Alüvyal topraklar, akarsular tarafından taşınıp depolanan materyaller üzerinde oluşan A ve C profilli genç topraklar olup iklime uyabilen her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli, verimli topraklardır. Kestane renkli topraklar ise ABC veya A, B C profiline sahip kalsifikasyon olayı sonucu oluşmuş zonal topraklardır (Sönmez 2002).

Allüviyal topraklar: Akarsularca taşınarak depolanmış materyal üzerinde oluşan organik maddece zengin, buldukları iklime uygun her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli verimli topraklardır. Elmalı Ovası'nın büyük bir bölümü verimli allüviyal topraklardan oluşmaktadır.

Kestane rengi topraklar: Ana maddesi kalkerden volkanik kayalara kadar değişen zengin topraklardır. Bu tip topraklar ilçenin kuzeydoğusunda yer almaktadır.

Kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları: Kristal kalker çakıllı konglomera, kireçtaşı ve ana kaya üzerinde sıcak-kurak Akdeniz iklimin etkisi ile oluşan, kırmızı renkli, organik maddelerce fakir, su ve besin tutma yeteneği düşük topraklardır. Bu

topraklarda kırmızı rengin nedeni, sıcak yaz döneminde toprak içeriğindeki demir oranının yükselmesidir. Daha çok Elmalı İlçesi'nin güneyinde yer almaktadır.

Kolüvyal topraklar: Dağlık ve tepelik arazilerin eteklerinde, dar vadi tabanlarında yer çekimi ve akıntılarla sürüklenmiş zerre büyüklüğüne göre alüvyallardaki sıralanmamış birikintiler kolüvyal toprakları oluşturmuş olup, taşındıkları ana materyale göre özellikleri değişiklik göstermektedir.

Kahverengi orman toprakları: Yüksek oranda ve değişik yaşlardaki ana kaya üzerinde oluşan, koyu kahverengi organik madde içeriğince zengin, A, B ve C katmanlarında gözenekli ve granüler yapıya sahip, derinliği sığ veya çok sığ, taşlılık, kayalılık ve şiddetli erozyon problemi olan orman ve otlak olarak değerlendirilen alanlardır. Dik ve sarp eğimleri ile aşınım şiddetlidir. Elmalı'nın kuzeydoğusunda 11590.35 ha'lık bir alan bu toprak özelliğini taşımaktadır.

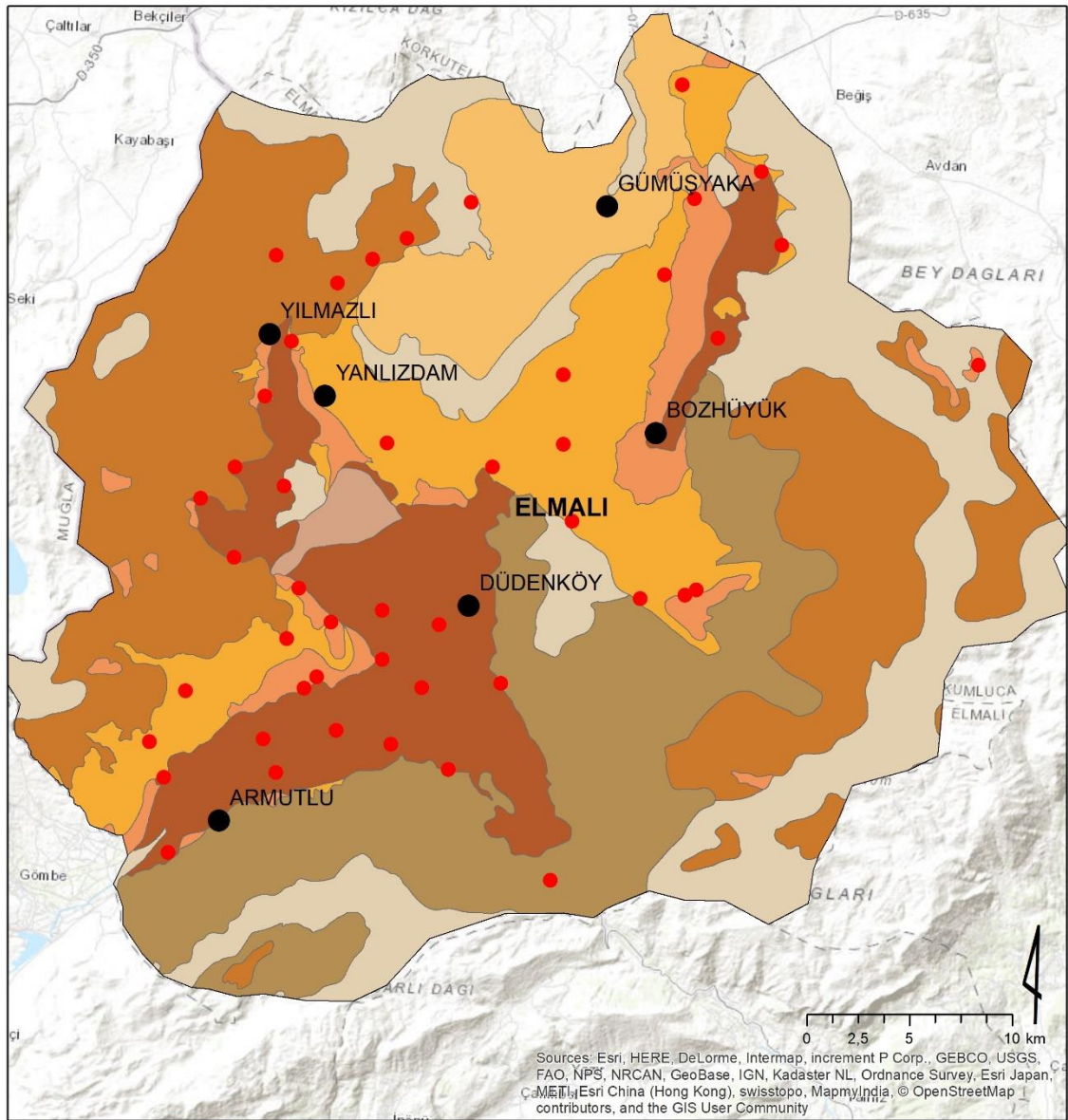
Organik Topraklar: Daha çok sazlık ve bataklık gibi su kenarlarında daha fazla organik madde birikimi ile oluşmaktadır. Diğer mineral topraklardaki katmanların aksine organik topraklarda organik madde içeriği yüksektir. Elmalı'da 1348.01 ha kadar küçük bir alan organik toprak özelliği göstermektedir.

Kırmızı Akdeniz toprakları: Yüksek arazilerde, sert kristal kireç taşı ve çakıllı konglomera üzerinde oluşmuştur. Yaz sıcaklarında demirin yükseltgenmesi, kışın da toprağın yoğun yağmurla ıslanması sonucu kireç içeriği açısından fakirdir. Elmalı'nın kuzeybatısında ve güneydoğusunda toplam 41555.28 ha alan temsil etmektedir.

Çıplak kaya: Genellikle kahverengi orman ve kireçsiz kahverengi orman ve kırmızı Akdeniz toprakları üzerinde sert kalker oluşumlu geniş çıplak kayalardır. Elmalı'da dağlık kesimlerin özellikle sırt ve tepe bölümlerinde 34526.40 ha bir alan kayalıktır.

4.1.3.2. Toprak yetenek sınıfları

Çalışma alanı toprak yetenek sınıfları açısından incelendiğinde, I. sınıf, II. sınıf, III. sınıf, IV. sınıf, V. sınıf, VI. sınıf, VII. sınıf ve VIII. sınıf topraklar bulunmaktadır (Şekil 4.5). Toprak yetenek sınıflarının açıklamaları ve alansal dağılımı Çizelge 4.2 ve 4.3'te verilmiştir. Danacı (2012)'ye göre Elmalı'nın 10806.48 ha alan ve % 6.46'sını I. sınıf, 22089.33 ha alan ve % 13.20'sini II. sınıf, 2652.78 ha ve % 1.59'unu III. sınıf, 5361.64 ha ve % 3.20'sini IV. sınıf, 49.65 ha alan ve % 0.03'ünü V. sınıf, 6500.88 ha alan ve % 3.88'ini VI. Sınıf, 84452.49 ha alan ve % 50.46'sını VII. sınıf, 34521.87 ha alan ve % 20.63'ünü VIII. sınıf topraklar oluşturmaktadır.



BÜYÜK TOPRAK GRUPLARI

	Çıplak Kaya		Köy
	Alüvyal Topraklar		Örneklenen Köyler
	Kestane Rengi Topraklar		YANLIZDAM
	Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları		YILMAZLI
	Kollüviyal Topraklar		ARMUTLU
	Kahverengi Orman Toprakları		BOZHÜYÜK
	Organik Topraklar		DÜDENKÖY
	Kırmızı Akdeniz Toprakları		GÜMÜŞYAKA

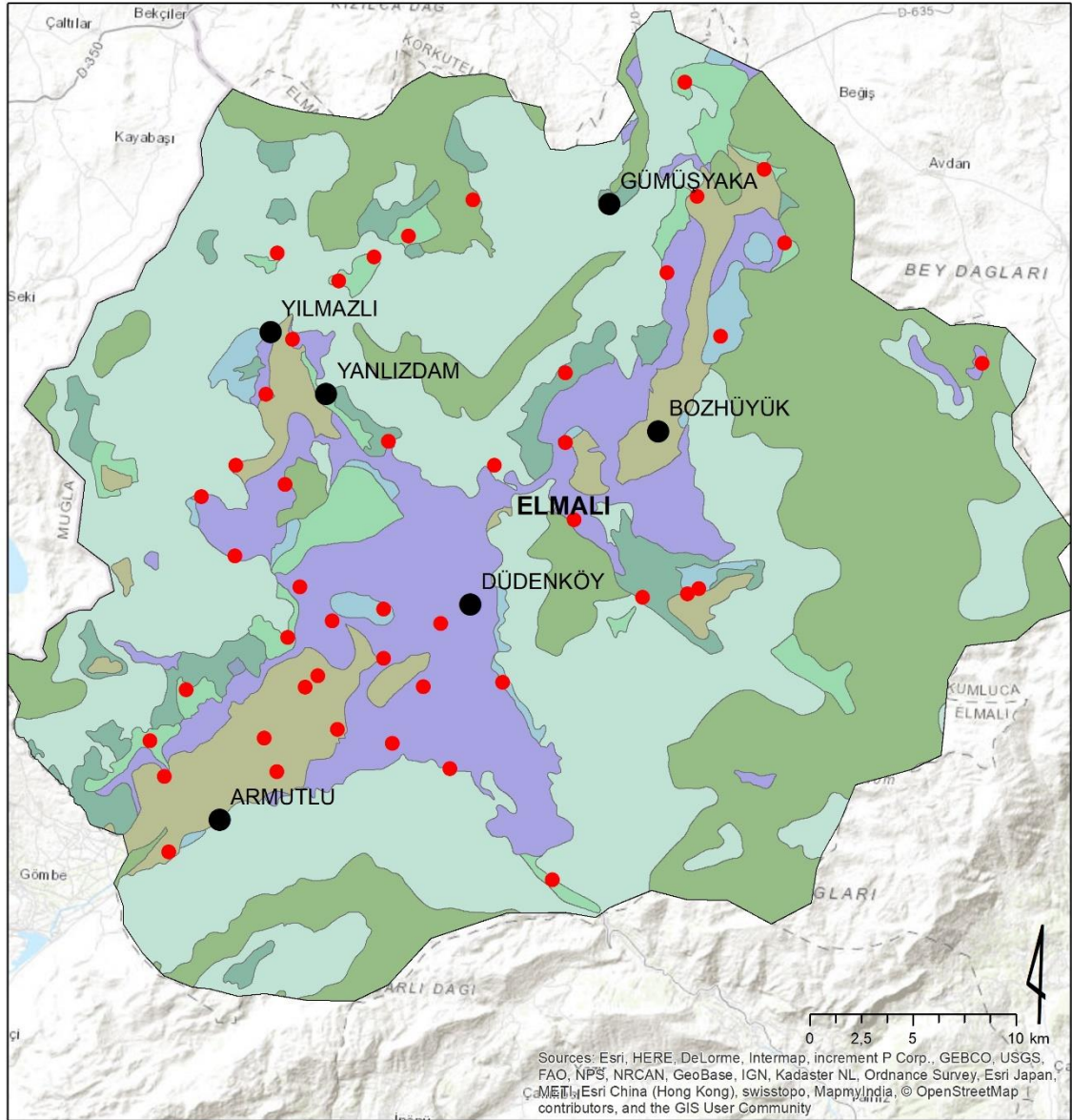
Şekil 4.4. Elmalı İlçesi büyük toprak grupları haritası (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı 1993)

Çizelge 4.2. Toprak Yetenek Sınıfları (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı 1993)

Toprak Yetenek Sınıfı	Açıklama
I. sınıf	Bölgeye adapte olmuş tüm bitkilerin yetiştirilmesine elverişli, düz, iyi drene olmuş, kolay işlenebilir, derin ve verimli arazilerdir.
II. Sınıf	Bölgede yetiştirilebilen tüm bitkiler için birinci sınıftan daha az elverişli, toprak ve suyun korunması için özel uygulamalar gerektiren arazilerdir.
III. sınıf	Toprak topografya ve şiddetli yüzey akışı gibi sınırlamalara sahip, özel koruyucu önlemler gerektiren ve ekilen ürün çeşidi ilk iki sınıfa göre daha az arazilerdir.
IV. sınıf	Eğim, toprak derinliği taşlılık ve yağışa ait çok şiddetli sınırlamalara sahip, özel birkaç bitki türü için uygun, tarım yapılabilen arazilerdir
V. sınıf	Sürümle tarım yapılamayan, düz veya düze yakın eğimli, taşlı veya çok taşlı, genellikle çayır ve ağaçlık olarak kullanılabilen arazilerdir.
VI. Sınıf	Eğim, toprak derinliği ait çok aşırı sınırlayıcılara sahip, sürüm yapılamayan arazilerdir.
VII. Sınıf	Toprak derinliği, ana kaya, eğim, erozyon gibi çok çeşitli sınırlayıcılara sahip, tarımsal yönden ekonomik olmayan zayıf mera ve orman ağaçları dikimine uygun arazilerdir
VIII. Sınıf	Bitkisel ürün yetişmeyen, rekreasyon veya av hayvanları barınağı olarak kullanılabilen arazilerdir.

Çizelge 4.3. Toprak yetenek sınıfları alansal dağılımı (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı 1993'den uyarlanmıştır)

Toprak Yetenek Sınıfları	Alan (ha)	Oran (%)
I. sınıf	10806.48	6.46
II. sınıf	22089.33	13.20
III. sınıf	2652.78	1.59
IV. sınıf	5361.64	3.20
V. sınıf	49.65	0.03
VI. sınıf	6500.88	3.88
VII. sınıf	84452.49	50.46
VIII. sınıf	34521.87	20.63



ARAZİ KULLANIM YETENEK SINIFLARI

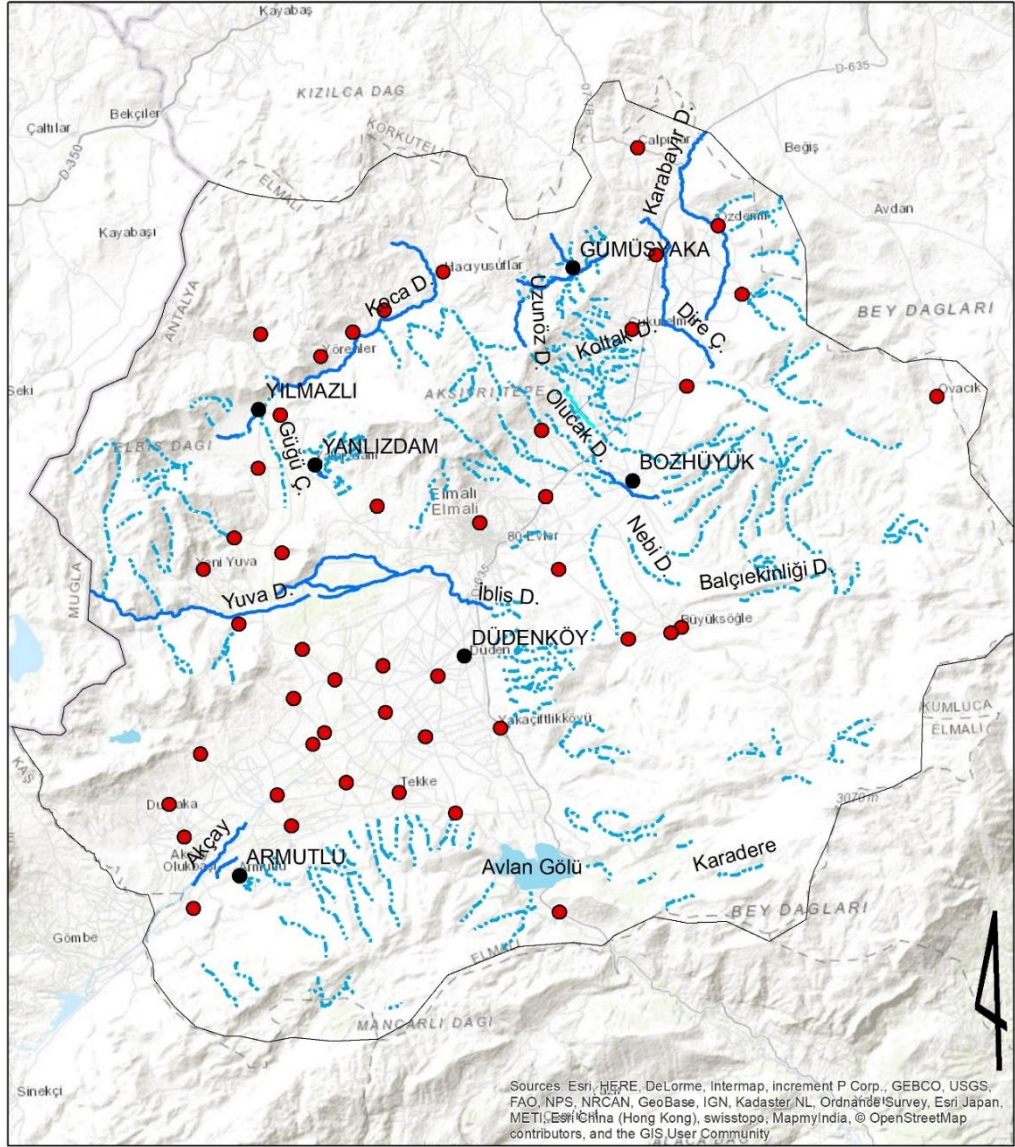
			
			
			
			

Şekil 4.5. Elmalı İlçesi toprak yetenek sınıfları haritası (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı 1993'den uyarlanmıştır)

4.1.4. Hidrolojik yapı

Elmalı karstik bir arazi yapısı sayesinde yüzey suyu kaynakları açısından zengin bir yapı sergilemektedir. Elmalı'daki belli başlı akarsular arasında Özdemir, Karabayır, Öksüzler, Kızıllöz, Koca, Kızıllağaç, Sarımsaklar, Güğü ve Akçay dereleri gelmektedir

(Şekil 4.6). Elmalı'da bol miktarda bulunan kaynak suları Karapınar, Kırkpınar, Gökpınar, Kazanpınar, Yarsayanpınar'dır (Çiftçi 2008). Elmalı Düdeni, Karapınar, Kazanpınar, Baranda Kaynağı, Pahlpınar ve Pınarbaşı bölgedeki diğer su kaynaklarıdır (Ekiz 2001).



HİDROLOJİ HARİTASI

	Göl		KÖY		ARMUTLU
	Dere		SEÇİLİ KÖYLER		BOZHÜYÜK
	Kuru Dere		YANLIZDAM		DÜDENKÖY
			YILMAZLI		GÜMÜŞYAKA

0 2,5 5 10 km

Şekil 4.6. Elmalı İlçesi, hidroloji haritası

Elmalı İlçesi'nde, Karagöl ve Avlan olmak üzere iki göl bulunmaktadır. Karagöl'ü besleyen esas sular Balıklar Dağı eteğinden çıkan Kazanpınar ile Mursal köyü civarından çıkan Karapınar kaynaklarıdır. Avlan Gölü'ne dökülen Akçay ise Akdağ'dan çıkan kaynak suyundan beslenmektedir. Ne yazık ki Avlan Gölü 1950'liler tarım alanı temin etmek amacıyla büyük bir oranda kurutulmuş; sınırlı alanda su yüzeyi bugün yağışlar için doğal bir drenaj yüzeyi sağlamaktadır.

Yumru-Akdağ arasından inen kol Subaşı yaylasında 2 metre genişlik ve 1 metre yükseklikteki bir mağaradan çıkmaktadır. Gömbe'ye doğru eğimin olmasından dolayı debili bir şekilde akarken, Akdağ'daki Yeşil Göl'ün 50 km kadar aşağı kesiminden çıkan Uçarsu ile birleşmekte ve Gömbe yaylasından sonra Kaşçiftliği ovasını boylu boyunca ikiye ayırırarak Avlan Gölü'ne dökülmektedir.

Bölgedeki Nebi, Karadere, Karabayır, Koca, Uzunöz dereleri Elmalı İlçesi'nin başlıca su kaynakları arasında yer almaktadır.

4.1.5. Bitki örtüsü

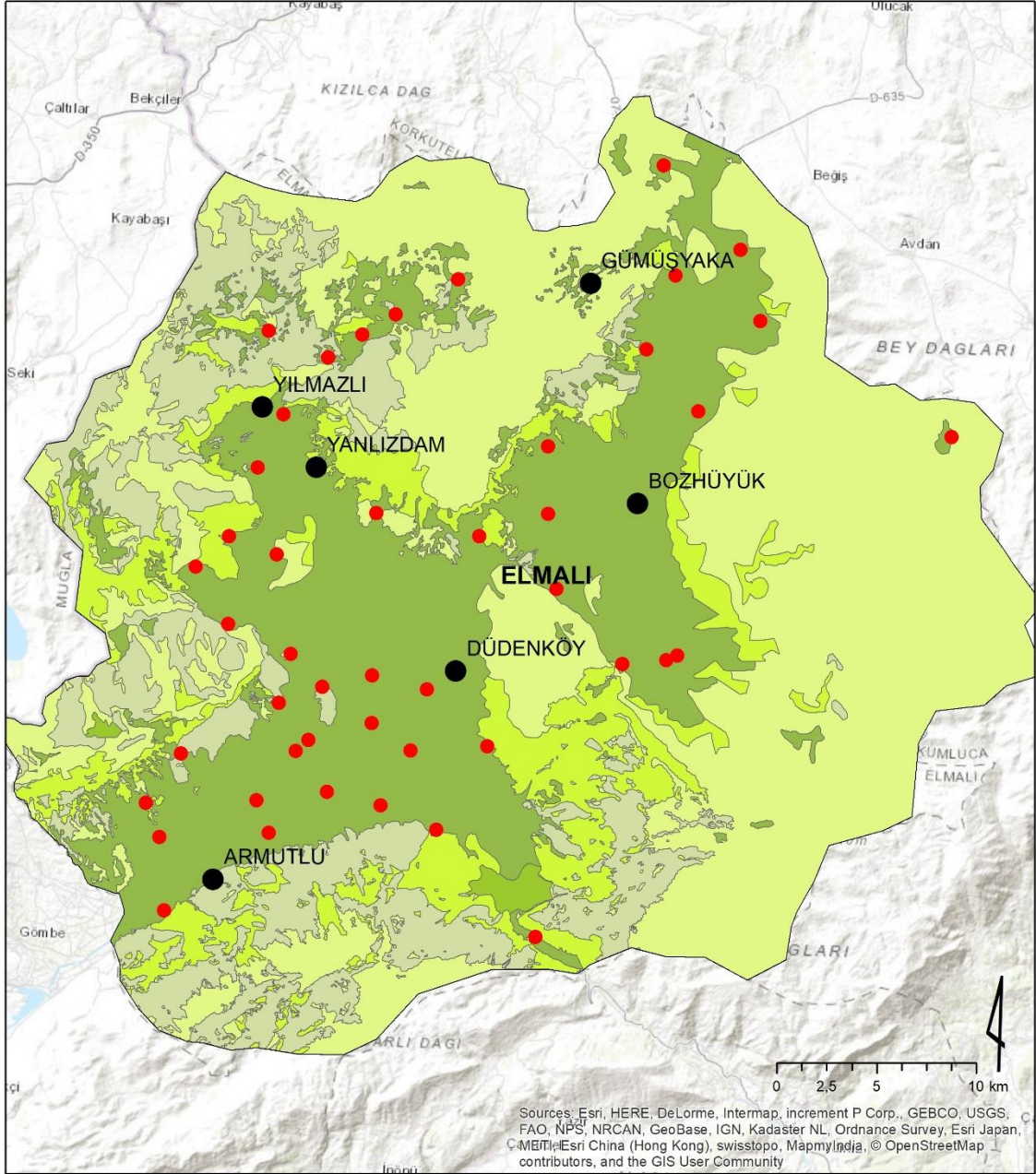
Elmalı İlçesi bitki örtüsü Orman Genel Müdürlüğü (OGM 2010) meşçere haritalarının yorumlanması ile analiz edilmiştir. Elmalı İlçesi, Akdeniz doğal bitki örtüsünün 1000 m üzerindeki çam ve sedir herdemyeşil ormanları yanında; ardıç, karaçam, kızılçam, meşe, sedir, servi türlerinin bireysel ve karışık ormanlar ile tanımlanmaktadır.

Çalışma alanındaki, orman vejetasyonunu Ardıç (*Juniperus oxycedrus*, *Juniperus exelsa*) 9500.21 ha, Karaçam (*Pinus nigra*) 14391.45 ha, Kızılçam (*Pinus brutia*) 454.99 ha, Saçlı Meşe (*Quercus cerris*) 9240.85 ha, Sedir (*Cedrus libani*) 14391.45 ha, Servi (*Cupressus sempervirens*) 25.38 ha alanda oluşturmaktadır (Çizelge 4.4) Ördübek, Tekke, Dokuzgöl, Çam Kuyuları mevkiileri Elmalı İlçesi'ndeki önemli orman alanlarını temsil etmektedir.

Bunun yanında ilçedeki mevcut dere kenarlarında, sınırlı dere yatağı vejetasyonu ve sazlık-kamışlık vejetasyon ve dağların yüksek kesimlerindeki orman kayalıkları yer almaktadır. Karagöl ve Avlan gölünün çevresinde 1970'li yıllara kadar kamışlıklar sazlıklar yetişmekteydi. Avlan Gölü'nün yeniden su tutmasının sağlanmasından sonra yeniden sazlık-kamışlık vejetasyon kendi kendini onarmaktadır (Küçük 1992). Kültürel bitki vejetasyonunu, tarım arazileri ve yerleşim alanları ile temsil edilmektedir (Şekil 4.7).

Doğal bitki örtüsü açısından Elmalı İlçesi anıt ağaçlar yönünden büyük zenginlik sergilemektedir (Çizelge 4.5). Bölgede doğal yayılış gösteren anıt ağaçların başında ise Sedir gelmektedir. Lübnan Sediri veya Toros Sediri olarak bilinen *Cedrus libani* A. Rich genel olarak 1000-2000 m yükselti aralığında yayılış göstermektedir. Bölgede yer alan Çıglıkara Tabiatı Koruma Alanı, Çıglıkara ormanı ile Toros Sedirinin çok yaşlı ve anıtsal

bireyleri yanında Başaran vd. (2007)'e göre yaklaşık olarak 400 endemik bitki türüne de ev sahipliği yapmaktadır.



BİTKİ ÖRTÜSÜ

- Herdemyeşil Ormanlar
- Karışık Ormanlar
- Kültürel Alanlar
- Orman Açıklıkları ve Kayalıkları
- Su Yüzeyi

Mahalle

- Köy

Örneklenen Köyler

- YANLIZDAM
- YILMAZLI

- ARMUTLU

- BOZHÜYÜK

- DÜDENKÖY

- GÜMÜŞYAKA

Şekil 4.7. Elmalı İlçesi bitki örtüsü

Çizelge 4.4. Elmalı doğal bitki örtüsünün alansal dağılımı

Doğal Bitki Örtüsü	Alan (ha)	Oranı (%)
Sedir (<i>Cedrus libani</i>) Ormanı	14391.45	8.60
Karaçam (<i>Pinus nigra</i>) Ormanı	22.44	0.01
Ardıç (<i>Juniperus oxycedrus</i> , <i>Juniperus exelsa</i>) Ormanı	9500.21	5.68
Meşe (<i>Quercus cerris</i>) Ormanı	9240.85	5.52
Servi (<i>Cupressus sempervirens</i>) Ormanı	25.38	0.02
Kızılcıam (<i>Pinus brutia</i>) Ormanı	454.99	0.27
Orman kayalıkları	83896.41	50.13
Kültürel Bitki Örtüsü	48793.66	29.16

Çizelge 4.5. Elmalı İlçesi'ndeki anıt ağaçlar ve özellikleri

Anıt Ağacı	Koca Sedir	Koç Sedir	Katil Sedir	Aslan Ardıç	Şah Ardıç
Mevki	Ekizler	Tavşan A.	Oluk	Ağıllı çukur	Işıkbeli
Boyu (m)	35	35	25	25	24
Çapı (cm)	230	185	182	340	235
Çevresi (cm)	730	610	634	1253	738
Yaşı	1070	650	500	1700	800

4.1.6. İklim özellikleri

Elmalı İlçesi, Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde yer almasına rağmen deniz seviyesinden 1050 m yükseklikteki ovalar ve dağ etekleri üzerine yerleşmiş, denizden iç kısımda olduğundan ve çevresindeki yüksek dağlardan dolayı kara iklimi özelliği taşımaktadır (Danacı 2012).

Elmalı İlçesi ortalama en düşük sıcaklık Ocak ayında 2.2 °C iken, ortalama en yüksek sıcaklık Temmuz ayında 24.2 °C dir. En yüksek sıcaklık Ağustos ayında 38.2 °C iken, en düşük sıcaklık ise Şubat ayında -18.1 °C dir. Elmalı'da yıllık ortalama sıcaklık ise 12.9 °C dir. Bölgede, Avlan Gölü gibi sulak alanların kurutulmasıyla nemlilik azalarak son 10 yılın ortalaması % 50-60 seviyesine düşmüştür. Yıllık ortalama bağıl nem değeri % 55, yıllık toplam ortalama yağış 479.5 mm'dir. Hâkim rüzgâr yönü kuzey olup kuzeybatı ve güneybatı yönlerinden ikinci derecede hâkim rüzgârlar mevcuttur. Nisan ayı 2.1 m/s ile yılın en rüzgarlı ayıdır (MGM 2011'den uyarlanmıştır).

Araştırma alanı iklim özellikleri Antalya Meteoroloji Bölge Müdürlüğü (2016)'nden temin edilen verilerine göre iklim ortalamaları ile incelenmiştir.

Karasal iklim niteliğindeki bölgede yıllık en yüksek ve en düşük sıcaklık farkları öne çıkmakta ve sıcaklık sıfırında altındaki değerlerde görülebilmektedir. Sıcaklık ortalamaları açısından Elmalı'da en yüksek sıcaklık ağustos ayında 40 °C, en düşük sıcaklık ise Ocak ayında -18.6 °C olarak tespit edilmiştir. Elmalı'da yıl içindeki en yüksek ve en düşük sıcaklık farkı 58.6 °C, ise 57.8 °C olarak gerçekleşmektedir (Çizelge 4.7). Bu

durum özellikle bölgedeki kırsal peyzajların önemli bir unsuru olan tarım alanlarındaki ürün desenin önemli ölçüde şekillendirmekte ve kırsal yerleşim dokusu ve mimari yapı özellikleri üzerinde de etkili olmaktadır.

Çizelge 4.6. Elmalı Sıcaklık ve Yağış Ortalamaları (1960-2015)

İklim Özellikleri	Sıcaklık (°C)	Aylar												Yıllık
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Yıllık Sıcaklık	Min (°C)	-18.6	-18.1	-14.0	-6.9	-0.3	4.5	9.6	9.0	1.0	-3.2	-8.6	-12.2	-4,8
	Max (°C)	18.0	23.5	26.8	30.4	32.0	37.4	39.2	40.0	36.5	32.3	25.4	21.8	30,2
	Ort (°C)	2.3	3.4	6.9	11.3	16.1	20.9	24.3	24.1	19.9	14.2	8.5	4.1	13,0
Yıllık Yağış	Ort.Yağış (mm)	80.8	61.0	47.0	32.8	27.6	21.5	9.4	8.2	7.2	33.0	46.7	84.3	38,2

4.2. Sosyo-Ekonomik Yapı

4.2.1. Nüfus yapısı

Elmalı İlçesi nüfusu, 2010 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 37756 (18779 kadın + 18957 erkek)'tir. Elmalı İlçesi'ni 1970 ve 2010 yılları arasındaki nüfus değerleri Çizelge 4.7'de verilmiştir. Çizelge 4.8'de Elmalı İlçesi kırsal yerleşimlerinin 2017 yılına ait nüfus durumları görülmektedir. 1970-2010 yılları arasındaki nüfus dağılımı bölgede kentsel nüfusun arttığını; kırsal nüfusun azaldığını göstermektedir. Burada 1970'de 25.092 kişi olan kırsal nüfus 2010 yılında 23.120 kişiye gerilemiştir. 201 Nüfus dağılımına göre 3.311 kişi ile Yuva Köyü en yüksek; 76 kişi ile de Ovacık Köyü nüfus yoğunluğu en düşük kırsal yerleşimdir.

Çizelge 4.7. Elmalı İlçesi 1970-2010 yılları arası nüfus durumu (TUIK 2011)

Yıllar	2010	2000	1990	1980	1970
Erkek	18 957	20 119	17 555	20 719	17 330
Kadın	18 779	19 922	17 769	19 867	16 776
Kentsel	14 636	14 561	12 384	11 816	9 014
Kırsal	23 120	25 480	22 940	28 770	25 092
Toplam	37 756	40 041	35 324	40 586	34 106

Elmalı İlçesi'nin tarihsel süreç içerisindeki, nüfus ve demografik yapısı incelendiğinde, Elmalı İlçesi'nde, merkezde Müslüman ve azınlık nüfusun ve çevresinde ise dağınık göçebe halkın yaşadığı olduğu belirtilmektedir. Lozan Antlaşması'ndan (1924) sonra, Elmalı merkez ilçesi eski nüfus kayıtlarına göre Elmalı'da yaşayan 266 Rum ve 402 Ermeni, Finike İskeleyi'nden Yunanistan'a gönderilmiş; 1925-1926 Selanik-Kesriye, Grabene göçmenleri Elmalı'ya yerleştirilmiştir. 1927 yılında ise Elmalı'da (8653 kadın + 7453 erkek) 16136 kişilik nüfus tespit edilmiştir. 1937'de ise doğu göçmenleri, 1950-1952 yılları arasında Bulgaristan göçmenleri Elmalı'ya yerleşmiştir (Özdemir 1992; Ekiz 2001).

Danacı (2012)'ye göre Elmalı'da 1842'den 1927'ye kadar yaşanan nüfus değişimlerine göre 1842'de 10000 olan nüfus, 1890'da 45000 kişiye ulaşmıştır ancak I. Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan mübadele ile 1927 yılında 16136'ya inmiştir. 1967 yılına gelindiğinde nüfus yaklaşık 2 kat artarak 31900'e, ulaşmıştır. Doğudan gelen göçler ve Bulgaristan göçmenleri ile birlikte 1967 yılında nüfus, 31900 kişiye ulaşmıştır.

Çizelge 4.8. Elmalı İlçesi'ne ait kırsal yerleşimlerin nüfus durumu (TUİK 2018)

Elmalı 2017 nüfus verileri					
Köy adı	Nüfus/ kişi	Köy adı	Nüfus/ kişi	Köy adı	Nüfus/ kişi
Afşar	266	Eymir	611	Kuzköy	104
Ahatlı	439	Geçit	188	Macun	269
Akçainiş	746	Geçmen	293	Mursal	340
Akçay	1646	Gökpınar	851	Ovacık	76
Armutlu	301	Gölova	558	Özdemir	473
Bayındır	349	Göltarla	181	Pirhasanlar	305
Bayrallar	870	Gümüşyaka	135	Salur	709
Beyler	243	Hacımusalar	181	Sarılar	195
Bozhüyük	783	Hacıyusuflar	73	Tavullar	303
Büüksöğle	386	İmircik	122	Tekke	1069
Çalpınar	413	İslamlar	560	Yakaçiftlikköyü	424
Çaybaşı	385	Karaköy	57	Yalnızdam	313
Çobanisa	153	Karamık	354	Yapraklı	230
Çukurelma	343	Kışla	344	Yılmazlı	345
Dereköy	80	Kızılca	123	Yörenler	73
Düden	542	Kocapınar	325	Yuva	2311
Eskihisar	907	Küçüksöğle	230	Zümrütova	797

4.2.2. Eğitim durumu

Elmalı İlçesi'nde okuma yazma bilen kişi oranı % 93.8'dir. 2010 yılı itibari ile Elmalı köy ve beldelerinde okuma yazma bilenlerin sayısı toplam nüfusa oranı, % 91.4, erkek nüfus için % 97.2, kadın nüfus için ise % 85.7'dir. Yerleşmede okuma yazma bilen ve bir okul bitiren 15 yaş üzeri nüfusun eğitim kurumları itibari ile dağılımında ilçe merkezinde % 38,3'ü ilköğretim, belde ve köylerde % 56,2'si ilköğretim mezunu olarak en yüksek paya sahiptir (TUİK 2011).

4.2.3. Ekonomik yapı

Elmalı İlçesi'nde nüfusun çoğunluğu tarım ile geçimini sağlamaktadır. Bölgede tarımın yanı sıra hayvancılık da ekonomik faaliyetler arasındadır. Elmalı'da yetiştirilen başlıca ürünler arasında kuru mahsuller, elma, şeker pancarı yer almaktadır. Aynı zamanda son yıllarda seracılık da ilerleme göstermekte ve sera sebzeçiliği yaygınlaşmaktadır. İlçede, büyükbaş ve çoğunlukla küçükbaş yetiştirilmektedir.

İlçede son 10-15 yılda yaşanan kuraklık nedeniyle tarım ve hayvancılığın ekonomik getirisi azalmış ve köylerden sahil ilçelerine seracılık yapmak üzere çalışmaya giden çiftçi aile sayısı artmıştır (Serbest 2008).

Zirai istatistiklere göre, Elmalı'nın toplam arazi kullanım alanları şöyle belirlenip sıralanabilir:

- 52.090 Hektar Kullanılan arazi
- 9.240 Hektar Bağ-Bahçe
- 17.645 Hektar Çayır-Mera
- 63.244 Hektar Orman
- 9.500 Hektar Kullanılmayan Arazi
- 7.500 Hektar Yerleşim Merkez
- 15.940 Hektar Toplam Arazi (Elmalı Kaymakamlığı 2018)

4.3. Tarihi kültürel yapı

Antalya İlinin en eski yerleşimi olan Elmalı İlçesi, birçok uygarlığın gelişmesine de tanıklık etmiştir. Bölge ilk olarak Arzava Krallığı ve Likyalıların egemenlik alanı olurken, tarihi süreç içerisinde Persler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Teke Beyliği ve Osmanlıların yönetiminde kalmıştır (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Elmalı Bölgesi tarihsel gelişimi (Ekiz 2001; Özgen 2008; Danacı 2012'dan)

Yıllar	Dönemler
M.Ö. IX- M.Ö. 546	Likyalılar
M.Ö. 546- M.Ö. 333	Pers (Satraplar)
M.Ö.333-M.Ö.188	Büyük İskender ve halefleri devri
M.Ö. 188-M.S. 395	Romalılar
M.S. 395-M.S. 1080	Bizanslılar
M.S. 1080-M.S. 1324	Selçuklular
M.S. 1324-M.S. 1423	Teke Beyliği
M.S. 1423-M.S. 1920	Osmanlılar
M.S. 1923	Cumhuriyet

Bölge Persler Anadolu'ya geldikten sonra M.Ö. 546-333 yılları arasında Likyalılar iç işlerinde serbest olacak şekilde Perslere bağlanmıştır ve bu dönemde para basımına geçilmiştir. Nüfusun yoğun olduğu sahil kesimlerindeki yazıtlarda Pers, Fenike ve Grek dillerine de yer verilmiş ancak yöresel kültür ve geleneklerde çok fazla bir değişiklik olmadığı gözlenmiştir. M.Ö. 333-188 yılları arasında ise Büyük İskender'in Anadolu'ya gelmesiyle Likya için Hellenistik dönem başlamıştır (Ekiz 2001).

Elmalı ilçe merkezinde halen kullanılan tarihi geleneksel konut dokusu ve cami, hamam gibi ortak kullanıma açık anıtsal yapılar bulunmaktadır.

4.4. Elmalı İlçesi Kırsal Yerleşimleri

Köy Tasarım Rehberleri'nin ana bileşeni olan "kırsal yerleşimler" aynı zamanda kırsal peyzaj karakterlerinden biridir ve çoğu zamanda içinde buldukları doğal peyzaj

karakterlerinin etkisi ile şekillenmektedir. Burada Elmalı İlçesi ölçeğinde köylerin yükseklik, konum ve yerleşim formları açısından dağılımları incelenmiştir.

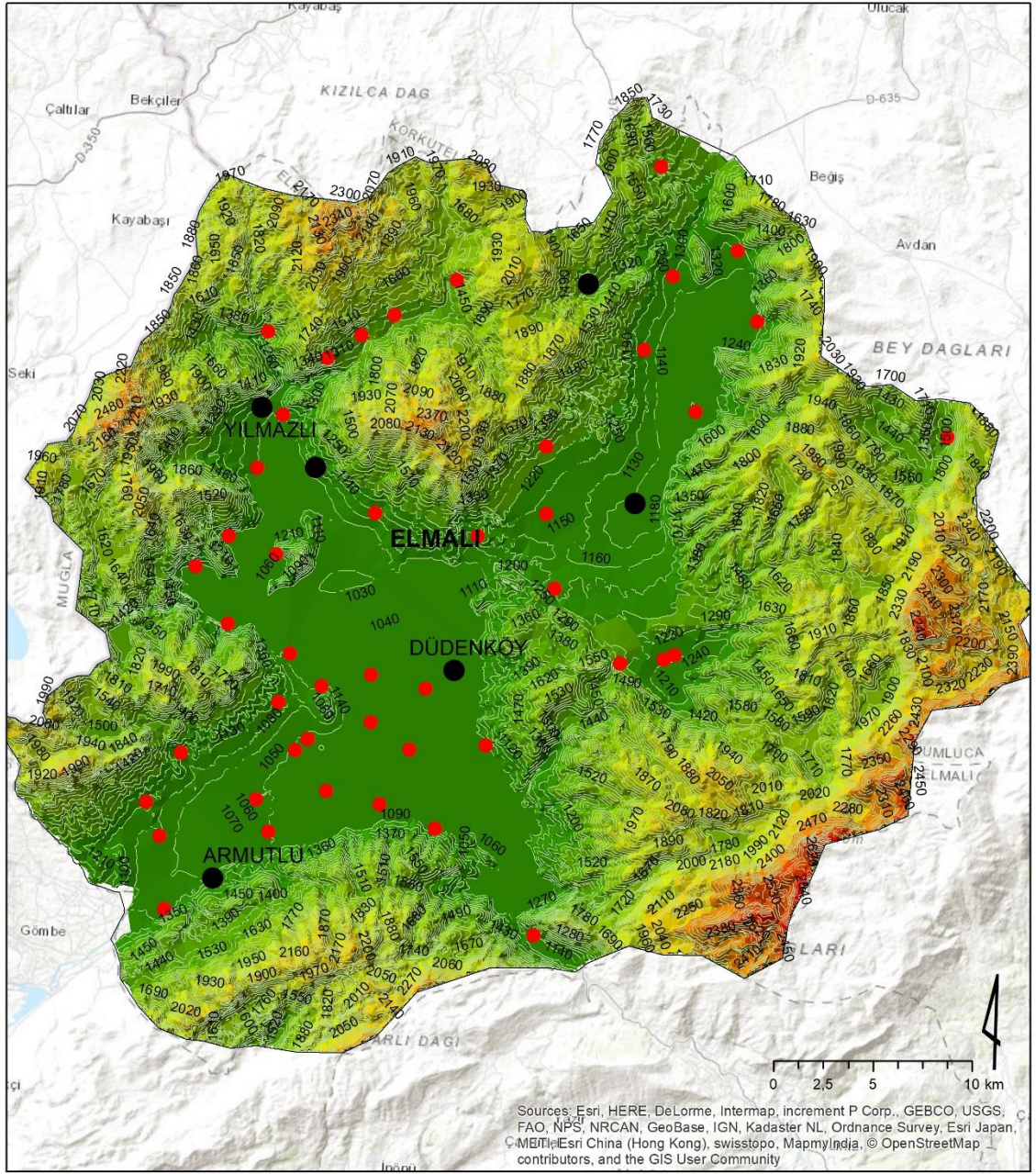
4.4.1. Yükseltilerine göre kırsal yerleşimlerin dağılımı

Yükseltinin değeri ve köy sınırları içerisindeki değişiklik gösterme durumu yerleşimde bitki örtüsü çeşitliliği, üretilen tarım ürünü deseni, doğal çevreden etkileşim, mimari yapıda kullanılan malzemeler gibi etmenleri şekillendirmektedir.

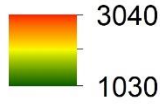
İlçedeki kırsal yerleşimlerinin çoğunluğu 1000-1100 m arasındaki yüksekliklerde bulunmaktadır. İlçede 1500 m üzerine çıkan tek köy Hacıyusuflar Köyü'dür. Çizelge 4.10 ve Şekil 4.8 ve 4.9'da Elmalı İlçesi kırsal yerleşimlerinin yükseklik dağılımları görülmektedir.

Çizelge 4.10. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri yükseklik değerleri

Köy adı	Yükselti			Köy adı	Yükselti		
	En düşük	En yüksek	Ort.		En düşük	En yüksek	Ort.
Afşar	1089	1097	1094	İmircik	1035	1064	1046
Ahatlı	1152	1176	1166	İslamlar	1097	1118	1107
Akçainiş	1048	1051	1049	Karaköy	1115	1120	1118
Akçay	1087	1110	1097	Karamık	1036	1145	1071
Armutlu	1069	1086	1074	Kışla	1084	1136	1112
Bayındır	1247	1364	1296	Kızılca	1093	1135	1117
Bayralar	1037	1040	1039	Kocapınar	1171	1213	1190
Beyler	1039	1041	1041	Küçüksöğle	1214	1219	1216
Bozhüyük	1121	1126	1124	Kuzköy	1036	1054	1043
Büyüksöğle	1213	1223	1218	Macun	1377	1456	1405
Çalpınar	1383	1442	1407	Mursal	1039	1043	1041
Çaybaşı	1053	1057	1055	Ovacık	1340	1353	1343
Çobanisa	1140	1157	1149	Özdemir	1147	1169	1162
Çukurelma	1163	1187	1173	Pirhasanlar	1034	1035	1035
Dereköy	1332	1377	1349	Salur	1041	1050	1046
Düden	1035	1036	1036	Sarılar	1051	1053	1052
Eskihisar	1066	1075	1071	Tavullar	1037	1046	1042
Eymir	1034	1036	1035	Tekke	1041	1043	1042
Geçit	1032	1136	1055	Yakaçiftlikköyü	1033	1059	1047
Geçmen	1281	1289	1285	Yalnızdam	1082	1139	1109
Gökpınar	1183	1185	1184	Yapraklı	1208	1341	1270
Gölova	1113	1117	1115	Yılmazlı	1069	1096	1082
Göltarla	1049	1079	1063	Yörenler	1360	1431	1402
Gümüşyaka	1392	1428	1406	Yuva	1040	1063	1047
Hacımusalar	1048	1053	1051	Zümrütova	1053	1074	1057
Hacıyusuflar	1485	1586	1530				



YÜKSELTİ BASAMAKLARI



● Köy

Örneklenen Köyler



YANLIZDAM



BOZHÜYÜK



YILMAZLI



DÜDENKÖY

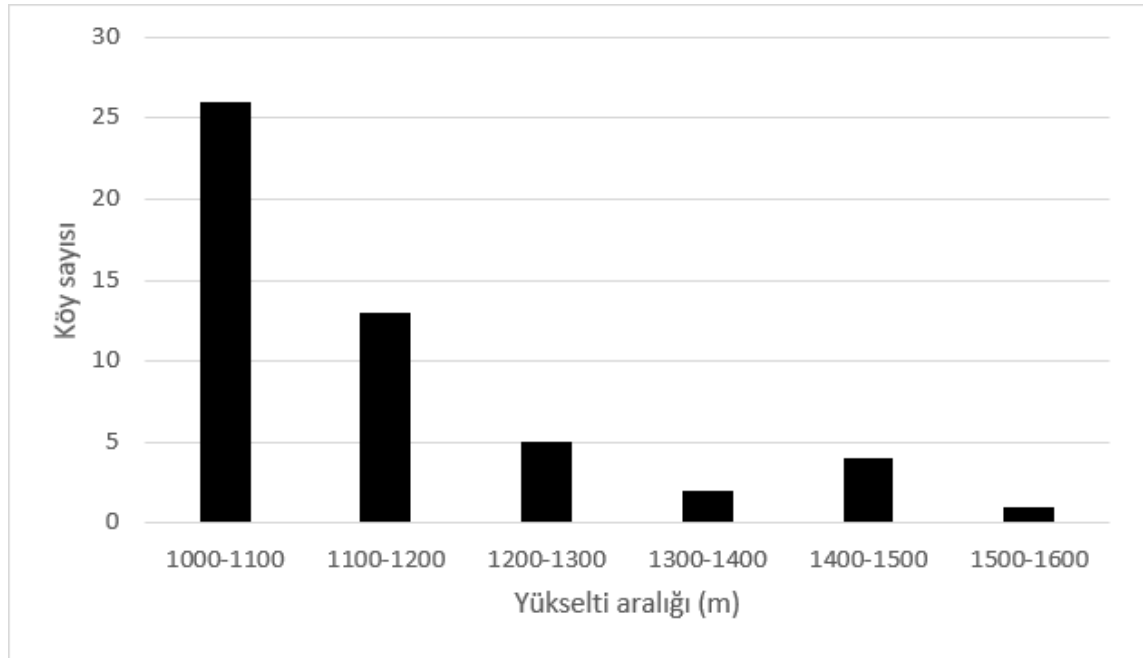


ARMUTLU



GÜMÜŞYAKA

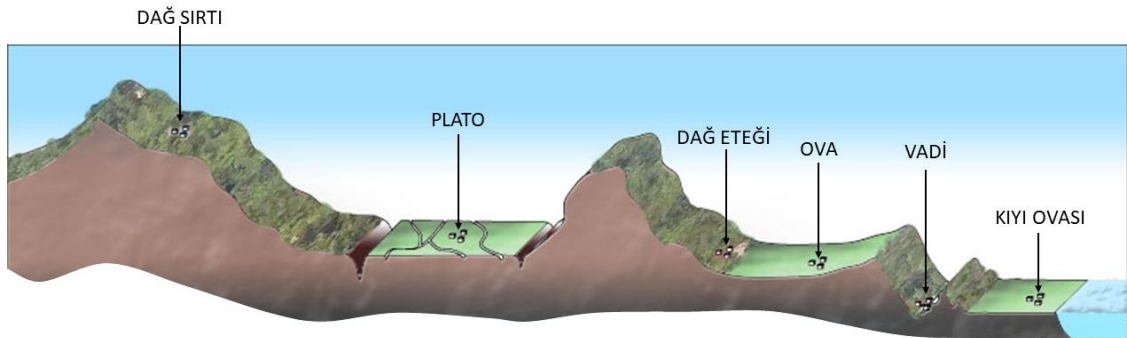
Şekil 4.8. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri yükselti basamakları haritası



Şekil 4.9. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri yükseklik dağılımları

4.4.2. Konumlarına göre kırsal yerleşimlerin dağılımı

Yerleşim konumu ova, vadi plato, kıyı, dağ sırtı, dağ yamacı gibi farklı özelliklerde olmakla birlikte arazi kullanımı, kültürel peyzaj özelliklerinin gelişimini de etkilemektedir (Şekil 4.10). Doğal çevreden etkileşim çoğu zaman konum, yöreye özgü yapılarda kullanılan malzeme ve yerleşim dokusunun yoğunluğu üzerinde etkili olmaktadır. Bu etkileşim ile yerleşimlerin tarım terasları, üretim çeşidi, geleneksel yapı malzemeleri ve türleri de çeşitlilik göstermektedir. Kırsal yerleşimlerin konum özelliklerine göre çözümler geliştirilmiştir.



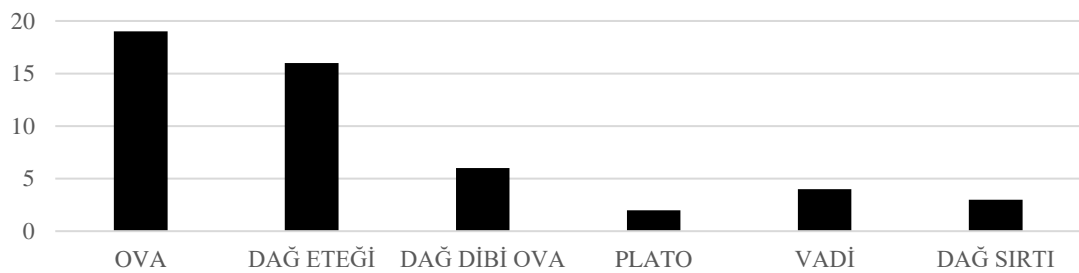
Şekil 4.10. Yerleşim konumu özellikleri (Orijinal 2018)

Kırsal peyzajlarda erişilebilirlik kırsal yaşamın sürekliliği konusunda etkin bir konudur ve bu noktada köy çevresi ulaşım hatları ve yerleşim içi yollar ve patikalar ile erişimi kolay ya da zor kılan niteliklerdir.

Çizelge 4.11 ve Şekil 4.11’de Elmalı İlçesi kırsal yerleşimlerinin konum özellikleri ve dağılımları görülmektedir.

Çizelge 4.11. Konum özelliklerine göre Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri

Köy adı	Konum	Köy adı	Konum	Köy adı	Konum
Afşar	Ova	Eymir	Ova	Kuzköy	Dağ eteği
Ahatlı	Dağ Eteği	Geçit	Dağ Eteği	Macun	Dağ Eteği
Akçainiş	Ova	Geçmen	Dağ dibi Ova	Mursal	Ova
Akçay	Dağ Eteği	Gökpınar	Ova	Ovacık	Dağ dibi Ova
Armutlu	Dağ dibi Ova	Gölova	Ova	Özdemir	Dağ dibi Ova
Bayındır	Dağ Eteği	Göltarla	Vadi	Pirhasanlar	Ova
Bayralar	Ova	Gümüşyaka	Vadi	Salur	Ova
Beyler	Ova	Hacımusalar	Ova	Sarılar	Ova
Bozhüyük	Ova	Hacıyusuflar	Dağ Sırtı	Tavullar	Dağ Eteği
Büyüksöğle	Ova	İmircik	Dağ Eteği	Tekke	Ova
Çalpınar	Plato	İslamlar	Dağ Eteği	Yakaçiftlikköyü	Dağ Eteği
Çaybaşı	Ova	Karaköy	Dağ dibi Ova	Yalnızdam	Dağ Sırtı
Çobanisa	Ova	Karamık	Dağ dibi Ova	Yapraklı	Vadi
Çukurelma	Dağ Eteği	Kışla	Dağ Eteği	Yılmazlı	Dağ Eteği
Dereköy	Dağ Eteği	Kızılca	Dağ eteği	Yörenler	Dağ Sırtı
Düden	Plato	Kocapınar	Dağ eteği	Yuva	Dağ dibi Ova
Eskihisar	Vadi	Küçükösöğle	Ova	Zümrütova	Ova

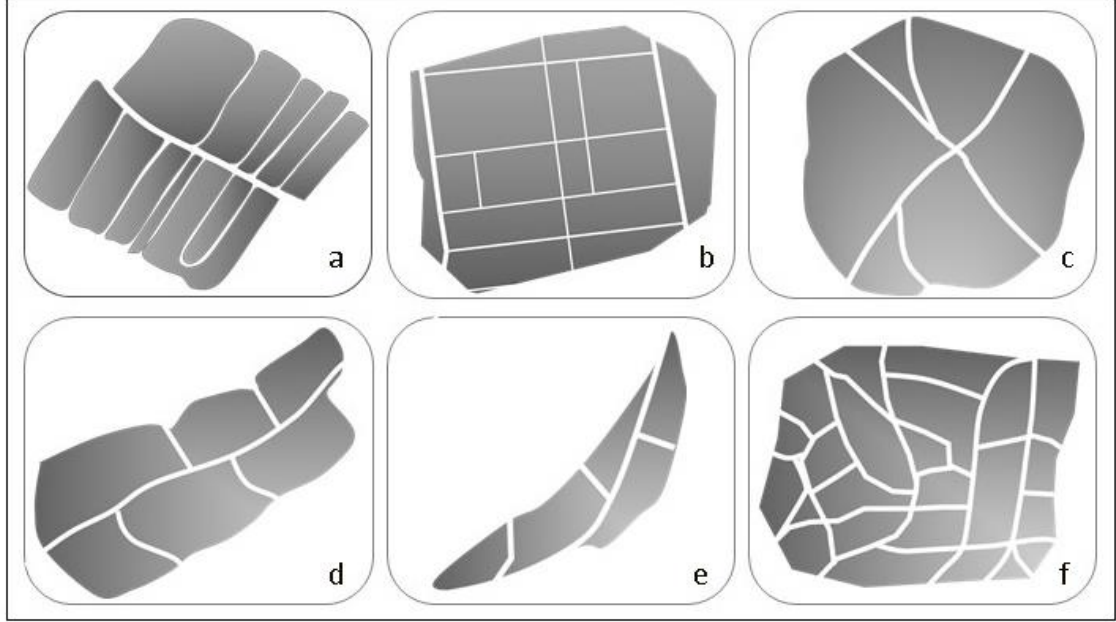


Şekil 4.11. Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri konum özellikleri

4.4.3. Yerleşim formlarına göre kırsal yerleşimlerin dağılımı

Kırsal yerleşim dokusu Avcı (2016)’dan yola çıkılarak ızgara, lineer, yıldız (ışınsal), tarak, yay ve organik olarak belirlenmiştir ve Şekil 4.12’de belirlenen yerleşim formlarının Elmalı İlçesi kırsal yerleşimlerindeki dağılımı gösterilmiştir (Çizelge 4.12) (Şekil 4.13). Yerleşim formlarının oluşumunda topografya, hidroloji, konum özellikleri,

vadi yapısı ve bu özelliklerin etkileri belirleyici olmakla birlikte aynı özellikler yerleşimin toplu veya dağınık olma durumunu da etkilemektedir.



Şekil 4.12. Yerleşim formları; a) tarak; b) ızgara; c) yıldız (ışımsal); d) lineer; e) yay; f) organik

Izgara biçimli yerleşim formu yolların konut yapılarını ve yapı gruplarını belirli aralıklarla ayırarak oluşturduğu yerleşim formunu;

İşımsal biçimli yerleşim formu belirli bir odağı kendisine röper alarak, bu noktada kesişen doğrusal veya eğrisel yolların etrafında yer alan yapıların oluşturduğu yerleşim formunu;

Tarak biçimli yerleşim formu çoğunlukla büyük karayollarından oluşan tanımlayıcı ve merkez bir hattın her iki tarafında yer alan konut yapıları ve yapı gruplarının oluşturduğu yerleşim formunu;

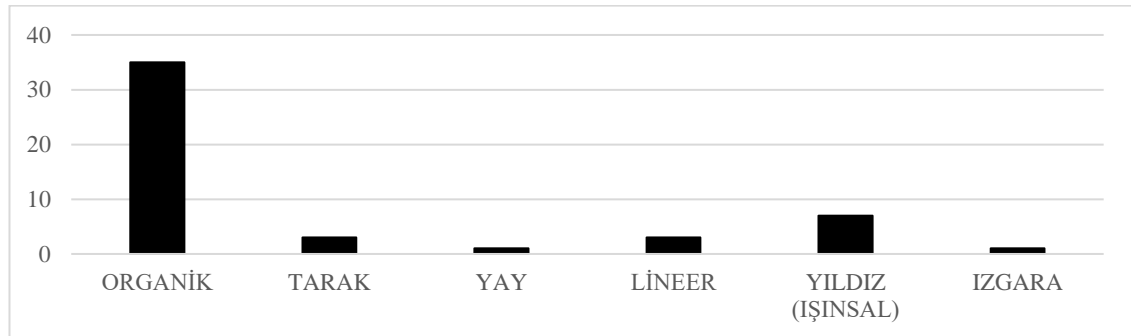
Lineer biçimli yerleşim formu topoğrafya, akarsu gibi doğal unsurların belirlediği morfolojik yapıların biçimine bağlı olarak belirli bir merkez noktadan doğrusal hatlar boyunca gelişen yerleşim formunu;

Yay biçimli yerleşim formu daha çok topoğrafyaya bağlı olarak yay biçiminde yayılım gösteren yollar ve etrafındaki yapıların oluşturduğu yerleşim formunu;

Organik yerleşim formu tanımlanan geometrik formlardan farklı olarak başta topoğrafya olmak üzere doğal yapının etkisiyle tek bir biçim özelliği göstermeyen ve tamamıyla doğal yapının uygunluğuna göre bir yerleşim modelinin sergilediği yerleşim formunu ifade etmektedir (Avcı 2016).

Çizelge 4.12. Form özelliklerine göre Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri

Köy adı	Yerleşim formu	Köy adı	Yerleşim formu	Köy adı	Yerleşim formu
Afşar	Organik	Eymir	Yıldız (Işınsal)	Kuzköy	Organik
Ahatlı	Organik	Geçit	Lineer	Macun	Organik
Akçainiş	Tarak	Geçmen	Yıldız (Işınsal)	Mursal	Organik
Akçay	Organik	Gökpinar	Organik	Ovacık	Yay
Armutlu	Organik	Gölova	Organik	Özdemir	Organik
Bayındır	Organik	Göltarla	Tarak	Pirhasanlar	Organik
Bayralar	Organik	Gümüşyaka	Organik	Salur	Organik
Beyler	Yıldız (Işınsal)	Hacımusalar	Tarak	Sarılar	Lineer
Bozhüyük	Yıldız (Işınsal)	Hacıyusuflar	Organik	Tavullar	Organik
Büyüksöğle	Organik	İmircik	Organik	Tekke	Yıldız(Işınsal)
Çalpınar	Organik	İslamlar	Lineer	Yakaçiftlikköyü	Organik
Çaybaşı	Organik	Karaköy	Organik	Yalnızdam	Tarak
Çobanisa	Organik	Karamık	Organik	Yapraklı	Organik
Çukurelma	Yıldız (Işınsal)	Kışla	Organik	Yılmazlı	Organik
Dereköy	Organik	Kızılca	Yıldız (Işınsal)	Yörenler	Organik
Düden	Izgara	Kocapınar	Organik	Yuva	Organik
Eskihisar	Organik	Küçüksöğle	Organik	Zümrütova	Organik

**Şekil 4.13.** Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri form özellikleri

4.4.4. Yükselti, konum ve yerleşim formları dağılımının analizi

Elmalı kırsal yerleşimleri ortalama yükseklik; *ova, dağ dibi ova, dağ eteği, dağ sırtı, plato* ve *vadi* olmak üzere konum ve *tarak, yıldız (ışınsal), ızgara, lineer, yay* ve *organik* olmak üzere yerleşim formu özellikleri arasındaki korelasyon analizi, özellikle *ortalama yükseklik* ile *konum* arasında istatistiksel anlamda $P < 0.01$ düzeyinde önemli bir ilişki olduğunu göstermiştir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. Elmalı kırsal yerleşimleri yükseklik, konum ve yerleşim formu arasındaki korelasyon analizi

	Ortalama Yükseklik	Konum	Yerleşim Formu
Ortalama Yükseklik	1	,385** ,005	,247 ,080
Konum		1	,055 ,704
Yerleşim Formu			1

($P < 0.05$, $P < 0.01$ ve $P < 0.001$)

Korelasyon analizi esas olarak Elmalı İlçesinde yer alan toplam 51 köy yerleşiminin ortalama yükseklikleri 6 kategoride sınıflandırılarak X^2 analizlerine gidilmiş ve kırsal yerleşimlerin konum ve form özelliklerinin yükseklik durumuna göre dağılımları incelenmiştir (Çizelge 4.14).

Buna göre *ova* yerleşimlerinin %42,1'i ve *dağ dibi*, *ova* yerleşimlerinin %25'i 1020-1050 metre yükseltilerde bulunurken, *dağ eteği* yerleşimlerinin %37,5'i 1100-1200 metreler arasında yer almaktadır. *Vadi* yerleşimleri ise ağırlıklı olarak 1050-1100 metre ve 1300-1400 metre yüksekliklerde görülmektedir.

Tarak yerleşim formuna sahip köylerin %50 oranında 1050-1100 metreler, *yıldız (ışınsal)* yerleşim formuna sahip köylerin ağırlıklı olarak 1030-1050 metre ve 1100-1200 metrelerde olduğu anlaşılmıştır. *Izgara* yerleşim formu sadece 1030-1050 metre; *yay* yerleşim formu sadece 1300-1400 metrelerdeki köylerde gözlemlenmiştir. Bölgedeki en yaygın yerleşim formu olan organik yapı formundaki yerleşimler hemen hemen tüm yükseltilerde bulunurken, ağırlıklı olarak 1030-1050 metre (%25) ile 1050-1100 ve 1100-1200 (%22) metreler arasındaki yükseltilerde görülmektedir (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14. Kırsal yerleşimlerin konum ve form özelliklerinin yükseklik durumuna göre dağılımları (%)

Konum ve Form	Kırsal Yerleşimlerin Yükseklik Dağılımları (metre)					
	1030-1050	1050-1100	1100-1200	1200-1300	1300-1400	1400-1500
Konum						
<i>Ova</i>	42,1	26,3	21,1	10,5	0,0	0,0
<i>Dağ dibi Ova</i>	14,3	28,6	28,6	14,3	14,3	0,0
<i>Dağ Eteği</i>	25,0	18,8	37,5	6,2	12,5	0,0
<i>Dağ Sırtı</i>	0,0	0,0	33,3	0,0	33,3	33,3
<i>Plato</i>	25,0	25,0	0,0	25,0	25,0	0,0
<i>Vadi</i>	0,0	50,0	0,0	0,0	50,0	0,0
Yerleşim Formu						
<i>Tarak</i>	25,0	50,0	25,0	0,0	0,0	0,0
<i>Yıldız (Işınsal)</i>	42,9	0,0	42,9	14,3	0,0	0,0
<i>Izgara</i>	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Lineer</i>	0,0	66,7	33,3	0,0	0,0	0,0
<i>Yay</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
<i>Organik</i>	25,7	22,9	22,9	11,4	14,3	2,9

4.5. Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka Örneğinde Köy Tasarım Rehberi Bileşenlerinin Analizi

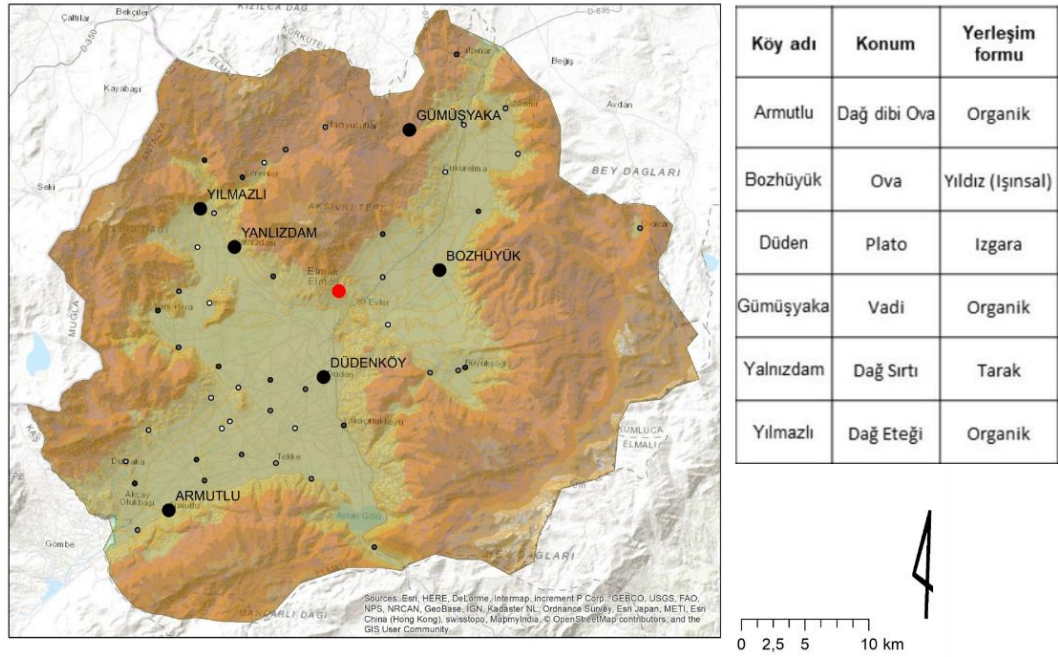
Çalışma alanının büyüklüğü de dikkate alınarak Kırsal Peyzaj Karakterleri ve Köy Tasarım Rehberleri bileşenlerin daha detaylı bir şekilde incelenebilmesi ve köy tasarım raporu ve rehberi konusunda daha somut bilgilere ulaşabilmek için genel özellikleri incelenen köyler arasında Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka olmak üzere 6 adet örnekleme alanı seçilmiştir. Bu köylerin *mahalle* 'lerin seçiminde farklı konum ve yerleşim formu özellikleri dikkate alınmıştır.

Kırsal yerleşimlerin kurulum aşamasında etkili olan ve üretim faaliyetleri, bahçe dokusu ve yapılar ile kullanılan malzemelere kadar etkin rol oynayan kriter olarak kırsal yerleşimlerin konumları örnekleme alanlarının seçiminde etkili bir faktör olmuştur. Bu bağlamda Elmalı İlçesi'nde yer alan 51 kırsal yerleşim üzerinde konum özellikleri incelenmiş ve dengeli bir dağılım olması için her bir konumdan bir mahalle seçilmiştir. Örnekleme alanlarının da için de bulunduğu tespit edilen konum biçimleri Erdem (2012)'den yararlanılarak;

- Ova
- Plato
- Dağ dibi ova
- Dağ eteği
- Dağ sırtı
- Vadi olarak belirlenmiştir (Şekil 4.14).

Örnekleme alanlarının seçiminde temel alınan faktörlerden biri de yerleşim formudur. Seçilen kırsal yerleşimlerin yerleşim formu özellikleri dikkate alınarak Elmalı İlçesi'nde belirlenen yerleşim formu örneklerinde de bir dağılım gözlemlenmiştir. Tespit edilen ve örneklenen mahallelerin sahip olduğu yerleşim formları Avcı (2016)'dan düzenlendiği şekliyle;

- Organik
- Yıldız (Işınsal)
- Izgara
- Tarak olarak belirlenmiştir (Şekil 4.14).



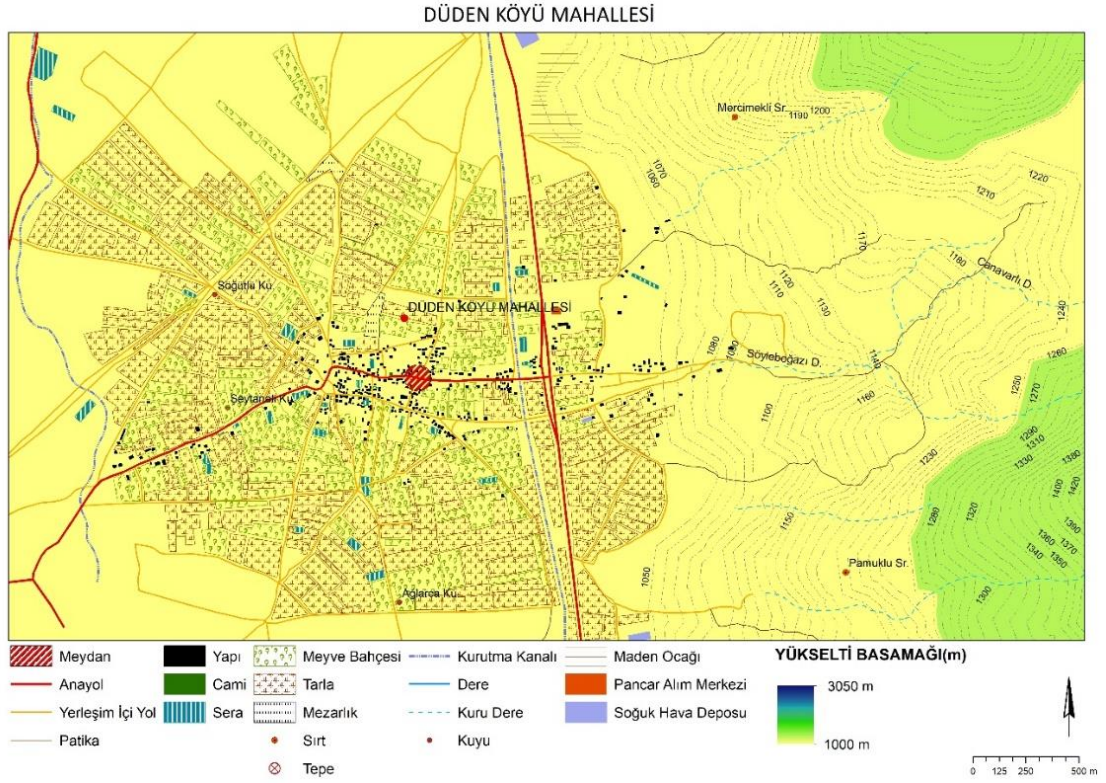
Şekil 4.14. Örnekleme yapılan köylerin konum ve yerleşim formu özellikleri

4.5.1. Düden Köyü/ Mahallesi

Adını Düden Mağarası ve Düden Suyundan alan Düden Köyü, plato düzlüğü olarak tanımlanan bölgede ızgara formunda gelişmiş bir kırsal yerleşimdir (Şekil 4.15, 4.16). Söğle Boğazı eteklerinde kurulan ve Elmalı ovasına açılan yerleşimde evler, bahçeler ve meyve bahçeleriyle çevrilidir (Şekil 4.17, 4.18). Köye ulaşılan karayolu boyunca sedir ağaçlarından oluşan bitki koridorları dikkat çekmektedir.



Şekil 4.15. Düden Köyü Mahallesi konumu (Orijinal 2018)



Şekil 4.16. Düden, yerleşim formu (Orijinal 2018)



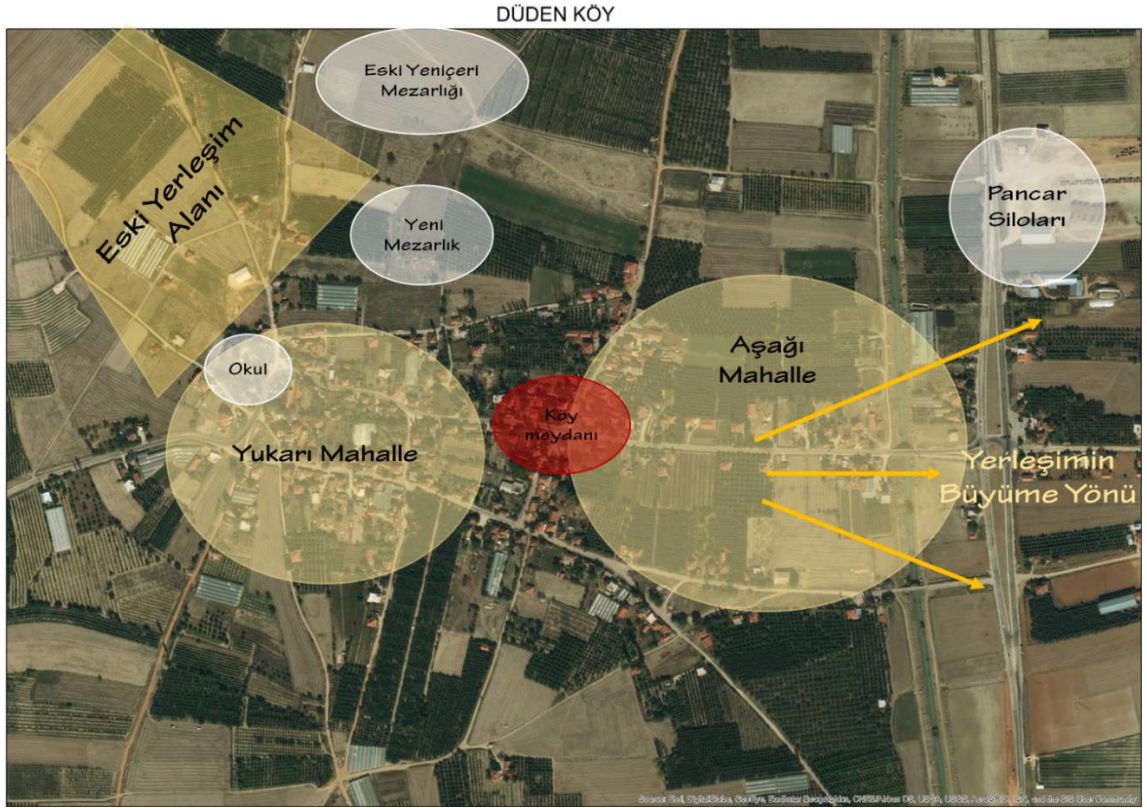
Şekil 4.17. Düden, yerleşim yapısı (Orijinal 2018)



Şekil 4.18. Düden, yollar ve sokak yapısı (Orijinal 2018)

Düden köyü mahallesi konumuna göre yukarı ve aşağı olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Köyde bulunan, yeniçeri mezarlığı köyün yerleşim tarihi hakkında bilgi

sunmaktadır (Şekil 4.19). Köyün hayvancılıkta otlatma amacıyla kullandığı Söğle Boğazı, Eymir merası bulunmaktadır.



Şekil 4.19. Düden, yerleşim planı (Orijinal 2018)

Köyde 220 hane bulunmakta ve okul binası anaokulu için kullanılmaktadır. Üst sınıf öğrenciler taşınabilir olarak eğitim görmektedir. Sağlık ocağı bulunmamakla birlikte, okul binasının bir bölümü sağlık hizmetleri için kullanılmaktadır.

1950'lere kadar köyün yakınındaki düzlüklerin bir göl olduğu, Düden suyuyla birleşerek sık sık sele sebebiyet verdiği 1960'larda yapılan Kurutma Kanalıyla yüzey suyunun drene edilmesi sonucu sel kontrolü sağlanmış ve ovada tarım yapılmaya başlanmıştır (Şekil 4.20).

Bölgedeki su baskınlarının kontrolü amacıyla 1960'larda inşa edilen Kurutma Kanalı'nın yanı sıra Şeytanalı, Söğütlü, Ağlarca, Durdualı, Mıstık Kuyuları köy çevresindeki su ihtiyacının karşılanmasına destek olmaktadır. Fakat bugün kanal suyu tarım alanları için yeterli olmayıp, köyün sulama suyu büyük oranda Gömbe yaylasından gelmektedir ve özellikle yaz mevsimlerinde 20 günde bir meyve bahçelerinin sulanması amacıyla kullanılmaktadır.



Şekil 4.20. Düden Suyu (Orijinal 2018)

Büyük bir oranda meyve üretiminin yapıldığı köyde son yıllarda sera üretim alanlarında artış olduğu görülmektedir. Köye adını veren Düden suyu yakınında Elmalı'ya ait kanalizasyon pis su arıtma tesisi bulunmaktadır. Ayrıca köyün ayrı bir su arıtma tesisi bulunmamaktadır. Köydeki konut yapılarının büyük bir kısmının tek ve çoğunlukla iki katlı beşik kiremit çatılı, bahçeli ve anayoldan bahçeye girilen ve daha sonra konuta geçilen bir yapı sergilemektedir. Düz, düze yakın plato geçişlerinde ağırlıklı olarak elma yetiştirilirken dağ ve tepe sırtlarında badem yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Köye şebeke suyu gelmeden önce köyün su ihtiyacı her evin bahçesindeki kuyulardan temin edilmiştir. Düden suyu yakın zamana kadar köyün en önemli doğal akan su kaynağı olup 1966 yılına kadar kullanılan iki adet su değirmeni su varlığının göstergesi olmuştur.

Köyün üst kesiminde bulunan Büyük Söğle ve Küçük Söğle köylerine ulaşılan geçitlerin bulunduğu Söğle Boğazından akan Söğle Deresi zaman zaman yüzey sularının aşırı artışı nedeniyle gelen sel köye özellikle de tarım alanlarına zarar vermektedir.

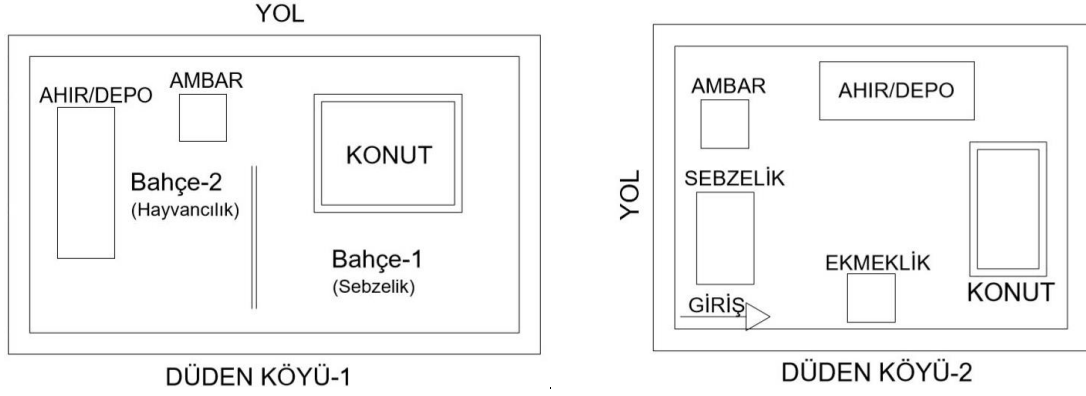
Düden köyünden Büyük Söğle ve Küçük Söğle'ye, Avlan Gölüne ve daha sonra Finike'ye uzanan eski kervan yolu, deveci yolu kültürel değer taşımakta ve yük develerinin geçtiği güzergâhlarla yöre tarihindeki izlerini taşımaktadır.

Köyün çevresindeki iğde ağaçlarının fazlalığı ve varlığından dolayı İğdeli Köy olarak da adlandırılan Düden'de geçmişte bir hafta süren düğünler ve yağlı güreşler kültürel değerlerinden bazıları olarak kalmıştır.

1975-80li yıllara kadar yörede ipekböcekçiliği yapılmış ve bu amaçla köyün her yakasında dut bahçeleri tesis edilmiştir. 1950'lerde köyde yoğun bir şeker pancarı üretimi yapıldığı ve Burdur'a gönderildiği bilinmektedir. Köyün manavlar mevkiindeki eski değirmenler köyün geçmişteki ekonomik varlığını göstermektedir. Önceleri her evin sadece kendi ihtiyacı kadar sebze özellikle de meyve yetiştirilirken 1990'lardan sonra meyve üretimi artmıştır ve tahıl üretimi azalmıştır. Bunun sonucunda son 15-20 yıla kadar her evin ambarı eskisi kadar çok kullanılmayıp depo olarak kullanılmaktadır.

Düden'deki tipik konut yapısı; sokak ile bitişik nizamda depo, samanlık, ahır, ambar, konut olmak üzere takip eden sırada konumlanmıştır (Şekil 4.21, 4.22). Ceviz,

elma, kiraz gibi meyve ağaçlarını yanında hayvan varlığı nedeniyle sebzeliklerin çalılarla ve canlı perdelerle çevrelendiği konut bahçeleri, ambar ekmeçlik, konut, ahır ve yarı açık hayvan barınaklarını bir arada bulundurmaktadır (Şekil 4.23, 4.24).



Şekil 4.21. Düden, bahçe düzenleri (Orijinal 2018)



Şekil 4.22. Düden, konut-ambar-ahır dizilimi (Orijinal 2018)



Şekil 4.23. Düden, bahçe içi ahır ve ambar (Orijinal 2018)



Şekil 4.24. Geleneksel konut ve bahçesi (Orijinal 2018)

Geleneksel konuta bahçe içinden girilmekte, yığa taş temel üzerinde kerpiç tuğla duvarla inşa edilmiş birinci kat depo ve ahır olarak kullanılmakta, ahşap hatıl ve kerpiç tuğla örgüden oluşan ikinci kat ise konut yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Düden Köyü'nde geleneksel konut tipolojisi açısından tek ama çoğunlukla iki katlı evler öne çıkmaktadır. Konutlar incelenen mevcut örneklerinde yığma taş duvar, ahşap hatıllı kerpiç tuğla veya bazı örneklerinde sadece kerpiç tuğla üzeri kerpiç sıva kullanıldığı görülmektedir. Beşik kiremit kaplı çatılar bugün hala aynı üslup ile devam etmektedir. Köyde tek ve iki katlı geleneksel köy evlerinin yanında, özellikle son yıllarda inşa edilmiş 3-4 katlı betonarme yapılarda görmek mümkündür (Şekil 4.25, 4.26).



Şekil 4.25. Düden, geleneksel ve yeni yapılmış konut yapıları (Orijinal 2018)

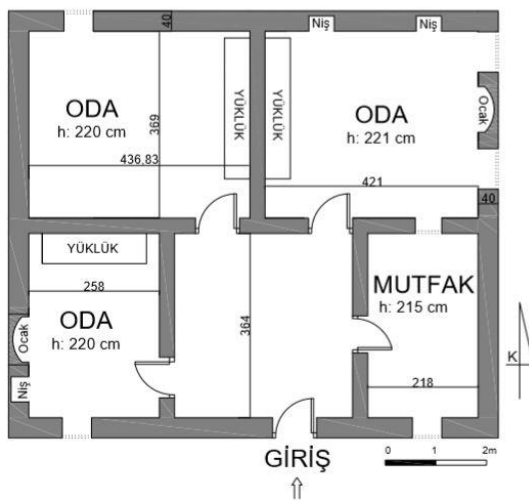
Tahıl üretiminin öne çıktığı köyün tarihinde hayvancılık ile ilgili mekân ihtiyacı bahçede konut dışında çözümlenirken konutun alt katı da yaşam mekânına dönüştürülmüştür. Ambar ihtiyacın konu dışında ayrı bir ambar yapısı ile çözüldüğü örneklerde ise konut içinde depo ihtiyacı duyulmamıştır.

Konuta ahşap kaplı dış merdivenle girilmekte, sabunluk adı verilen ahşap musluk ve tuvalet dış merdivenin devamı olarak bahçe içine açılmaktadır. Tuvalet evin çoğu zaman kuzey yönünde ve evin dışında ayrı bir çıkma ve teras eklentisiyle çözülmüştür. Konut kuzey yönde kapalı bir eklentiyle çözülen tuvaletler çoğu evde artık aktif olarak kullanılmamaktadır. Konutta yaşayan aile sayısına göre değişmekle birlikte üst katta tek bir odada ocak ve diğer odalarda yüklükler bulunmaktadır.

Konutların güney cephesindeki küçük bir balkon evin güney-kuzey yönde hava almasını sağlamaktadır. Tek katlı örneklerde ise hayvan barınağı ahır depo sadece yaşam alanına ayrılan konuta bitişik konumlanmıştır. Tuvalet ihtiyacı ise bahçe içindeki küçük kapalı bir yapıyla çözümlenmiştir.

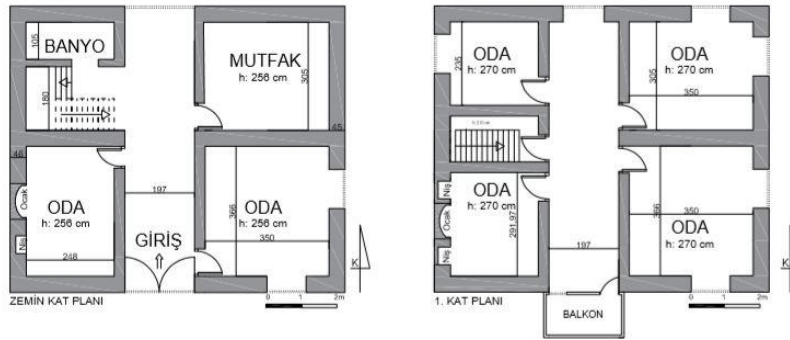
İki katlı konutlarda giriş kapısı doğrudan konuta açılırken üst kata içeriden bir merdiven ile çıkılmaktadır (Şekil 4.27). Alt katın ayrı yarısı ahır ve diğer yarısında ise samanlık olarak kullanılan ve konuta dâhil edildiği örnekler de bulunmaktadır.

Kerpiç tuğla duvar ile örülen ahşap hatılların iki kata ayırdığı yapıda yaklaşık 2 m yüksekliğinde olan üst kat samanlık ve depo, yaklaşık 3 m yüksekliğinde olan alt kat ise hayvan barınağı olarak kullanılmaktadır. Ahır - depo yapısının iç genişliği ise 6 m'dir.



Şekil 4.26. Düden, geleneksel tek katlı konut örneği (Orijinal 2018)

Üst ve alt katı ayıran ahşap döşeme üzerine 1-2 parmak kalınlığında uygulanan çamur tabaka samanın alt kata geçmesini engellemekte, yalıtım sağlamakta ve aynı zamanda yapı içindeki iklim kontrolüne yardımcı olmaktadır. Bahçe içine açılan cephede pencerelerin ve giriş kapılarının bulunduğu ahırlar bahçe dışına bakan yönünde kör, kapalı duvarlardan oluşmaktadır.



Şekil 4.27. Düden, geleneksel iki katlı konut örneği (Orijinal 2018)

Konut bahçesi çok fonksiyonlu olup özellikle koyun ve keçinin ve anı zamanda varsa büyükbaş hayvanların barınağı olan mekânlara dönüştürülmüştür. Bahçe içerisinde yığma taş, ahşap ya da çalı grupları ile ayrılmış küçük sebzelik ve bahçe duvarı çevresinde de meyve ağaçları bulunmaktadır. Asma (*Vitis venifera*), İğde (*Eleagnus angustifolia*) Ceviz (*Juglans regia*), Badem (*Amygdalus communis*) bahçe içerisinde yaygın olarak bulunan bitki türleridir.

Köyde hayvancılığın en önemli göstergesi büyük ahır adı verilen fakat yer yer han olarak da anılan büyük ahır, depo yapılarıdır (Şekil 4.28). İki katlı ve çoklu bölümlerden oluşan bu yapılar alt katlarında koyun ve keçi olmak üzere küçükbaş hayvanlar için barınak, üst katları ise samanlık ve depo olarak düzenlenmiştir. Ahırların bahçe içine bakan ve giriş kapılarının olduğu ön kısmı çitlerle çevrilmiş yarı açık ağıllar olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.29). Ahırın birinci katının dışa açılan bir cephesi ahırdaki gübrenin dışarı atıldığı geniş bir pencereye sahiptir.



Şekil 4.28. Düden, konut bahçesi bahçe içi ahır yapısı (Orijinal 2018)

Konut bahçelerinin kullanımında zaman içerisinde dönüşümler söz konudur. 15-20 yıl öncesine kadar üzüm bağı niteliği taşıyan bahçeler zamanla badem ve elma ağaçlarıyla yer değiştirmiştir.



Şekil 4.29. Düden, sınır elemanları (Orijinal 2018)

Düden köyünde geleneksel yapılardan biri de geçmişte sayıları daha fazla olan ve her evin bahçesinde bulunan ekmeklik yapılarıdır (Şekil 4.30). Tek oda şeklindeki ekmeklikler kırma kiremit çatı, kerpiç tuğla duvar üstünde yine kerpiç sıva ile inşa edilmiştir. İçinde ocak ve tek veya ikili cephedeki pencerelerden oluşmuştur ve yapısı itibarıyla her mevsim kullanıma imkân vermektedir.



Şekil 4.30. Düden, Ekmeklik yapısı (Orijinal 2018)

Kırsal Peyzaj Karakterleri

Çizelge 4.15. Düden Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri

Kırsal Peyzaj Karakterleri	
Alan Kullanım Faaliyetleri	- Düden geniş plato, ova üzerindeki tarımsal faaliyetler ile öne çıkmaktadır. - Hayvancılık 1 mandıra ve 300'e yakın büyükbaş ile 800 koyun ve 500-600 keçi varlığı ile öne çıkmakta ve Söğle Boğazı, Eymir köyün meralarını oluşturmaktadır.
Peyzaj Deseni	Alan örtü organizasyonu açısından yerleşim dokusunu tanımlayan konut, bahçe, tarla geçişlerinden yerleşim çevresinde meyve bahçeleri ve tarlalardan oluşan bir desen söz konusudur.
Doğal Çevre İlişkisi	- Köyün içinde bulunduğu geniş plato, ova düzlükleri Düden yerleşimi ve çevresinde öne çıkan ve aynı zamanda köyün konumu tanımlayan doğal yapı unsurudur. - Köye adını veren Düden Mağarası ve Düden Suyu ise kültürel anlamda doğal çevre etkileşiminin göstergesidir.
Kültürel Yapı ve Gelenekler	Geçmiş yıllarda gerçekleştirilen Hidrellez kutlamaları, 1 hafta kadar süren köy düğünleri yanında bugün halen devam eden bayramlaşmalar Düden Köyü gelenekleri arasındadır.
Bağlantı Ağları	Köyün içinden ve çevresinden geçen karayolu ile yerleşim içindeki stabilize patikalar yanında Kurutma Kanalı Düden çevresindeki en önemli bağlantı ağlarını tanımlamaktadır.
Sınır Elemanları	Düden yığma taş duvar, ahşap paneller, tahta çitler, taş duvar üzeri çalı demetleri gibi farklı sınır elemanları ile öne çıkmaktadır.
Alan Kullanımlarına Bağlı Bitki Örtüsü	Elma, badem, erik, kiraz, şeker pancarı, üzüm gibi tarımsal üretimi yapılan kültür bitkileri yanında yol ağaçlandırmalarında kullanılan sedir ve bahçe sınırlarını tanımlayan kavak koridorları alan kullanımına bağlı bitki örtüsünü temsil etmektedir.
Yerleşimler, Binalar ve Yapılar	<i>Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>

Köy Tasarım Bileşenleri

Çizelge 4.16. Düden, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri

<i>Köy Tasarım Rehberi</i>	
YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ	
Köy Yerleşim Konumu	Plato düzlüğü
Köy Yerleşim Formu	İçinden geçen karayolu bağlantıları ile ızgara formunda bir yerleşim dokusu söz konusudur.
Yerleşim Formunun Oluşumunda Etkili Doğal Faktörler	Topoğrafik yapı ve plato düzlüğü Düden kırsal yerleşim dokusunun gelişiminde etkili faktördür.
Ortak Mekanlar - Merkezler	Köyün girişinde yapılan Köy Konağı ortak mekan olarak planlanmakla birlikte köy camisi, bugün kreş olarak kullanılan eski köy okulu ve bahçesi ortak mekan niteliği taşımaktadır (Şekil 4.31).
Ulaşım Tipolojisi - Yollar / Patikalar	<i>Kırsal Peyzaj Karakterleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>
YAPI ÖZELLİKLERİ	
Yapı Türü	Geleneksel konut, ambar, ahır, ahır-depo
Yapı Durumu	Geleneksel konutlar ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen eklentiler, cephe kaplamaları,
Kat Sayısı	Konutlar çoğunlukla 2 katlıdır. Ahırların özellikle küçükbaş için kullanılanları tek katlı iken, iki katlı ahır yapılarının üst katlarının samanlık, depo olarak alt katlarının ise ahır olarak kullanıldığı gözlenmiştir. Bugün hala kullanılan tahıl ambarları yığma taş temel üzerinde ahşap malzeme ile devam ederken; az sayıdaki bazı örneklerinde üstü tek odalı ev ve altı ambar örneklerine de rastlamak mümkündür. Köyün zenginlerinden Hüseyin Kaplan'a ait 3 katlı örnekte ise 3.kat ambar, 2. kat konut, 1.kat ise yine ambar olarak kullanılmıştır.
Yapım Teknikleri	Yapım tekniği açısından yığma taş duvar, ahşap hatıllı kerpiç tuğla ve/veya bazı örneklerinde sadece kerpiç tuğla üzeri kerpiç sıva gözlenmiştir.
Yapı Malzemeleri	Doğal taş, kerpiç ve yer yer hatıl için kullanılan ahşap yapı malzemesi olarak öne çıkmaktadır.
Tuvalet Tipi	Geleneksel konutlarda kanta dış cepheden bir koridor eklentisi ile şeklindeki tuvalet çözümleri konutun yönelimi ve yerleşim dokusunun tanımlanmasında etkili bir unsur olarak gözlemlenmiştir.
Konut İçi Geleneksel Yapı Elemanları	Konuttaki kullanımları tanımlayan yapı elemanlarının başında ocak, nişler, yüklük, yüklüğe eklentili banyo gelmektedir.
Çatı tipi	Konutlarda kiremit örtü malzemesi ile kaplı kırma çatı tipi; ambarların ve ahır yapılarında ise yine kiremit örtü malzemesi ile kaplı beşik çatı tipi görülmektedir.
Köşk/Balkon/Teras Durumu ve Yönelimi	Konutlarda özel bir köşk, balkon görülmezken, konut girişlerinin çoğunlukla batı yönelimli olduğunu söylemek mümkündür.

Çizelge 4.16'nın devamı

PARSEL, BAHÇE ÖZELLİKLERİ	
Parsel - Bahçe Biçimlenişi	Parsel biçimlenişi açısından konutların parselin yola yakın bölümüne konumlandığı, ambar, ahır gibi konut dışındaki diğer geleneksel yapıların konut çevresinde yer aldığı gözlenmiştir.
Konut- bahçe ilişkisi	Sokaktan önce taş duvarlar ile tanımlanmış bahçeye, daha sonra da bahçe içinden konuta geçilen bir sıra söz konusudur.
Konut - Bahçe Sınır elemanları	Bahçenin yola ve diğer parsellere olan sınırı taş duvarlar ve üzerindeki çalı demetleri yanında ahşap paneller, tahta çitler ile tanımlanmaktadır.
Bahçe İçindeki Kullanımlar ve Yapılar, <i>Tarla, Sera, Çardak, Bitki Örtüsü</i> gibi özellikleri	Bahçeler konut, ambar, ahır-depo, ekmeklik yapıları yanında sebzelik, hayvan barınağı gibi çoklu fonksiyonları ile öne çıkmaktadır. Asma örtüsü ile gölgelik mekanlar olan çardaklar çoğunlukla konutun bahçeye açılan bölümünde; ekmeklik ve ambarlar bahçe duvarı boyunca sıralanmakta, ahırlar-depo yapıları devamında küçük ve büyükbaş hayvanlar için çitler ile ayrılmış üstü kapalı hayvan barınaklarına açılmaktadır.
KÜLTÜREL DEĞERLER	
Mezarlık	Kültürel değer açısından Yeniçeri Mezarlığı ve bugün halen kullanılmakta olan köy mezarlığı sıralanabilir.
Barındırdığı Tarihi Yapılar	Köyün ileri gelen zenginlerinden Hüseyin Kaplan'a ait konak, 3 katlı ambar-ev-ambar yapılarının yanı sıra, köye adını veren Düden Suyu ve geçmiş yıllarda mesire alanı olarak kullanılan Düden mevkii köyün tarihi açısından öne çıkan unsurlardır.
Yerel Farklıklar	Izgara yerleşim yapısı, geniş bahçe alanı, diğer örneklere göre daha büyük ve geniş konut yapıları ile kırsal alan kullanımlarından hayvancılığın bir göstergesi olan ve Ahır adı verilen üstü depo, samanlık altı ahır olarak kullanılan geleneksel yapılarıdır.



Şekil 4.31. Köy meydanı olarak tanımlanan alan (Orijinal 2018)

Düden, plato yapısı sergilemekte ve yerleşimi çevreleyen meyve bahçeleri, tarla ve seralarla bir desen oluşturmaktadır (Şekil 4.32).



Yerleşim Formu: Izgara

Yerleşim Formunda Etkili Faktör: Topografya

Yerleşim Tipi: Dağınık, plato

Çevreleme: Açık

Peyzaj Deseni: Güçlü

Yerel Yapı Stili: Geleneksel

Yapım Tekniği: Yığıma taş duvar,
Kerpiç tuğla, ahşap hatıl

Yapım Malzemesi: Doğal taş, kerpiç

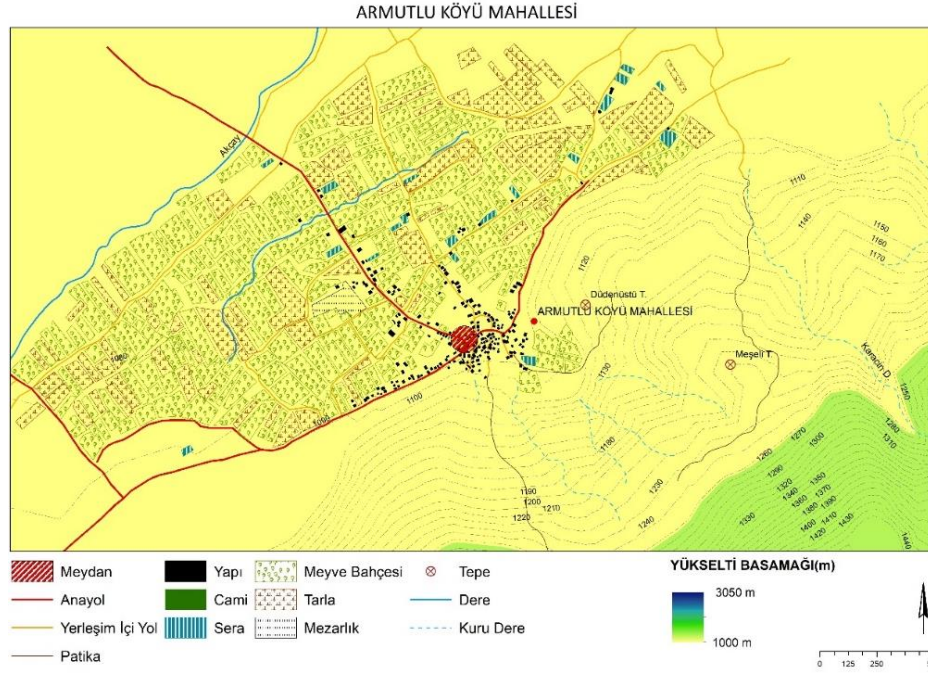
Şekil 4.32. Düden, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi (Orijinal 2018)

4.5.2. Armutlu Köyü/ Mahallesi

Armutlu Köyü Mahallesi Peynirgediği Tepesi eteklerinde ve tepenin ovaya birleştiği bölgede kurulmuş bir kırsal yerleşimdir (Şekil 4.33, 4.34). Arazi yapısı, topografyaya uygun gelişen küçük bahçeli ve dar sokaklı bir yerleşim deseninin oluşumunu meydana getirmiştir (Şekil 4.35, 4.36, 4.37).



Şekil 4.33. Armutlu Köyü Mahallesi konumu (Orijinal 2018)



Şekil 4.34. Armutlu, yerleşim formu (Orijinal 2018)



Şekil 4.35. Armutlu, yerleşim yapısı (Orijinal 2018)



Şekil 4.36. Armutlu, köy içi bağlantılar (Orijinal 2018)

Badem (*Amygdalus communis*), İğde (*Eleagnus angustifolia*), Çitlenbik (*Celtis australis*) türlerinden oluşan bahçe geçişleri, ağaç kümelerinden oluşan bitki örtüsü öne çıkmaktadır.

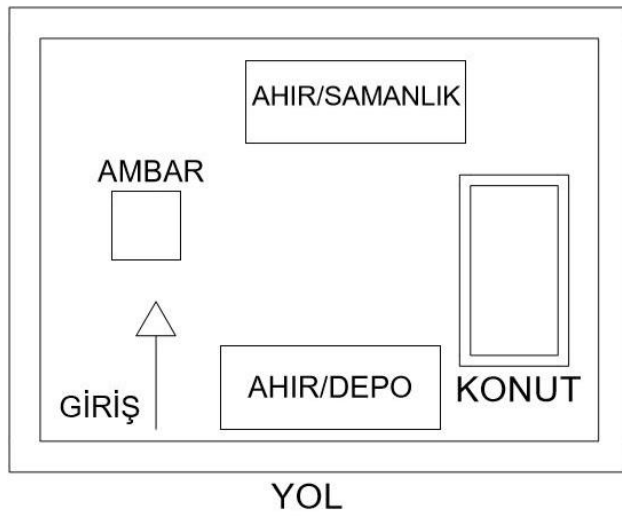
Büyük oranda tarla ve bahçelerden az sayıdaki seraların olduğu Armutlu Ovası'nda ürün deseni açısından elma bahçesi, anason, yonca ve şeker pancarı yetiştirilmektedir. Yonca üretimi çoğunlukla yöredeki hayvancılığın ihtiyacını

karşılmak üzere yapılmaktadır. Ürünler ardışık yıllar itibariye üretilmekte, şeker pancarı ise boş tarlaya 4 yılda 1 yapılmaktadır. Kavak ağaçlarının oluşturduğu koridorlar Armutlu Ovası içerisindeki mülkiyet durumunu da tanımlamaktadır.



Şekil 4.37. Armutlu, sokak dokusu (Orijinal 2018)

Köy içindeki topografyaya uygun olarak gelişen konut yapısı yola birleşik ve hemen yanındaki ambar ve ahır sıralarından oluşan ve bitişik nizam düzeni sergilemektedir (Şekil 4.38, 4.39). Armutlu çoğunlukla tek ve iki katlı geleneksel konut yapıları ile öne çıkarken, ana karayolu üzerindeki mahallelerde daha çok 3 katlı betonarme yapılar bulunmaktadır.

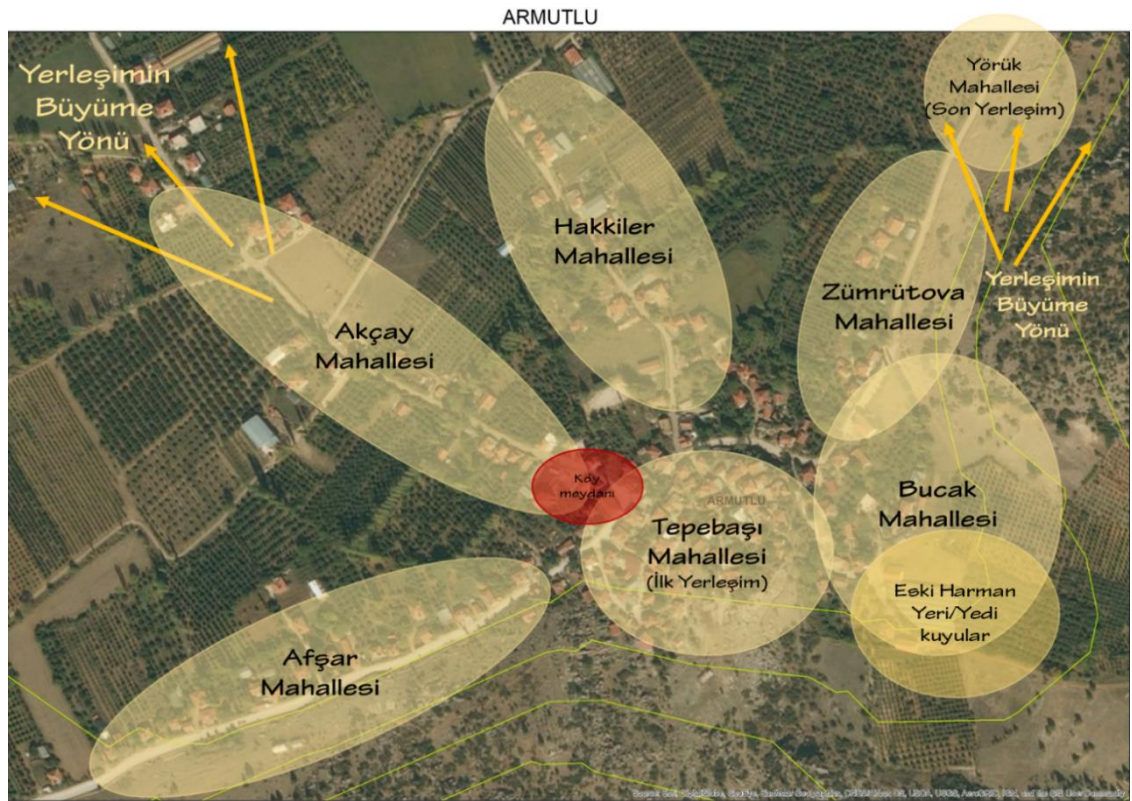


Şekil 4.38. Armutlu, konut-bahçe düzeni (Orijinal 2018)



Şekil 4.39. Armutlu, bahçe kullanımı (Orijinal 2018)

Geleneksel konutlar büyük oranda beşik kiremit çatılı, teras çıkmaları ise düz çinko örtüsü ile kaplı eklenti şeklindedir. Mevcut konut dokusu açısından Tepebaşı Mahallesi büyük bir oranda geleneksel konut yapısını korurken, ana karayolları boyunca yeni gelişen Afşar, Zümrütova, Akçay gibi yeni yerleşimlerin daha çok yeni binalardan oluştuğu gözlenmiştir (Şekil 4.40). Yörede “an” adı verilen küçük dar bir çukur ile tanımlanan bahçe- tarla geçişleri dikkat çekmektedir. Az sayıdaki örneğinde ise an çukurları içinde bahçe bakımından çıkan çalı gruplarının yerleştirildiği görülmektedir.



Şekil 4.40. Armutlu, yerleşim planı (Orijinal 2018)

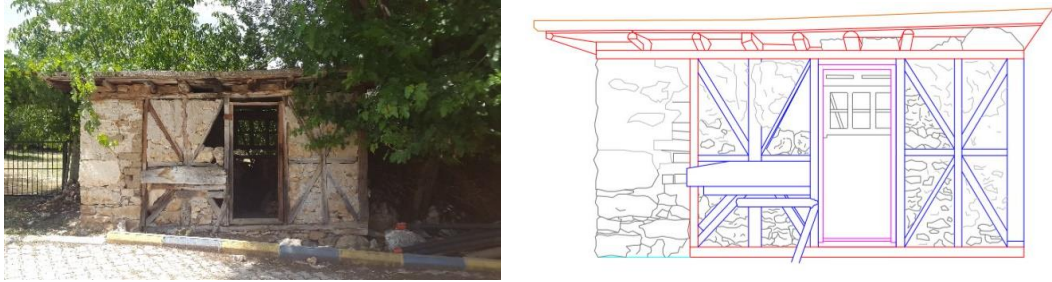
Çığlıkara Tabiatı Koruma Alanı ve Elmalı Koç Sedirinin bulunduğu Armutlu Köyü ve çevresi doğal ve kültürel değerleri açısından öne çıkmaktadır. 15 yıl öncesine kadar kutlanan Hıdırellez şenlikleri, köy içi ve çevresindeki “in” adı verilen kaya mezarları ve mağaralar köy içindeki ambarlar, ahır adı verilen geleneksel yapılar,

çamaşırılık, eski su kuyuları, geleneksel konutlar bugün halen varlığını sürdürmektedir (Şekil 4.41). Üç gün süren düğünler, pehlivan güreşleri, "Kinos" adı verilen taş vurma oyunları köydeki sosyal yaşamı ve yöre kültürünün izleri arasında sıralanmaktadır.



Şekil 4.41. Armutlu, Tarihi Kaya Mezarları (Orijinal 2018)

Okul bahçesi ve caminin bulunduğu alanlar köy meydanı olarak tanımlanmakla birlikte harman yeri ve sarnıçların bulunduğu çamaşırılık alanı köyün yakın tarihteki ortak mekânları olmuştur (Şekil 4.42). Sarnıçların bulunduğu bu alan aynı zamanda köyün etrafındaki tepeliklerden sağlanan yüzey suyunun arıklarla hayvan sulamada kullanıldığı bir alan işlevi de görmüştür (Şekil 4.43).



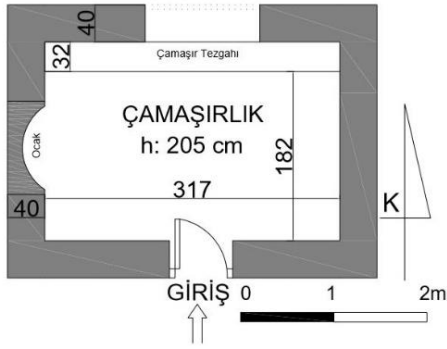
Şekil 4.42. Armutlu, Çamaşırılık yapısı (Orijinal 2018)



Şekil 4.43. Armutlu Camii ve köy meydanı (Orijinal 2018)

Köy içi ve çevresinde bulunan köy kuyusu dere arıkları ve çeşmeler 90'larda şebeke suyu gelene kadar köyün sulama ve içme suyu ihtiyacını karşılamıştır. Bugün köy çevresindeki tarım alanlarının ihtiyacı sondaj kuyuları ve Gömbe Barajından gelen su kaynağından karşılanmaktadır.

Köy çeşmelerinin ve kuyularının olduğu mekânda bulunan çamaşırılık tek bir odadan ve su ısıtmaya yarayan ocak ile bir ve iki cephesindeki pencere ve çamaşırların koyulabileceği tezgahlardan oluşmaktadır (Şekil 4.44). Alanda 7 kuyunun olmasıyla Yedi kuyular adı verilen söz konusu meydana 7 adet ve bugün hala kullanılabilir nitelikte olan kuyular vardır (Şekil 4.45). Meydan, Uçarsu adı verilen mevkiden gelen suyun arıklarla direne olduğu bir alan niteliği de taşımaktadır. 1960lı yıllarda yapılan kuyular üstte geniş bir ağız açıklığı, altta ise 910 m derinliğinde ve 250-300 cm genişliğinde doğal taş duvarlardan oluşmaktadır.



Şekil 4.44. Armutlu, Çamaşırılık yapısı plan görüntüsü (Orijinal 2018)



Şekil 4.45. Armutlu, Yedi Kuyular mevkii (Orijinal 2018)

Hayvancılığın hala etkin olduğu köyde özellikle küçükbaş hayvanlar için köy çevresindeki açıklıkların barınak olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir (Şekil 4.46).



Şekil 4.46. Armutlu, hayvan barınakları (Orijinal 2018)

Doğal bitki örtüsü açısından köy çevresinde ardıç türlerinin de bulunduğu maki bitki örtüsü öne çıkmaktadır. Konut bahçeleri, sınırları ve köy içindeki yolları boyunca görülen Çitlenbik (*Celtis australis*), Keçi Boynuzu (*Cercis siliquastrum*), Alıç (*Crataegus monogyna*) doğal ağaç ve çalı türlerini görmek mümkündür.

Kırsal Peyzaj Karakterleri

Çizelge 4.17. Armutlu Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri

Kırsal Peyzaj Karakterleri

Alan Kullanım Faaliyetleri

- Armutlu, Peynirgediği Tepesi eteklerinden Armutlu Ovasına açılan dağdibi ova yerleşimi niteliğindedir.
- Büyük oranda tarla ve bahçelerden oluşan Armutlu'da az sayıda sera gözlenmektedir.
- Hayvancılığın hala etkin olduğu köyde özellikle küçükbaş hayvancılık ve köy çevresindeki ağıllar öne çıkmaktadır.

Peyzaj Deseni

Alan örtü organizasyonu açısından maki çalılıkları ile örtülü doğal kayalıklardan ve doğal bitki yamalarından dağ eteğindeki köy yerleşim dokusuna ve ovaya açılan ve ana ulaşım yolları ile şekillenmiş yerleşim koridorları, tarla ve bahçelerden oluşan bir desen söz konusudur.

Doğal Çevre İlişkisi

Armutlu öncelikle ovaya açılan dağ eteği konumu, sonrasında ise ova düzlüğünde Zümrütova, Avşar gibi çevre yerleşimlere bağlantıyı sağlayan ana karayolu köyün çevresi ile olan ilişkilerini tanımlayan unsurlardır.

Kültürel Yapı ve Gelenekler

- Bundan 15 yıl öncesine kadar kutlanan Hıdırellez şenlikleri,
- Üç gün süren düğünler, pehlivan güreşleri,
- "Kinos" adı verilen taş vurma oyunları Armutlu'daki geleneklerden bazılarıdır.

Çizelge 4. 17'nin devamı

Bağlantı Ağları	Köyün içinden ve çevresinden geçen karayolu ile yörede "an" adı verilen küçük dar bir çukur ile tanımlanan bahçetarla geçişleri kırsal doku içinde bağlantı ağlarını temsil etmektedir.
Sınır Elemanları	Kavak ağaçlarının oluşturduğu koridorlar Armutlu Ovası içerisindeki mülkiyet durumunu da tanımlamaktadır
Alan Kullanımlarına Bağlı Bitki Örtüsü	- Ürün deseni açısından elma bahçesi, anason, yonca ve şeker pancarı yetiştirilmektedir - Badem (<i>Amygdalus communis</i>), İğde (<i>Eleagnus angustifolia</i>), Çitlenbik (<i>Celtis australis</i>) türlerinden oluşan bahçe geçişleri, ağaç kümeleri öne çıkmaktadır.
Yerleşimler, Binalar ve Yapılar	<i>Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>

Köy Tasarım Bileşenleri**Çizelge 4.18. Armutlu, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri**

Köy Tasarım Rehberi	
<i>YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ</i>	
Köy Yerleşim Konumu	Dağdibi ova
Köy Yerleşim Formu	Organik
Yerleşim Formunun Oluşumunda Etkili Doğal Faktörler	Topoğrafik yapı Peynirgediği Tepesi ve hemen önündeki ova düzlüğü Armutlu kırsal yerleşim dokusunun gelişiminde etkili faktördür.
Ortak Mekanlar - Merkezler	- Köyün girişinde okul bahçesi ve caminin bulunduğu alan köy meydanı, köyün ortak mekanı niteliğini taşımaktadır. - Aynı zamanda harman yeri ve sarnıçların bulunduğu çamaşırılık alanı köyün yakın tarihteki ortak mekânları olmuştur.
Ulaşım Tipolojisi - Yollar / Patikalar	<i>Kırsal Peyzaj Karakterleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>
YAPI ÖZELLİKLERİ	
Yapı Türü	Geleneksel konutlar, ambarlar, ahır adı verilen geleneksel yapılar, çamaşırılık, eski su kuyuları
Yapı Durumu	İyi korunmuş örnekleri bulunmakla birlikte geleneksel konutlar ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen eklentiler, cephe kaplamaları, bazı örneklerinde eklentiler, - Konutlar çoğunlukla 2 katlıdır. - Bugün hala kullanılan tahıl ambarları yığma taş temel üzerinde ahşaptır.
Kat Sayısı	Yapım tekniği açısından yığma taş duvar, ahşap hatıllı kerpiç tuğla ve/veya bazı örneklerinde sadece kerpiç tuğla üzeri kerpiç sıva gözlenmiştir.
Yapım Teknikleri	Doğal taş, kerpiç ve yer yer hatıl için kullanılan ahşap yapı malzemesi olarak öne çıkmaktadır.
Yapı Malzemeleri	

Çizelge 4.18'in devamı

Tuvalet Tipi	Geleneksel konutlarda çoğunlukla kuzey bakılarda olacak şekilde konutun dışına taşan ahşap bir eklenti şeklinde çözümlenmiştir.
Konut İçi Geleneksel Yapı Elemanları	Konuttaki kullanımları tanımlayan yapı elemanlarının başında ocak, nişler, yüklük, yüklüğe eklentili banyo gelmektedir.
Çatı tipi	Konutlarda kiremit örtü malzemesi ile kaplı kırma çatı tipi; ambarların ve ahır yapılarında ise yine kiremit örtü malzemesi ile kaplı beşik çatı tipi görülmektedir.
Köşk/Balkon/Teras Durumu ve Yönelimi	Konutlara bahçe içinden ve/veya konut içinden merdiven ile çıkılmaktadır.
PARSEL, BAHÇE ÖZELLİKLERİ	
Parsel - Bahçe Biçimlenişi	Parsel biçimlenişi açısından bahçenin büyüklüğüne bağlı olmakla birlikte, konutların parselin yola yakın bölümüne konumlandığı; ambar, ahır gibi konut dışındaki diğer geleneksel yapıların bahçe içinde veya özellikle de bahçe içinde ortak, kullanılabilir bir alan bırakacak şekilde bahçe çevresinde yer aldığı gözlenmiştir.
Konut- bahçe ilişkisi	Sokaktan konuta ve bahçe ayrı girişler olabileceği gibi bahçe dar, küçük olduğu örneklerinde konuta sokaktan, bahçeye ise konuttan geçilmektedir.
Konut - Bahçe Sınır elemanları	Bahçenin yola ve diğer parsellere olan sınırı 1-2 sıra alçak taş duvarlar ve üzerindeki çalı demetleri ile tanımlanmaktadır.
Bahçe İçindeki Kullanımlar ve Yapılar, Tarla, Sera, Çardak, Bitki Örtüsü gibi özellikleri	Bahçeler geniş örneklerinde konut, ambar, ahır-depo gibi çoklu fonksiyonları ile öne çıkabilmektedir.
KÜLTÜREL DEĞERLER	
Mezarlık	
Barındırdığı Tarihi Yapılar	- Kültürel değer açısından köy içi ve çevresindeki "in" adı verilen kaya mezarları, - Köy içinde 7 adet olan ve bugün hala kullanılabilir nitelikteki su kuyuları ve köy çamaşırlığı ile Yedi mevkii - Eski Köy Harmanı.
Yerel Farklıklar	Peynirgediği Tepesi'nin oluşturduğu ilginç yapı, dağ eteği yerleşim yapısı, ova düzlüğünde karayolu ağları boyunca gelişen yeni yerleşim alanları, tarla ve bahçeleri tanımlayan toprak hendek kanallar ve ağaç koridorları

Armutlu köyü, dağ dibi ova niteliğinde, yerleşim alanlarına yakın yerlerde meyve bahçeleri ile ovaya açılan kısımlarında tarlalar ve seralarla bir desen sergilemektedir. Yerleşimin etrafına konumlanan ağaçlar ile hayvancılık yapılmaktadır (Şekil 4.47).



Yerleşim Formu: Organik
Yerleşim Formunda Etkili Faktör: Topografya
Yerleşim Tipi: Dağınık, dağ dibi ova
Çevreleme: Açık
Peyzaj Deseni: Orta

Yerel Yapı Stili: Geleneksel
Yapım Tekniği: Yığma taş duvar, Kerpiç tuğla, ahşap hatlı
Yapım Malzemesi: Doğal taş, kerpiç

Şekil 4.47. Armutlu, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi (Orijinal 2018)

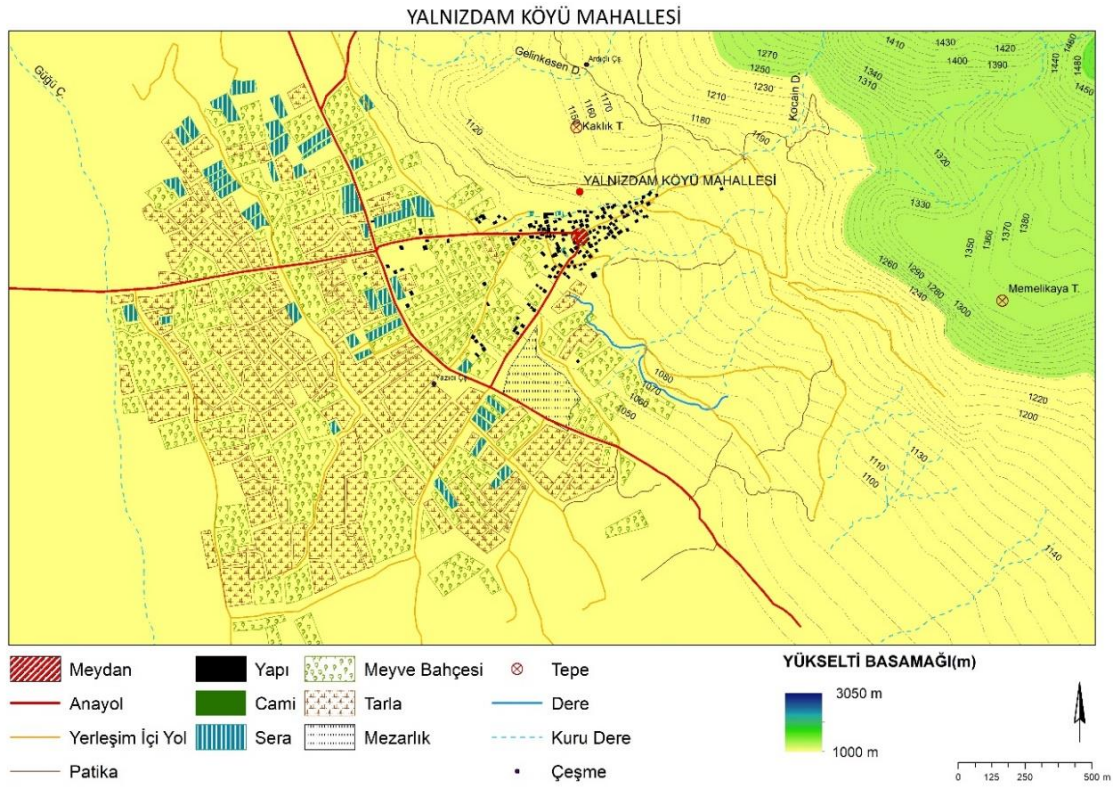
4.5.3. Yalnızdam Köyü/ Mahallesi

Yalnızdam Köyü Mahallesi Kaklık Tepesi yamacına kurulmuş bir dağ sırtı yerleşimidir (Şekil 4.48, 4.49).



Şekil 4.48. Yalnızdam Köyü Mahallesi konumu (Orijinal 2018)

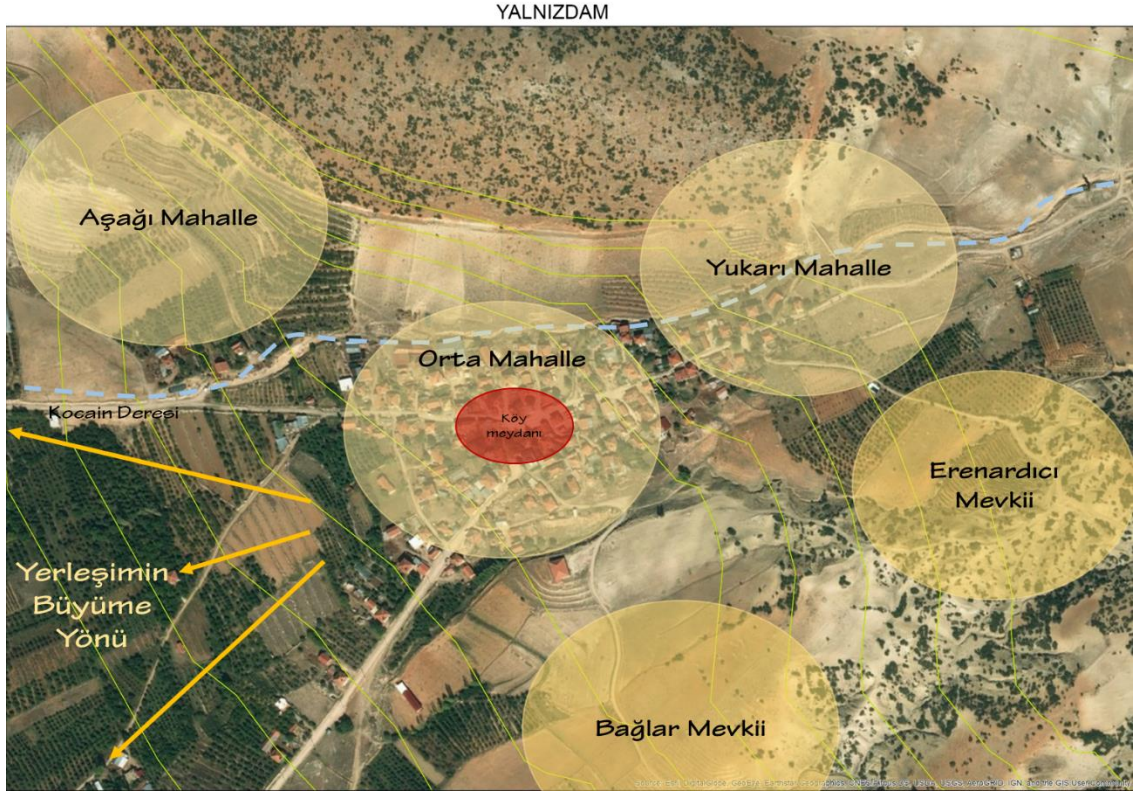
Çoğunlukla iki katlı evlerden oluşan yerleşim konut çevresindeki ambar, depo ve ahırlarla tamamlanmaktadır. Köy konum açısından hemen önündeki Yalnızdam ovasına açılmaktadır (Şekil 4.50). Hayvancılığın ve özellikle de tahıl üretiminin öne çıktığı köyde her evin bir samanlığı ve ahırını bulmakta konut yanında ve bahçe içinde bulunan tahıl ambarları ise halen aktif olarak kullanılmaktadır. Köyün hemen gerisindeki kurt tepe eteğinde itibaren üçgen bir formda geliştiğini söylemek mümkündür. Köyün yanından geçen Kocain Deresinin neden olduğu selleri önlemek üzere farklı yükseltilerde 3 adet sel kapanı yapılmıştır (Şekil 4.51).



Şekil 4.49. Yalnızdam, yerleşim formu (Orijinal 2018)



Şekil 4.50. Yalnızdam, yerleşim yapısı (Orijinal 2018)



Şekil 4.51. Yalnızdam, yerleşim planı (Orijinal 2018)

Yalnızdam köyü, geleneksel sokak dokusunu büyük ölçüde korumaktadır. Yerleşim içinde stabilize yollar ve yer yer patikalar ile erişim sağlanabilmektedir (Şekil 4.52, 4.53, 4.54).



Şekil 4.52. Yalnızdam, sokak dokusu (Orijinal 2018)



Şekil 4.53. Yalnızdam, sokak ve sınır elemanları (Orijinal 2018)

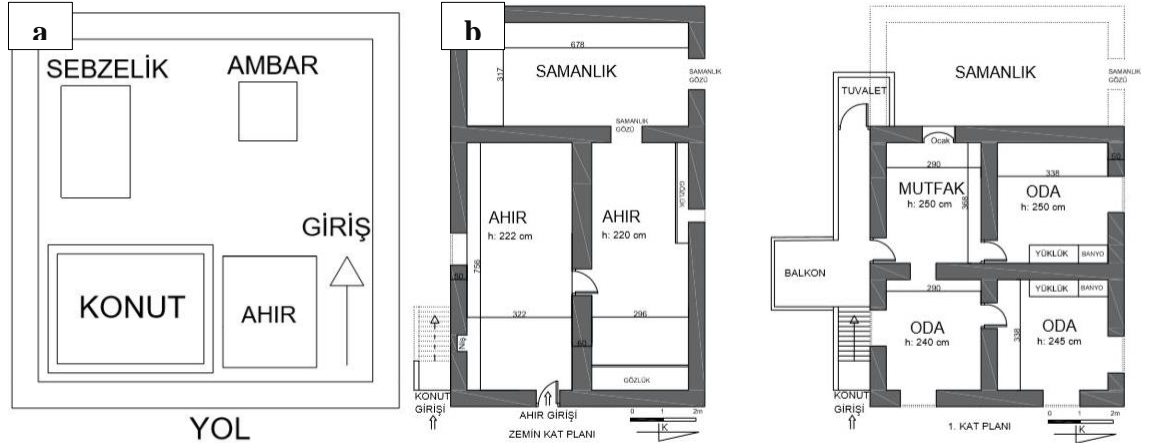


Şekil 4.54. Yalnızdam, konut, bahçe, sokak bağlantılar (Orijinal 2018)

Doğal bitki örtüsü açısından köy çevresinde Meşe (*Quercus coccifera*) ile çevirili bir açıklık söz konusudur. Otlama etkisi ve kayaç yapısı ile bu açıklıkta 100-150 cm yüksekliğindeki bodur yapıdaki seyrek çalı grupları dikkat çekmektedir.

Köyün hemen üstündeki 1000 1500 m üzerindeki yükseltilerde Boylu Ardıç (*Juniperus excelsa*)'ların anıt formlu yaşlı bireyleri görülmektedir. Konutları birbirinden ayrılan bahçeler arasında ise İğde (*Eleagnus angustifolia*), Badem (*Amygdalus communis*), Ceviz (*Juglans regia*) ağaçlarından oluşan bitki koridorları bulunmaktadır.

Yaklaşık kırk yıl öncesine kadar köydeki evlerin % 80 - 90 gibi bir çoğunluğu üstü ev, altı ambar olarak kullanılmaktadır. Sadece evin dışına ve bahçede konumlanmış ambarlar da bulunmaktadır. Konutta tuvalet ihtiyacı evi dışarıdan takip eden ahşap yığma ayaklı teraslar şeklinde çözülmüştür. Çok az örneğinde ise tuvaletlerin bahçe içine açılan koridorlar şeklinde devam eden tipleri görülebilmektedir. Banyolar ise konut içindeki yüküklerin içindeki küçük bölmelerde çözümlenmiştir (Şekil 4.55).



Şekil 4.55. a) Yalnızdam, konut-bahçe düzeni; b) Yalnızdam, konut plan örneği (Orijinal 2018)

Şu anda sayıları azalmasına rağmen aktif olarak kullanılan ağdalıklar evlerin bahçesinde bulunmakta ve pekmez yapımında köy sakinlerini bir araya getirmektedir (Şekil 4.56).



Şekil 4.56. Yalnızdam, Ağdalık (Orijinal 2018)

Geleneksel olarak ekin, harman zamanı sonrasında ve çoğunlukla da Ağustos'tan sonra köyün 1-1,5 km uzağında bulunan Bağlar'a göç edilmektedir. Geçmiş yıllarda bağlarda tek katlı ve iki odalı bağ evlerinde veya çadırlarda konaklanırken, son 30-40 yıldır bağ göçleri büyük oranda azalmıştır. Bağlar özellikle üzümün hasat döneminde, Eylül ayından sonra günübirlik olarak ziyaret edilmektedir. Köyün hayvancılık için kullanılan merası bulunmaktadır.

Kırsal Peyzaj Karakterleri

Çizelge 4.19. Yalnızdam Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri

Kırsal Peyzaj Karakterleri	
Alan Kullanım Faaliyetleri	Yalnızdam Köyü Mahallesi Kaklık Tepesi yamacına kurulmuş bir dağ sırtı yerleşimidir.
Peyzaj Deseni	Alan örtü organizasyonu açısından Yalnızdam dağ sırtı yerleşiminden hemen önündeki ova düzlüğüne dağılmış tarla, bahçe, sera ve yer yer ıslak çayırılık ve sazlıklar ile tamamlanmaktadır.
Doğal Çevre İlişkisi	Köyün üzerinde geliştiği Kaklık Tepesi, Kurt Tepesi ve Yalnızdam'ın doğal çevre ile olan ilişkisini tanımlamaktadır.
Kültürel Yapı ve Gelenekler	Kavaklıköy merasında önce yağmur duası ile başlanan Hıdırellez kutlanmaktadır. Köyde düğünler 3 gün boyunca yapılmaktadır ve düğünlerde "Keşkek" adı verilen yemek yapılmaktadır. Eski yıllarda düğünlerde yağlı güreş etkinlikleri düzenlenmekteydi.
Bağlantı Ağları	Köyün en önemli doğal bağlantı ağı Kocain Deresidir.
Sınır Elemanları	Köy içinde bağlantı ağları olan sokakları tamamlayan ve aynı zamanda mülkiyeti ve mahremiyeti sağlayan yığma taş bahçe duvarları ve duvar üzeri çalı demetleri sınır elemanı olarak öne çıkmaktadır.
Alan Kullanımlarına Bağlı Bitki Örtüsü	- Doğal bitki örtüsü açısından köy çevresinde otlatma etkisi ile bordu bir yapı sergileyen Meşe (<i>Quercus coccifera</i>) çevirili bir açıklık söz konusudur. - Konutları birbirinden ayıran bahçeler arasında ise İğde (<i>Eleagnus angustifolia</i>), Badem (<i>Amygdalus communis</i>), Ceviz (<i>Juglans regia</i>) ağaçlarından oluşan bitki koridorları bulunmaktadır.
Yerleşimler, Binalar ve Yapılar	<i>Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>

Köy Tasarım Bileşenleri

Çizelge 4.20. Yalnızdam, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri

Köy Tasarım Rehberi	
YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ	
Köy Yerleşim Konumu	Dağ sırtı yerleşimidir.
Köy Yerleşim Formu	Tarak yerleşim formu görülmektedir.
Yerleşim Formunun Oluşumunda Etkili Doğal Faktörler	Kaklık Tepesi, Kurt Tepesi ile Kocain Göğü Deresi Yalnızdam kırsal yerleşim dokusunun gelişiminde etkili faktördür.
Ortak Mekanlar - Merkezler	Köyün girişinde yer alan Köy Camisi ve hemen yanındaki köy çeşmesi köyün ortak mekanını tanımlamaktadır (Şekil 4.57).

Çizelge 4.20'nin devamı

Ulaşım Tipolojisi - Yollar / Patikalar	<i>Kırsal Peyzaj Karakterleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>
YAPI ÖZELLİKLERİ	
Yapı Türü	Geleneksel konut, ambar, ahır, ahır-depo yapıları
Yapı Durumu	- Yaklaşık 40 yıl öncesine kadar köydeki evlerin % 80 - 90 gibi bir çoğunluğu üstü ev, altı ambar olarak kullanılmaktadır. - Bugün geleneksel konutlar büyük oranda orijinal yapısını kaybetmekte ve yıkılmaktadır. - Az sayıda konut onarım ve eklentileri ile kullanılmaktadır.
Kat Sayısı	- Konutlar çoğunlukla 2 katlıdır. - Ahırlar üst katları samanlık, depo olarak alt katlarının ise ahır olarak kullanılmaktadır.
Yapım Teknikleri	Yapım tekniği açısından yığma taş duvar ve kerpiç tuğla ve/veya bazı örneklerinde sadece kerpiç tuğla üzeri kerpiç sıva gözlenmiştir.
Yapı Malzemeleri	Doğal taş ve kerpiç yapı malzemesi olarak öne çıkmaktadır.
Tuvalet Tipi	- Konutta tuvalet ihtiyacı evi dışarıdan takip eden ahşap yığma ayaklı teraslar şeklinde çözülmüştür. - Çok az örneğinde ise tuvaletlerin bahçe içine açılan koridorlar şeklinde devam eden tipleri görülebilmektedir.
Konut İçi Geleneksel Yapı Elemanları	Konuttaki kullanımları tanımlayan yapı elemanlarının başında ocak, nişler, yüklük, yüklüğe eklentili banyo gelmektedir.
Çatı tipi	Konutlarda kiremit örtü malzemesi ile kaplı kırma çatı tipi; ambarların ve ahır yapılarında ise yine kiremit örtü malzemesi ile kaplı beşik çatı tipi görülmektedir.
Köşk/Balkon/Teras Durumu ve Yönelimi	Konutlarda özel bir köşk, balkon görülmezken, konut girişlerinin çoğunlukla batı veya doğu yönelimli olduğunu söylemek mümkündür.
PARSEL, BAHÇE ÖZELLİKLERİ	
Parsel - Bahçe Biçimlenişi	Parsel biçimlenişi açısından yüksek olmayan duvarlar ile çevrili bahçeler konutlar ambar ve ahırlar ile tamamlanmaktadır.
Konut- bahçe ilişkisi	- Bahçenin sınırlı olduğu örneklerinde konutlara çoğunluk doğrudan sokaktan geçilmekte; - Bahçenin geniş olduğu örneklerde ise önce bahçeye daha sonra bahçe içinden konuta geçilmektedir.
Konut - Bahçe Sınır elemanları	Bahçenin yola ve diğer parsellere olan sınırı taş duvarlar ve üzerindeki çalı demetleri ile tanımlanmaktadır. Yüksek olmayan duvarlar ile çevrili bahçeler konutlar ambar ve ahırlar ile tamamlanmaktadır.
Bahçe İçindeki Kullanımlar ve Yapılar, <i>Tarla, Sera, Çardak, Bitki Örtüsü gibi özellikleri</i>	Bahçeler konut, ambar, ahır-depo, ekmeklik yapıları yanında sebzelik, hayvan barınağı gibi eklentileri ile öne çıkmaktadır.

Çizelge 4.20'nin devamı

KÜLTÜREL DEĞERLER	
Mezarlık	
Barındırdığı Tarihi Yapılar	Ağdalık, ekmeklik, ambar
Yerel Farklıklar	- Konutların büyük oranda terk edilmiş olmasına rağmen, tahıl ambarlarının halen kullanılıyor olması - Bahçelerin ise sebze ve meyve üretimi ile halen canlı, kullanılıyor olması.



Şekil 4.57. Yalnızdam, köy meydanı (Orijinal 2018)

Yalnızdam bir dağ sırtı yerleşimi olup, Yerleşim alanlarıyla iç içe meyve bahçeleri ile dağ eteğine doğru açılan alanlarında sera ve tarlalarıyla gözlenmektedir. Kocain deresi ile gelen sel etkilerini önlemek adına sel kapanı olduğu görülmektedir (Şekil 4.58).



Yerleşim Formu: Tarak
Yerleşim Formunda Etkili Faktör: Topografya
Yerleşim Tipi: Dağınık, dağ sırtı
Çevreleme: Açık
Peyzaj Deseni: Güçlü

Yerel Yapı Stili: Geleneksel
Yapım Tekniği: Yığılma taş duvar,
 Kerpiç tuğla
Yapım Malzemesi: Doğal taş, kerpiç

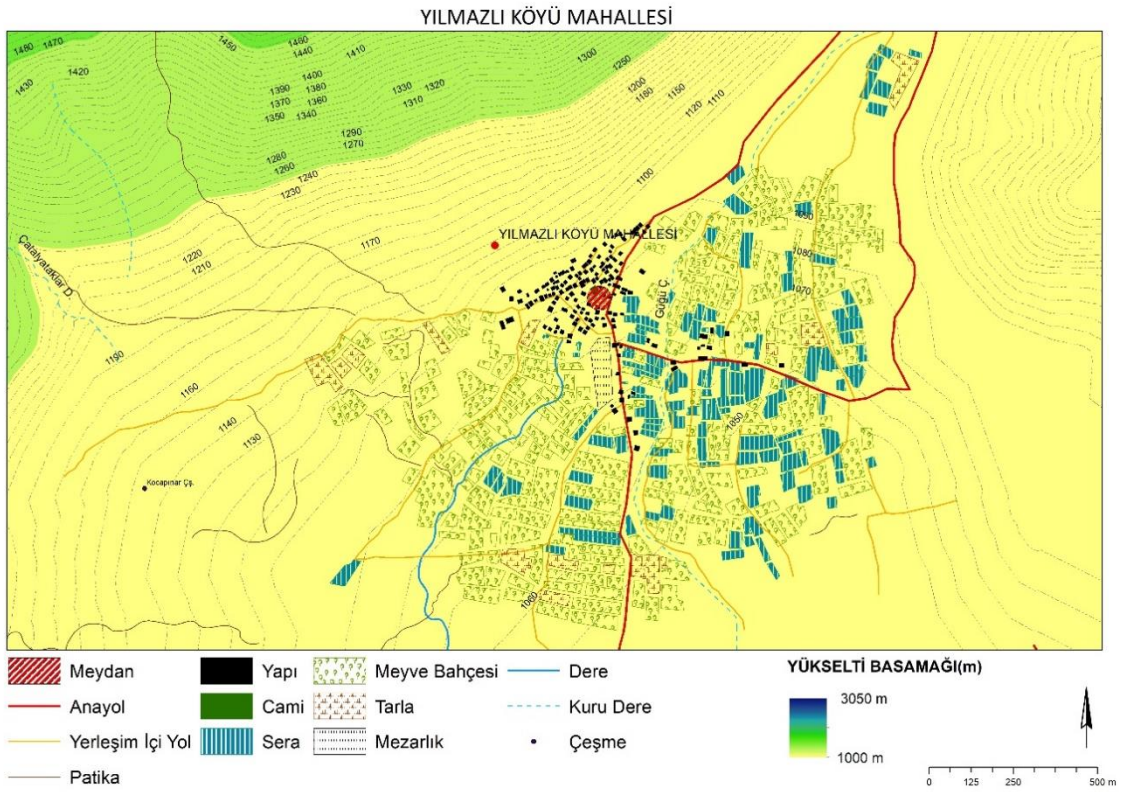
Şekil 4.58. Yalnızdam, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi (Orijinal 2018)

4.5.4. Yılmazlı Köyü/ Mahallesi

Balıklar ve Salur Dağları'nın eteklerinde kurulan Yılmazlı Köyü Mahallesi tarım alanları ile hemen önündeki Yalnızdam ovasına açılan bir dağ eteği yerleşimidir (Şekil 4.59, 4.60, 4.61). Adının kişi ve aile isminden geldiği tahmin edilen Yılmazlar geçmişte Kortan, Kuytan, Kuytu isimleriyle de anılmıştır.



Şekil 4.59. Yılmazlı Köyü Mahallesi konumu (Orijinal 2018)



Şekil 4.60. Yılmazlı, yerleşim formu (Orijinal 2018)



Şekil 4.61. Yılmazlı, yerleşim yapısı (Orijinal 2018)

Yılmazlı köyü sokak dokusu, çok geniş olmayan ancak yaya ve araç geçişini sağlayacak düzende, eğimin etkisiyle şekillenmiş bir yapıdadır (Şekil 4.62).

Köyün hemen önündeki tarım alanlarının içinden geçen Göğü Deresi sunmuş olduğu sulama olanaklarının yanı sıra güzergahı üzerinde sazlık, bataklık ve çayırlıklar ile gibi aynı zamanda Leylek (*Ciconia ciconia*) gibi göçmen kuş türleri için yaşam alanı sunmaktadır.



Şekil 4.62. Yılmazlı, sokak dokusu ve bağlantılar (Orijinal 2018)

Köydeki geleneksel konut yapıları büyük oranda korunmuş olup, devam eden alan kullanımları ve köy nüfusunun varlığı geleneksel yerleşim dokusunun ve kırsal karakterlerin korunmasını mümkün kılmıştır (Şekil 4.63). Yüksek olmayan duvarlar ile çevrili bahçeler konutlar ambar ve ahırlar ile tamamlanmaktadır. Yaklaşık 80-100 cm

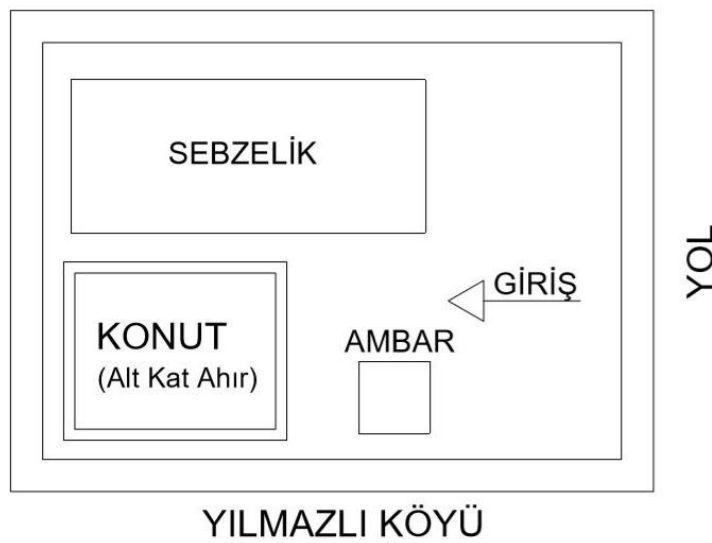
yüksekliğindeki bahçe duvarlarının eğimli arazide bahçe mekanı yaratmak amacıyla inşa edildiği dikkat çekmektedir (Şekil 4.64). Toprağın eğimle taşınmasını kontrol edecek şekilde tesis edilen bahçe duvarları üzerine yerleştirilen yoğun çalı demetleri mahremiyet sağlamanın yanında özellikle bahçe içindeki küçükbaş hayvanların dışarıya çıkmalarına engel olacak niteliktedir (Şekil 4.65, 4.66).



Şekil 4.63. Yılmazlı, geleneksel konut örnekleri (Orijinal 2018)



Şekil 4.64. Yılmazlı, sınır elemanları, duvarlar (Orijinal 2018)



Şekil 4.65. Yılmazlı, konut-bahçe düzeni (Orijinal 2018)



Şekil 4.66. Yılmazlı, konut-bahçe organizasyonları (Orijinal 2018)

Ev ambarlar: altı tek oda ile konut üstü ise tahıl ambarı niteliğinde olan ev ambarlar Yılmazlı Köyüne özgü bir yapı sergilemektedir (Şekil 4.67). Dolgu yığma taş zemin üzerinde ahşap hatıllı kerpiç duvardan sonra ahşap ambar ile devam eden örnekte ambar ve konut girişleri ayrı cephede bulunmaktadır. Burada konutun barı, ambara ise kuzey yönünden girildiği dikkat çekmektedir. Üstteki ambar aynı zamanda konut çatısı üzerine açılan küçük bir giriş çıkmasına da sahiptir.



Şekil 4.67. Yılmazlı, Ev Ambarlar (Orijinal 2018)

Köydeki bazı örneklerinde üstte iki ambarın veya altta iki odalı konut yapısının varlığı gözlenmiştir. Çoğunlukla konutun bahçe içinden dışa açılan niteliktedir. Ev bahçelerinin darlığı nedeniyle ambar girişlerinin yük transferinin rahat yapılması amacıyla yola- dışa açıldığı tahmin edilmektedir.

Yılmazlı'da başta elma, armut, kayısı, şeftali, erik gibi meyve türlerinin ve tahıl üretiminin yanı sıra özellikle köyün ova düzlüğünde ve bağlar kesiminde sera sebzeçiliği yaygındır. Köy meyve üretimi açısından ORKÖY kapsamında 10.000 tonluk soğuk hava deposuna sahiptir. Bu yörede yetiştirilen meyve ürünlerinin korunması açısından bir avantaj sağlamaktadır.

Çizelge 4.21. Yılmazlı Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri

Kırsal Peyzaj Karakterleri	
Alan Kullanım Faaliyetleri	- Balıklar ve Salur Dağlarının eteklerinde kurulan bir dağ eteği yerleşimidir. - Yalnızdam ovasında tarımsal faaliyetler ile öne çıkmaktadır. - Köyün ova düzlüğünde ve bağlar kesiminde sera sebzeçiliği yaygındır.
Peyzaj Deseni	Alan örtü organizasyonu açısından Yılmazlı'da yerleşim dokusu içinde kiremit ve çinko gibi çatı örtüsü, köyün hemen önüne açılan ovada ise tarla ve bahçeler ile seralar peyzaj deseninin tanımlayıcı unsurları olmuşlardır.
Doğal Çevre İlişkisi	- Köyün yer aldığı dağ ile ova arasındaki "eşik alan" ile - Köyün hemen önündeki tarım alanlarının içinden geçen Göğü Deresi doğal çevre ile olan ilişkisini tanımlamaktadır.
Kültürel Yapı ve Gelenekler	Toplu yemek ve dua ile birlikte Hıdırellez kutlaması yapılır. Köy gençleri eğlenceler düzenler. Köyde geleneksel düğünler 3 gün boyunca sürer. Eskiden harman yerinde yağlı güreşler yapılmaktaydı.
Bağlantı Ağları	Köyün en önemli bağlantı ağı Göğü Deresidir.
Sınır Elemanları	Yaklaşık 80-100 cm yüksekliğindeki yığma taş bahçe duvarları ve yer yer duvar üzeri çalı demetleri sınır elemanı olarak öne çıkmaktadır.
Alan Kullanımlarına Bağlı Bitki Örtüsü	Elma, armut, kayısı, şeftali, erik gibi meyve türlerinin ve tahıllar.
Yerleşimler, Binalar ve Yapılar	<i>Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>

Köy Tasarım Bileşenleri**Çizelge 4.22. Yılmazlı, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri**

Köy Tasarım Rehberi	
<i>YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ</i>	
Köy Yerleşim Konumu	Dağ eteği yerleşimidir.
Köy Yerleşim Formu	Organik yerleşim formundadır.
Yerleşim Formunun Oluşumunda Etkili Doğal Faktörler	Balıklar ve Salur Dağları ile Göğü Deresi Yılmazlı kırsal yerleşim dokusunun gelişiminde etkili faktördür.
Ortak Mekanlar - Merkezler	Köyün girişinde yer alan Köy Camisi ortak mekanını tanımlamaktadır.
Ulaşım Tipolojisi - Yollar / Patikalar	<i>Kırsal Peyzaj Karakterleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>
<i>YAPI ÖZELLİKLERİ</i>	
Yapı Türü	Geleneksel konut, ambar, ahır, ahır-depo ve özellikle de altı ev üstü ambar yapılar.

Çizelge 4.22'nin devamı

Yapı Durumu	Geleneksel konutlar büyük oranda orijinal yapısı ile kullanılmaktadır.
Kat Sayısı	- Konutlar çoğunlukla 2 katlıdır. - İki ambarlar: altı tek oda ile konut üstü ise tahıl ambarı niteliğindedir. - Ahırlar üst katları samanlık, depo olarak alt katlarının ise ahır olarak kullanılmaktadır
Yapım Teknikleri	Yapım tekniği açısından yığma taş duvar ve kerpiç tuğla ve/veya bazı örneklerinde sadece kerpiç tuğla üzeri kerpiç sıva gözlenmiştir.
Yapı Malzemeleri	Doğal taş ve kerpiç yapı malzemesi olarak öne çıkmaktadır.
Tuvalet Tipi	Geleneksel konutların bazı örneklerinde tuvalet konuta dış cephede ayaklar üzerinde yükseltilmiş ahşap bir koridor eklentisi ile şeklinde veya kuzey bakılarda olacak şekilde konutun dışına taşan ahşap bir eklenti şeklinde çözümlenmiştir.
Konut İçi Geleneksel Yapı Elemanları	Konuttaki kullanımları tanımlayan yapı elemanlarının başında ocak, nişler, yüklük, yüklüğe eklentili banyo gelmektedir.
Çatı tipi	Konutlarda kiremit örtü malzemesi ile kaplı kırma çatı tipi; ambarların ve ahır yapılarında ise yine kiremit örtü malzemesi ile kaplı beşik çatı tipi görülmektedir.
Köşk/Balkon/Teras Durumu ve Yönelimi	Konutlarda özel bir köşk, balkon görülmezken, konut girişlerinin çoğunlukla batı veya doğu yönelimli olduğunu söylemek mümkündür.
PARSEL, BAHÇE ÖZELLİKLERİ	
Parsel - Bahçe Biçimlenişi	Parsel biçimlenişi açısından yüksek olmayan duvarlar ile çevrili bahçeler konutlar ambar ve ahırlar ile tamamlanmaktadır.
Konut- bahçe ilişkisi	- Bahçenin sınırlı olduğu örneklerinde konutlara çoğunluk doğrudan sokaktan geçilmekte; - Bahçenin geniş olduğu örneklerde ise önce bahçeye daha sonra bahçe içinden konuta geçilmektedir.
Konut - Bahçe Sınır elemanları	Bahçenin yola ve diğer parsellere olan sınırı taş duvarlar ve üzerindeki çalı demetleri ile tanımlanmaktadır. Yüksek olmayan duvarlar ile çevrili bahçeler konutlar ambar ve ahırlar ile tamamlanmaktadır.
Bahçe İçindeki Kullanımlar ve Yapılar, <i>Tarla, Sera, Çardak, Bitki Örtüsü gibi özellikleri</i>	Bahçeler konut, ambar, ahır-depo, ekmeçlik yapıları yanında sebzelik, hayvan barınağı gibi eklentileri ile öne çıkmaktadır.
KÜLTÜREL DEĞERLER	
Mezarlık	
Barındırdığı Tarihi Yapılar	Köy çevresinde iki mağara bulunmaktadır. Ambar, ekmeçlik ve ahırlar geleneksel yapıları arasındadır.
Yerel Farklıklar	Altı tek oda ile konut üstü ise tahıl ambarı niteliğinde olan ev ambarlar Yılmazlı Köyüne özgü bir yapı sergilemektedir.

Yılmazlı, yerleşim alanlarıyla iç içe yer alan meyve bahçeleri, seralar ve çevresinde de tarım alanlarıyla tanımlanmaktadır. Yerleşim içinde topografya ile şekillenmiş kıvrımlı sokakları ve taş duvarlarla çevrelenmiş konut bahçeleri deseni oluşturmaktadır (Şekil 4.68)



Yerleşim Formu: Organik

Yerleşim Formunda Etkili Faktör: Topografya

Yerleşim Tipi: Toplu, dağ eteği

Çevreleme: Açık

Peyzaj Deseni: Güçlü

Yerel Yapı Stili: Geleneksel

Yapım Tekniği: Yığma taş duvar, Kerpiç tuğla

Yapım Malzemesi: Doğal taş, kerpiç

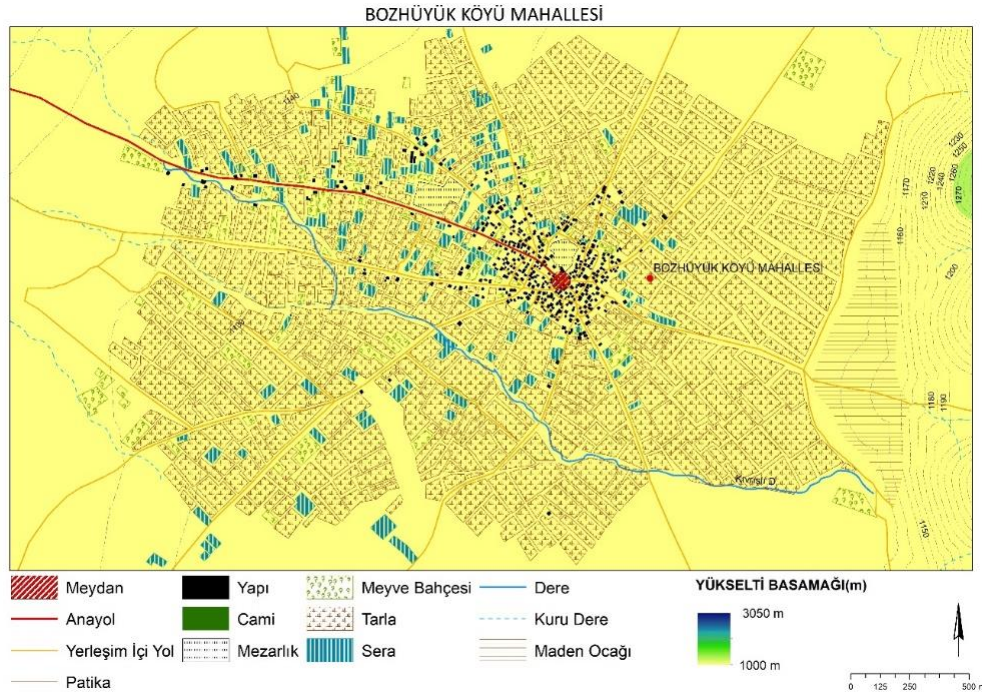
Şekil 4.68. Yılmazlı, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi (Orijinal 2018)

4.5.5. Bozhüyük Köyü/ Mahallesi

Ova içinde biriken su kütlesinden dolayı geçmişte Göl Yeri, Göl Tarla olarak da bilinen Bozhüyük adını köyün içinde yüksek tepede bulunan Semahöyük'ten almaktadır. Elmalı Ovası üzerinde kurulmuş ve ortak bir merkezden çevreye doğru ışınsal bir gelişim formuna sahip kırsal yerleşimdir (Şekil 4.69, 4.70). Topoğrafyanın yapısı yerleşim dokusunun köyün çevreleyen tarım alanları yönünde düzenli bir dağılım göstermesini mümkün kılmıştır (Şekil 4.71, 4.72).



Şekil 4.69. Bozhüyük Köyü Mahallesi konumu (Orijinal 2018)



Şekil 4.70. Bozhüyük, yerleşim formu (Orijinal 2018)

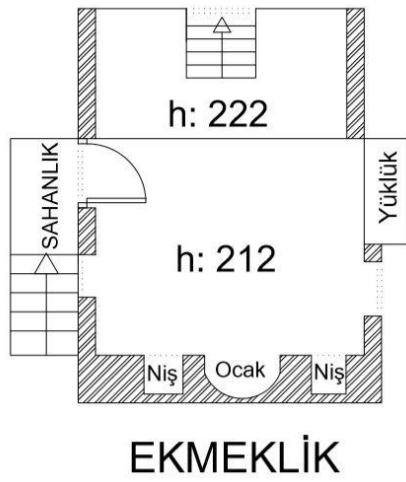


Şekil 4.71. Bozhüyük Köyü yerleşim yapısı (Orijinal 2018)

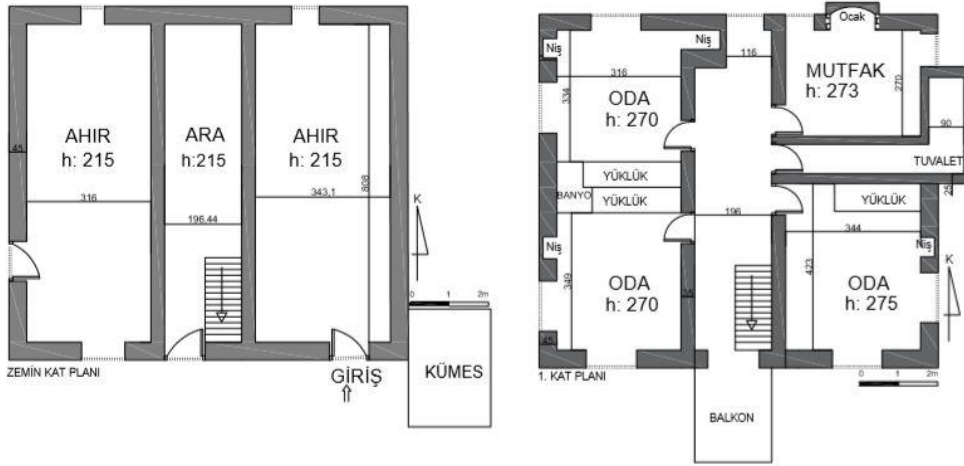


Şekil 4.72. Bozhüyük, sokak dokusu (Orijinal 2018)

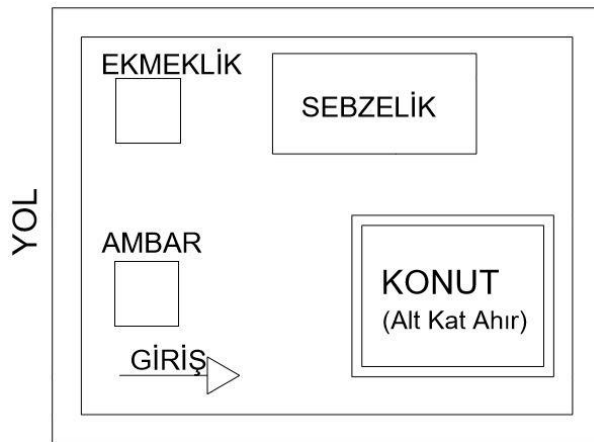
Tek ve iki katlı geleneksel köy evleri çoğunlukla bahçe içindeki ambarlar ve yer yer ekmeçlikler ile tamamlanmaktadır (Şekil 4.73, 4.74). Büyüklüğü değişmekle birlikte bahçeler çoğunlukla kerpiç ve taş duvarlar ile çevrilidir (Şekil 4.75, 4.76).



Şekil 4.73. Bozhüyük, Ekmeklik yapısı (Orijinal 2018)



Şekil 4.74. Bozhüyük, geleneksel konut planı örneği (Orijinal 2018)



Şekil 4.75. Bozhüyük, konut-bahçe düzeni (Orijinal 2018)



Şekil 4.76. Bozhüyük, bahçe duvarları (Orijinal 2018)

Bozhüyük köyü sokak yapısı ova yerleşimi olmasının da etkisiyle geniş ve düz bir yapı göstermektedir. Köy içinden dağılan yollar ışınsal bir yapı sergilemektedir (Şekil 4.77).



Şekil 4.77. Bozhüyük, konut, bahçe, sokak ilişkisi (Orijinal 2018)

Yapı dışındaki arazi örtüsü köy çevresindeki tarla, bahçe ve son yıllarda artan seralar ile tanımlanmaktadır. Kültürel bitki örtüsünün ağırlıkta olduğu köy çevresindeki tarla ve bahçe geçişlerindeki hendekler boyunca Kavak ve meyve ağaçlarından oluşan bitki koridorları öne çıkmaktadır.

Kırsal Peyzaj Karakterleri

Çizelge 4.23. Bozhüyük Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri

Alan Kullanım Faaliyetleri

- Elmalı Ovasındaki tahıl, sebze ve meyve üretiminin yanı sıra hayvancılık önemli bir faaliyet olarak varlığını sürdürmektedir.

- Küçükbaş hayvancılık özellikle konut ve bahçe düzeni içinde çözümleri ile öne çıkmaktadır.

Peyzaj Deseni

- Alan örtü organizasyonu açısından Bozhüyük ortak bir merkezden çevreye doğru ışınsal bir gelişim formuna sahip kırsal yerleşimdir.

- Yerleşim hemen çevresinde çoğunlukla seralar ile tarla ve bahçe tamamlanmaktadır.

Doğal Çevre İlişkisi

Elmalı Ovası, ova düzlüğü Bozhüyük'ün doğal çevre ile olan en güçlü ilişkisini tanımlamaktadır.

Çizelge 4.23'ün devamı

Kültürel Yapı ve Gelenekler	Hıdırellez kutlamaları
Bağlantı Ağları	Köyün en önemli doğal bağlantı ağı Elmalı'dan ulaşımın sağlandığı ana karayolu bağlantısıdır.
Sınır Elemanları	Bozhüyük yüksek bahçe duvarları ile çevrili geleneksel konutları ile öne çıkmaktadır. Çoğunlukla kerpiç tuğla ve yığma taş malzeme ile yapılmış duvarlar yer yer üzerindeki çalı demetleri ile desteklenmektedir.
Alan Kullanımlarına Bağlı Bitki Örtüsü	- Üzüm ve az sayıdaki elma bahçeleri - Kültürel bitki örtüsünün ağırlıkta olduğu köy çevresindeki tarla ve bahçe geçişlerindeki hendekler boyunca Kavak ve meyve ağaçlarından oluşan bitki koridorları öne çıkmaktadır.
Yerleşimler, Binalar ve Yapılar	<i>Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>

Köy Tasarım Bileşenleri**Çizelge 4.24.** Bozhüyük, Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri

Köy Tasarım Rehberi	
<i>YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ</i>	
Köy Yerleşim Konumu	Ova yerleşimidir.
Köy Yerleşim Formu	İşinsal yerleşim formu söz konusudur.
Yerleşim Formunun Oluşumunda Etkili Doğal Faktörler	Elmalı Ovası, Göl Yeri, Göl Tarla olarak da bilinen geniş düzlükler
Ortak Mekanlar - Merkezler	Köy Camisi ve Köy kahvesi, kooperatif binası ve köy içindeki bakkallar köyün ortak mekanı olarak kullanılmaktadır.
Ulaşım Tipolojisi - Yollar / Patikalar	<i>Kırsal Peyzaj Karakterleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>
<i>YAPI ÖZELLİKLERİ</i>	
Yapı Türü	Geleneksel konut, ambar, ahır, ahır-depo yapıları
Yapı Durumu	Bozhüyük'teki geleneksel yapıların büyük bir kısmı orijinal hali ile kullanılmaktadır.
Kat Sayısı	- Konutlar çoğunlukla 2 katlıdır. - Üst katlar konut, alt katların ahır olduğu örneklerin yanı sıra, her 2 katın konut olarak kullanıldığı çok sayıda örnek vardır.
Yapım Teknikleri	- Yapım tekniği açısından yığma taş duvar ve kerpiç tuğla ve/veya - Çoğu örneğinde sadece örnekleri bulunmaktadır
Yapı Malzemeleri	Kerpiç yapı malzemesi olarak öne çıkmaktadır.
Tuvalet Tipi	Konutta tuvalet ihtiyacı evin dışına taşan ahşap eklenti ile çözülmüştür.

Çizelge 4.24'ün devamı

Konut İçi Geleneksel Yapı Elemanları	Konuttaki kullanımları tanımlayan yapı elemanlarının başında ocak, nişler, yüklük, yüklüğe eklentili banyo gelmektedir.
Çatı tipi	Konutlarda kiremit örtü malzemesi ile kaplı kırma çatı tipi; ambarların ve ahır yapılarında ise yine kiremit örtü malzemesi ile kaplı beşik çatı tipi görülmektedir.
Köşk/Balkon/Teras Durumu ve Yönelimi	Konutların başı örneklerinde çok büyük olmayan ve sade köşk veya balkon çıkmaları görmek mümkündür.
PARSEL, BAHÇE ÖZELLİKLERİ	
Parsel - Bahçe Biçimlenişi	Parsel biçimlenişi açısından yüksek duvarlar ile çevrili bahçeler konutlar, ekmeklik, ambar, kuyu gibi yapılar ile tamamlanmaktadır.
Konut- bahçe ilişkisi	Sokaktan önce bahçeye, bahçeden konuta, çoğu örneğinde de yapı içindeki bir merdiven ile üst kata çıkılmaktadır.
Konut - Bahçe Sınır elemanları	Bahçenin yola ve diğer parsellere olan sınırı yüksek kerpiç veya yığma taş bahçe duvarlar ile tanımlanmaktadır.
Bahçe İçindeki Kullanımlar ve Yapılar, <i>Tarla, Sera, Çardak, Bitki Örtüsü gibi özellikleri</i>	Bahçeler konut, ambar, kuyu, ekmeklik yapıları yanında sebzelik, hayvan barınağı gibi eklentileri ile öne çıkmaktadır.
KÜLTÜREL DEĞERLER	
Mezarlık	Yerleşim içinde bulunan Höyük üzerinde eski bir mezarlık bulunmaktadır.
Barındırdığı Tarihi Yapılar	Ambar, Ağdalık, 1955 yapımı Taş Cami, Sarnıç
Yerel Farklıklar	- Yüksek bahçe duvarları - Kerpiç yapı malzemesi - Bahçe içindeki organizasyon

Bozhüyük köyü, ova içerisinde yer alan tarım alanları ve seralar ile çevrelenmiş bir köy merkezine sahiptir. Yerleşim içinde geniş ve ışınsal dağılım gösteren yollar ovaya açılmaktadır (Şekil 4.78).



Yerleşim Formu: Işınsal

Yerleşim Formunda Etkili Faktör: Topografya

Yerleşim Tipi: Toplu, ova

Çevreleme: Engin, geniş

Peyzaj Deseni: Güçlü

Yerel Yapı Stili: Geleneksel

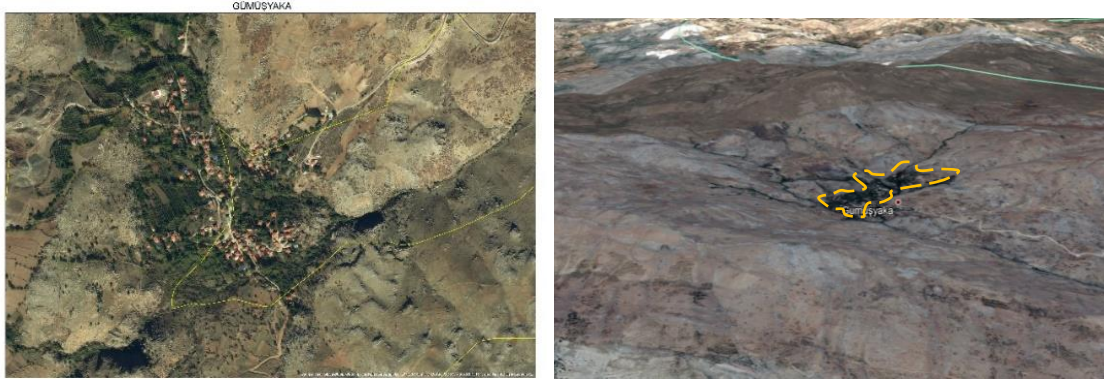
Yapım Tekniği: Moloz yığma taş,
yığma kerpiç

Yapım Malzemesi: Doğal taş, kerpiç

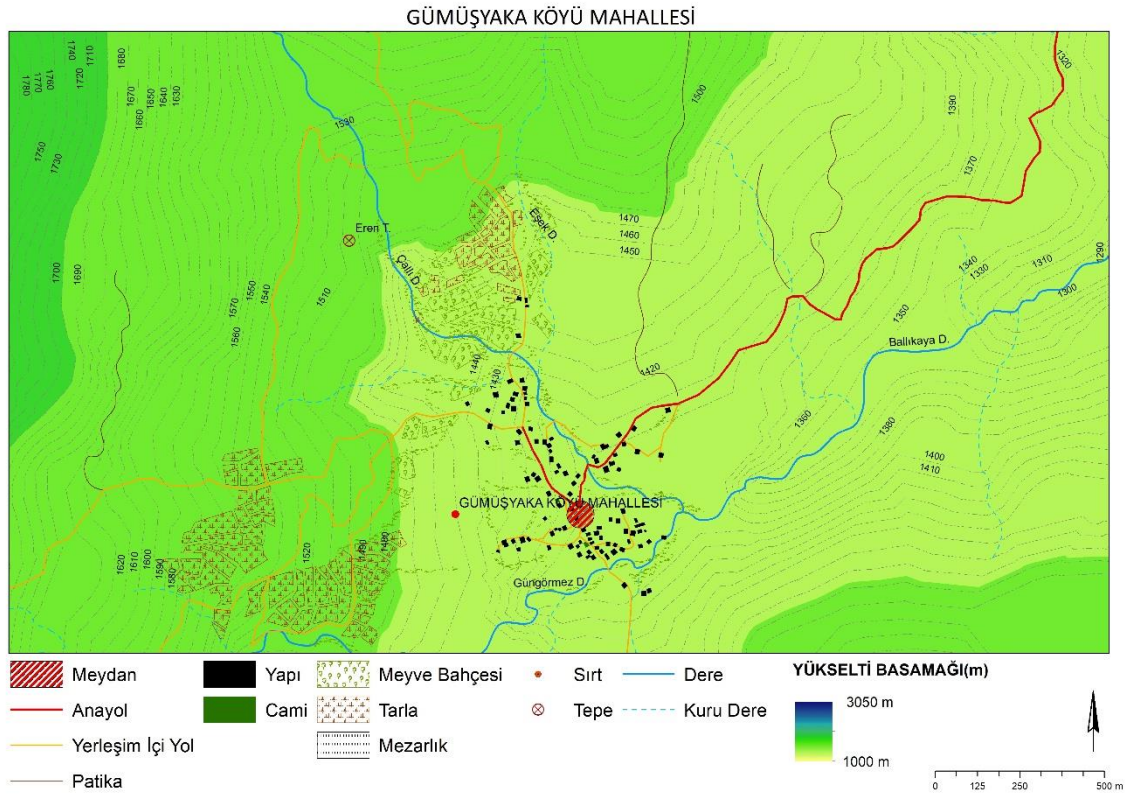
Şekil 4.78. Bozhüyük, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi (Orijinal 2018)

4.5.6. Gümüşyaka Köyü/ Mahallesi

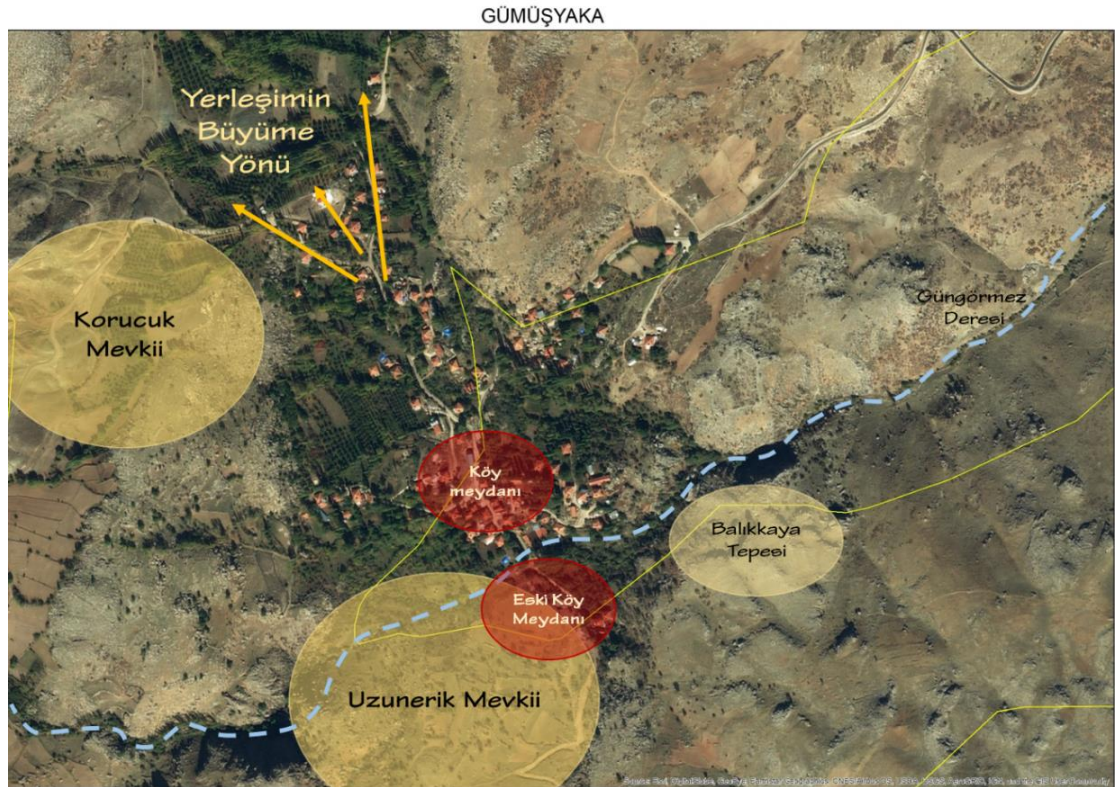
Eski adı Dire olan Gümüşyaka bir vadi iç yerleşimidir (Şekil 4.79, 4.80). Balıkkaya, Çallı ve Güngörmez Derelerinin birleşerek oluştuğu dar vadiler yakaları köyün mahallerinin bulunduğu mevkiiler niteliğindedir (Şekil 4.81). Her bir dar vadi yakası yerleşim içinde yapıların güneşten en iyi faydalanacak şekilde yönelimine imkan vermektedir (Şekil 4.82).



Şekil 4.79. Gümüşyaka Köyü Mahallesi konumu (Orijinal 2018)



Şekil 4.80. Gümüşyaka, yerleşim formu (Orijinal 2018)



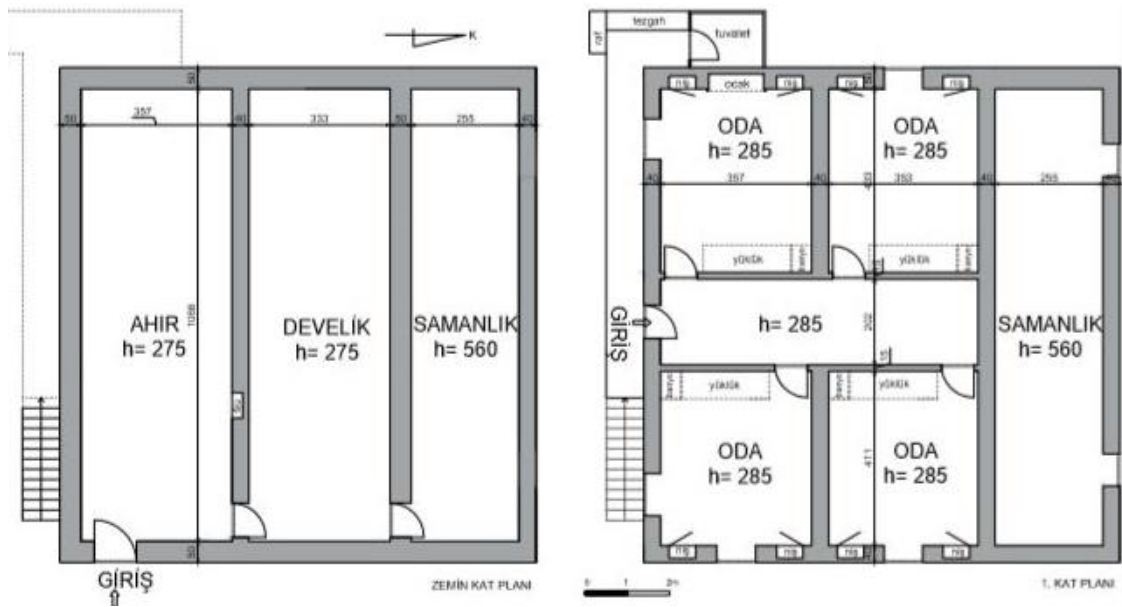
Şekil 4.81. Gümüşyaka, yerleşim planı (Orijinal 2018)



Şekil 4.82. Gümüşyaka, yerleşim yapısı (Orijinal 2018)

Vadi oluşumu sayesinde köy ve çevresindeki su kaynaklarının çokluğu dikkat çekmektedir. Köy çevresinde sayıları 150'ye varan doğal su kaynaklarından bazıları Kızılpınar, Dudupınarı, Kaynağın, Güngörmez, Soğukpınar, Elmalı- Tire- Söğüt-Burdur yolu üzerindeki Yolcupınarı, Dikenli pınarı, Uzunöz pınarı, Lümbürdek pınarı, Çağlayan şeklindeki Güldürgü pınarı, Çatalpınar Çukurpınar, Alaçeşme, Gülbecik çeşmesi olarak sıralanmaktadır.

Vadi içi yerleşimi olan Gümüşyaka köyünde çoğunlukla iki katlı olan konutlar taş duvarlar ile çevreli bahçelerden oluşan geleneksel konut yapıları ambarlar ve önceleri sayıları daha fazla olan ekmeklik yapıları ile öne çıkmaktadır (Şekil 4.83). Konut, ambar, ahır, olan örneklerinde ekmeklik bahçe içindeki tamamlayıcı yapılardır. İhtiyaçlar doğrultusunda yapılan eklentilerine rağmen, köy içindeki geleneksel konutlar büyük bir oranda kullanılmaktadır. Bu durum geleneksel yerleşim dokusunun tanımını mümkün kılmaktadır.

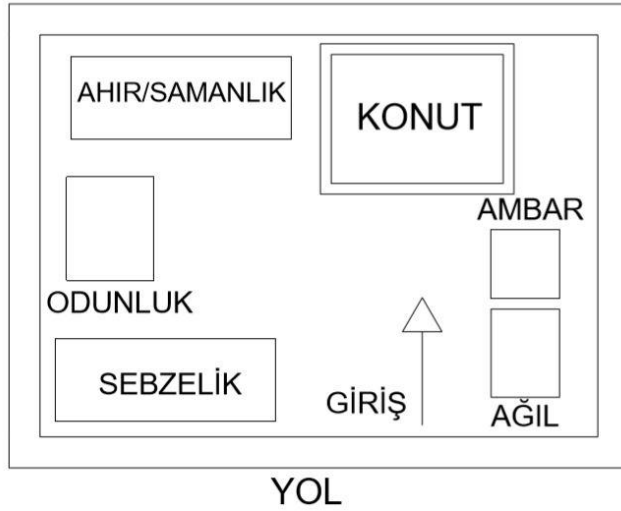


Şekil 4.83. Gümüşyaka, geleneksel konut örneği (Orijinal 2018)

Bahçe içinde diğer yapılara bitişik nizamda ve tek oda olarak inşa edilen ekmeklikler bugün betonarme yapılarla yer değiştirmeye başlamıştır. Köyde ayrı bir ağdalık olmamakla birlikte pekmez teknesi adı verilen ve daha çok kava gibi hafif ahşaptan yapılan kaplar pekmez yapımında kullanılmaktadır. 2 aşamada yapılan pekmezin ilk aşamada pekmez toprağı adı verilen ve Dereboğazı mevkiinden bahçeler bölgesinden alınan toprak teknelerde şırası çıkartılan üzüm suyuyla bir süre kaynatıldıktan sonra süzülme; 2. Aşamada ise süzülen üzümler şırası pekmez oluncaya kadar uzun süre kaynatılmaktadır. Pekmez yapımında pekmez içine veya pekmez yapılan malzemelere su karışmaması önerilmektedir.

Köydeki tipik bir bahçe yapısı bahçeden girilen konut, ambar, ahır, varsa ekmeklik, eve teras eklenti şeklindeki odunluktan oluşmaktadır (Şekil 4.84). Genellikle bahçe 3 bölümden oluşmakta;

- 1. Bölüm bahçeden girilen eve, ambara ve depoya geçilen alan,
- 2. Bölüm konutun önüne doğru açılan ve ahırla bağlantısı olan çalı gibi doğal çitlerle çevrili alan keçi, koyun gibi küçükbaş hayvanlar için barınak olarak ayrılmakta,
- Devamında yer alan ve daha yüksek çitlerle hayvanların girişinden korunan 3. Bölüm ise sebzelik ve hemen gerisindeki meyve ağaçlarından oluşan üretim alanı niteliği taşımaktadır.



Şekil 4.84. Gümüşyaka, konut-bahçe düzeni (Orijinal 2018)

Yerleşim dokusu ve alan kullanımları açısından büyük bir çeşitlilik gösteren Gümüşyaka, doğal bitki örtüsü açısından da özellikle bahçeler ve tarlalar arasındaki Boylu Ardiç (*Juniperus exelsa*), Badem (*Amygdalus communis*), Ahlat (*Pyrus elaeagnifolia*), Meşe (*Quercus coccifera*), Alıç (*Crataegus monogyna*) gibi türler ile çeşitlilik sergilemektedir.

Konutları ve aynı zamanda alan kullanımlarını ve mülkiyeti tanımlayan duvarlar çoğunlukla yığma taş ve üzerinde çalı demetleri ile tamamlanmaktadır. Sınır elemanı olan duvarlar aynı zamanda çok sayıda doğal bitki türüne ev sahipliği yaparak flora ve fauna çeşitliğine katkı sağlamaktadır (Şekil 4.85). Köy çevresindeki dereler boyunca ağaç koridorları geleneksel yerleşim dokusunun tamamlayıcı unsurları arasındadır (Şekil 4.86).



Şekil 4.85. Gümüşyaka, sokak dokusu ve bağlantılar (Orijinal 2018)



Şekil 4.86. Gümüşyaka, bahçe yapısı (Orijinal 2018)

Kırsal Peyzaj Karakterleri

Çizelge 4.25. Gümüşyaka Köyü Kırsal Peyzaj Karakterleri

Kırsal Peyzaj Karakterleri	
Alan Kullanım Faaliyetleri	- Köy içindeki sebze ve meyve üretimi yanında Dereboğazi mevkiinden bahçeler tarımsal faaliyetler - Küçükbaş hayvancılık özellikle konut ve bahçe düzeni içinde çözümleri ile öne çıkmaktadır.
Peyzaj Deseni	- Alan örtü organizasyonu açısından Gümüşyaka Köyü vadi yapısı sergilemekte. - Su kaynaklarının çokluğu ile dar vadiler ile şekillenmiştir.
Doğal Çevre İlişkisi	Köyün içinde su kaynakları, irili ufaklı vadi yapısı doğal çevre ile olan en güçlü ilişkisini tanımlamaktadır.
Kültürel Yapı ve Gelenekler	Hıdırellez kutlamaları ve toplu yemekler
Bağlantı Ağları	Köyün içindeki ve çevresindeki vadiler en önemli doğal bağlantı ağlarını temsil etmektedir.
Sınır Elemanları	Topografyanın eğimli yapısı araziyi kullanılabilir yapan bahçe duvarları ile öne çıkmaktadır. Çoğunlukla yığma doğal taş malzeme ile yapılmış duvarlar tipik olarak üzerindeki çalı demetleri ile desteklenmektedir.
Alan Kullanımlarına Bağlı Bitki Örtüsü	Gümüşyaka, doğal bitki örtüsü açısından da özellikle bahçeler ve tarlalar arasındaki Boylu Ardiç (<i>Juniperus exelsa</i>), Badem (<i>Amygdalus communis</i>), Ahlat (<i>Pyrus elaeagnifolia</i>), Meşe (<i>Quercus coccifera</i>), Alıç (<i>Crataegus monogyna</i>) gibi türler ile çeşitlilik sergilemektedir.
Yerleşimler, Binalar ve Yapılar	<i>Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>

Köy Tasarım Bileşenleri

Çizelge 4.26. Gümüşyaka Köy Tasarım Rehberi Bileşenleri

Köy Tasarım Rehberi	
YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ	
Köy Yerleşim Konumu	Vadi yerleşimidir.
Köy Yerleşim Formu	Doğal yapıya uygun organik yerleşim formu söz konusudur.
Yerleşim Formunun Oluşumunda Etkili Doğal Faktörler	Vadi yapısı, dereler
Ortak Mekanlar - Merkezler	Köy Camisi köyün ortak mekanı olarak kullanılmaktadır.
Ulaşım Tipolojisi - Yollar / Patikalar	<i>Kırsal Peyzaj Karakterleri kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiştir.</i>
YAPI ÖZELLİKLERİ	
Yapı Türü	Geleneksel konut, ambar, ahır, ahır-depo yapıları

Çizelge 4.26'nın devamı

Yapı Durumu	Gümüşyaka'daki geleneksel yapıların büyük bir kısmı orijinal hali ile kullanılmakla birlikte, çoklu katlı betonarme yapılarda bulunmaktadır.
Kat Sayısı	- Konutlar çoğunlukla 2 katlıdır. - Üst katlar konut, alt katların ahır olduğu örneklerin yanı sıra, her 2 katın konut olarak kullanıldığı çok sayıda örnek vardır.
Yapım Teknikleri	Yapım tekniği açısından yığma taş duvar ve kerpiç tuğla ve/veya
Yapı Malzemeleri	Doğal taş yapı malzemesi olarak öne çıkmaktadır.
Tuvalet Tipi	Konutta tuvalet ihtiyacı evin dışına taşan ahşap eklenti ile çözülmüştür.
Konut İçi Geleneksel Yapı Elemanları	Konuttaki kullanımları tanımlayan yapı elemanlarının başında ocak, nişler, yüklük, yüklüğe eklentili banyo gelmektedir.
Çatı tipi	Konutlarda kiremit örtü malzemesi ile kaplı kırma çatı tipi; ambarların ve ahır yapılarında ise yine kiremit örtü malzemesi ile kaplı beşik çatı tipi görülmektedir.
Köşk/Balkon/Teras Durumu ve Yönelimi	Konutların başı örneklerinde çok büyük olmayan ve sade köşk veya balkon çıkmaları görmek mümkündür.
PARSEL, BAHÇE ÖZELLİKLERİ	
Parsel - Bahçe Biçimlenişi	Parsel biçimlenişi açısından yüksek duvarlar ile çevrili bahçeler konutlar, ekmeklik, ambar, kuyu gibi yapılar ile tamamlanmaktadır.
Konut- bahçe ilişkisi	Sokaktan önce bahçeye, bahçeden konuta, çoğu örneğinde de yapı içindeki bir merdiven ile üst kata çıkılmaktadır.
Konut - Bahçe Sınır elemanları	Bahçenin yola ve diğer parsellere olan sınırı yığma taş bahçe duvarlar ile tanımlanmaktadır.
Bahçe İçindeki Kullanımlar ve Yapılar, <i>Tarla, Sera, Çardak, Bitki Örtüsü gibi özellikleri</i>	Köydeki tipik bir bahçe yapısı bahçeden girilen konut, ambar, ahır, varsa ekmeklik, eve teras eklenti şeklindeki odunluktan oluşmaktadır.
KÜLTÜREL DEĞERLER	
Mezarlık	
Barındırdığı Tarihi Yapılar	Kovanlar, Ambar, Ahşap cami
Yerel Farklıklar	- Ambarlar - Doğal taş yapı malzemesi - Bahçe içindeki organizasyon

Gümüşyaka, vadi içine kurulmuş bir yerleşimdir. Etrafında dağlar ve dar vadiler ile çevrili toplu bir yapı göstermektedir. Köy merkezi ve çevresinde meyve bahçeleri ve tarlaların devam ettiği bir desen sergilemektedir (Şekil 4.87).



Yerleşim Formu: Organik

Yerleşim Formunda Etkili Faktör: Topografya

Yerleşim Tipi: Toplu, Vadi

Çevreleme: Etrafı çevrili

Peyzaj Deseni: Güçlü

Yerel Yapı Stili: Geleneksel

Yapım Tekniği: Yığma taş duvar,

Kerpiç tuğla

Yapım Malzemesi: Doğal taş, kerpiç

Şekil 4.87. Gümüşyaka, kırsal peyzaj karakterlerinin yerinde analizi (Orijinal 2018)

5. TARTIŞMA

Peyzaj, bakış açısı içine girebilen canlı ve cansız, doğal ve kültürel unsurların tümü olup; peyzaj karakteri bir peyzajı diğerlerinden ayıran özelliklerin tümüdür. İnsanın peyzaj içindeki varlığı ve doğa ile etkileşimi kentsel ve kırsal olarak insan yerleşimlerini ortaya koymaktadır. Kentsel peyzajlar yoğun yapı ve nüfus yoğunluğuna sahip çok fonksiyonlu yerleşimlerdir. Kırsal peyzajlar tarım ve hayvancılığa dayalı alan kullanımlarının ve süregelen geleneksel yaşam şekilleri düşük nüfus ve yapı yoğunlukları ile kentsel alanlar güçlü bir şekilde ayrılırlar.

Erdem Kaya (2017)'ya göre kırsal alanlar kent dışı ekonomik etkinlikler olarak tanımlanabilen tarım, hayvancılık, ormancılık, arıcılık, balıkçılık gibi doğal kaynaklar üzerinden gelişen yerel ekonomilerin şekillendirdiği, birebir ilişkilerin ön planda olduğu ve geleneksel yaşam pratiklerine dayalı bir üretim biçiminin süregeldiği alanları temsil etmektedir. Kırsal alanları bir kültür peyzajı yapan unsurların başında tarımsal ve hayvansal üretim faaliyetleri gelmektedir.

Farklı, ayırt edilebilir olması beklenen peyzaj karakterleri açısından kentlerde tekrar eden binalar ve uygulamalar benzer özellikler sergilemektedir. Artan nüfus ve konut ihtiyacı, küreselleşme ve TOKİ gibi tipleşen yapılaşma üslupları özellikle ülkemizde kentleri coğrafik ve kültürel anlamla tekrar eden alanlara dönüştürmektedir.

Kırsal peyzajlar ise geleneksel yaşam şekli ve doğal çevrenin özellikleri ile şekillenmekte; geçmişten günümüze taşınmış yapıları, gelenekleri, görenekleri ve üretime dayalı somut değerleri ile özgün karakterler içermektedir. Süregelen tarım ve hayvancılık faaliyetleri özellikle de kent nüfusunun temel gıda ihtiyacını karşılamaktadır.

Kırsal peyzajların kentler ile ayrı ve özel yaklaşımlarla ele alınması 2.dünya savaşı sonrasında başlamaktadır. Burada kentlerde savaşın getirmiş olduğu yıkımın onarılması çabası yanında, kentlerin nüfus ve endüstriyel gelişmeler sonucu daha yorucu yaşam alanlarına sahip mekanlar olmaları ve kırsal alanlara duyulan ilgi önemli rol oynamıştır. İlk çalışmaların başında Amerika'da Road Beautification "Yol Güzelleştirme"; İngiltere'de kırsal alanlara ulaşılan karayolları boyunca ağaç, çalı ve otsu bitkiler ile yapılan karayolu bitkilendirmesi olması kırsal alanların görsel karakterler açısından geliştirilmesi, güzelleştirilmesi yönünde olmuştur. Devam eden süreçte ve özellikle Köy Tasarım Rehberleri ile kırsal yerleşimlerin planlama ve tasarım gerekleri ortaya koyulmaya başlanmıştır.

Türkiye'de kırsal alanlar ile ilgili en temel planlama yaklaşımları ise 1924 tarihli Köy Kanunu ile getirilmiş; özellikle köylerin yerleşim dokusu somut tanımlamalar yapılmıştır. Erdem (2012)'in de belirttiği gibi Köy Kanunu ile köy yerleşiminin genel karakteri tanımlanmakta ve özellikle de köy halkı tüzel kişiliği olan, yerinden yönetim birimi olarak kabul edilmiştir. Kırsal ekonominin geliştirilmesi ve altyapının iyileştirilmesi amacıyla da 2005 yılında KÖYDES projesi başlatılmıştır.

Peyzajın mevcut karakterlerinin korunması, geliştirilmesi açısından ülkemizde kentler planlama ve tasarım mevzuatı ve uygulamalarına sahiptir. Başta İmar Kanunu olmak üzere Türkiye'de kentsel alanların fiziksel planlama ve tasarım süreçleri tanımlanmış durumdadır. Fakat artan nüfusun ve alan kullanımlarının baskısı ile kentlerdeki çevre sorunları artmaya devam etmektedir. Bu sorunların başında ise kentsel kimliğin ve karakterlerin bozulması, görsel kirlilik ve aşırı yapılaşma gelmektedir.

Kırsal peyzaj karakterlerinin en belirleyici unsurları arasında kırsal yerleşimler, köyler gelmektedir. İklim, topografya, hidroloji gibi doğal çevrenin varlığı ile şekillenmiş, yörede bulunan erişilebilir yapı malzemeleri ile inşa edilmiş geleneksel yapılar ve bahçelerin iç içe geçtiği ve doğal çevreye uyumlu organik yapıdaki kırsal yerleşimler aynı zamanda kültürel miras alanlarıdır. Kırsal kültürel peyzajların en nitelikli örnekleri olan kırsal yerleşimlerin doğru araçlar ile yönetilebilmesi için her şeyden önce karakterlerinin bilinmesi gereklidir.

On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2018 yılı itibariyle Antalya gibi Büyükşehir Belediyelerinin imar uygulamaları kırsal alanlar içinde geçerli olacaktır. Kanun ile köy statüleri mahalleye dönüştürülmüş ve köy tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Kısa ve orta vadede ise kentlerdeki imar uygulamaları kırsal yerleşimler, köyler için de geçerli olacaktır. Söz konusu uygulama köylerin kentleşmesi ve kırsal karakterlerin kentsel dokuya dönüşmesine neden olacaktır.

Diğer yandan ülkemiz peyzajın uluslararası ölçekte ele alındığı Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'ni imzalayıp, onaylayarak ve imzalayarak ulusal sınırları içinde peyzajları ve peyzaj karakterlerini tanımlamayı ve korunmayı taahhüt etmiş olup; sözleşme doğal, kentsel ve kentsel gelişme alanlarının yanı sıra kırsal alanları da kapsamaktadır (Council of Europe 2000; Resmi Gazete 2003)

Bu çalışmada, 6360 sayılı kanun doğurduğu ihtiyaç da dikkate alınarak Antalya, Elmalı örneğinde kırsal peyzaj karakterleri temelinde Köy Tasarım Rehberlerinin tanımlanması amaçlanmıştır. Burada *kırsal peyzaj karakterleri* alan kullanım faaliyetleri peyzaj deseni, doğal çevre ilişkisi, kültürel yapı ve gelenekler, bağlantı ağları, sınır elemanları, alan kullanımlarına bağlı bitki örtüsü ile *köy tasarım rehberi* bileşenleri ise yerleşim özellikleri, yapı özellikleri, parsel, bahçe özellikleri, kültürel değerler başlıkları altında detaylı olarak ele alınmıştır.

Antik dönemde Roma'nın Tahıl Ambarı olarak tanımlanan Elmalı tarihsel geçmişi ve özellikle de kırsal peyzajlarının çeşitliliği ile öne çıkan bir bölgedir. Tarımsal üretimin halen devam etmesi ve yöre ekonomisine olan katkısı, Elmalı kırsal yerleşimlerinin ve özellikle de kırsal peyzaj karakterlerinin korunmasını sağlamıştır. İlçede 1000 metre üzerindeki farklı yükselti ve ova, vadi, etek gibi farklı konum özelliklerine sahip 51 adet *mahalle* köy yerleşimi bulunmaktadır.

Doğal çevreden etkileşim ve yerleşim formu kırsal peyzaj karakterlerinin başında gelmektedir. Çalışma kapsamında öncelikle Elmalı İlçesi'nde yer alan 51 köy konumları ve yerleşim formu özellikleri ile incelenmiş; kırsal yerleşimlerin büyük orandan Elmalı Ovası düzlüklerinde ve ovayı çevreleyen dağların eteklerinde kuruldukları tespit edilmiştir. Kentsel gelişim modellerinden yola çıkılarak tanımlanan ve köylerin arazi üzerindeki yapısal gelişimini ifade eden yerleşim formu açısından kırsal yerleşimlerin çok önemli bir oranda "organik" yerleşim formuna sahip olduğu anlaşılmıştır. Burada organik yerleşim dokusu topografya başta olmak üzere doğal çevreye uyumun bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Çalışma alanının büyüklüğü de dikkate alınarak Köy Tasarım Rehberlerinin yerleşim konumu ve formu, yerleşim formunun oluşumunda etkili doğal faktörler, ortak mekanlar, yollar / patikalar, yapı türü ve durumu, yapım teknikleri ve yapı malzemeleri, parsel - bahçe biçimlenişi, bahçe içindeki kullanımlar ve yapılar, yerel farklılıklar gibi detaylar ile incelenebilmesi için çalışmanın ikinci aşamasında 6 adet köy *mahalle* köy yerleşiminin örnekleme alanı olarak seçilmesi yoluna gidilmiştir. Farklı konum ve yerleşim formu özelliklerine göre seçilen köyler Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşkaya'dır.

Köy Tasarım Rehberleri köyün görsel karakterini; kırsal çevresi ve peyzaj özelliklerini yerleşmeyi bir bütün olarak değerlendirerek köydeki alanlar ve binaların detayları ve karakteristiği üzerinden katılımlı olarak ele alır (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2015).

Kırsal bölgelere yönelik çalışmaların 1940'lara uzandığı İngiltere'de 1990'lerde Köy Tasarım Raporları tartışılmaya başlanmıştır (Kanabakan 2011). İngiltere'de Kırsal Alan Komisyonu tarafından 1990'lı yıllarda başlatılan kırsal alanlarda planlama yaklaşımlarının öncelikleri arasında bölgesel çeşitlilik, yerel farklılıklar, yapılar, yerleşimler ve daha geniş ölçekteki peyzaj arasındaki uyum yer almıştır (Countryside Commission 1996).

Kırsal karakterler yöreye özgü doğal ve özellikle de kültürel özellikleri içermektedir. 6360 sayılı Belediye Kanunu ise "tüzel kişiliği kaldırılan köylerde büyükşehir ilçe belediyelerinin talep edilmesi halinde tip mimari proje uygulaması yapılabileceğini öngörmektedir (Resmi Gazete 2012). Fakat Köy tasarım Rehberlerinin ülkemizde öngörülmesi gibi tip projeler ile sınırlandırılması doğru değildir. Nitekim Erdem Kaya (2017) kırsalı sadece mimari içerik üzerinden görmeyi ve kır kır yapan öz değerleri anlamadan tasarlama eylemine girişiminin, kırsal mekanı özünden koparan, alışlagelmiş tasarımların istilasına dönüştüren mekansal tasarımlara yol açacağını vurgulamıştır.

Öğdül vd.(2018) ölçek açısından Köy Tasarım Rehberleri arasında ülkeler arasında farklılıklar olduğunu; örneğin İrlanda'da parsel, konum, yönlenme, bahçe düzeni gibi konut ölçeğinin; İngiltere'de ise daha çok köy ölçeğinde yerel kimliğin korunması

önceliğinin yer aldığını belirtmiştir. Kentlerdeki yapısal benzerliğin aksine, köylerde doğal çevrenin varlığı ile şekillenmiş kırsal peyzajların coğrafik açıdan farklılıklar içermesi beklenen bir durumdur.

Türkiye'de Köy Tasarım Rehberlerinin hazırlanmasına yönelik çalışmalar 2012 yılından itibaren hız kazanmıştır. Burada 2012 tarihli On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 6360 sayılı kanun (Resmi Gazete 2012) ile ortaya çıkan ve kırsal alanlarda başlayacak olan imar uygulamaları için ortaya çıkan bilgi ihtiyacı etkili olmuştur.

6360 sayılı Belediye Kanununa işlerlik kazandırmak amacıyla 6495 sayılı Kanun 37/ğ maddesi (Resmi Gazete 2013) ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun Planların hazırlanması ve yürürlüğe konulması:(1) Madde 8/ğ ile Köy Tasarım Rehberlerinin yapımı resmi bir kimlik kazanmıştır (Resmi Gazete 1985). Buna göre "Yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari doku ve karakteri, gelişme düzey ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri korumak, geliştirmek ve yaşatmak amacıyla muhtarlık katılımı ile ilgili idarelerce *Köy Tasarım Rehberleri* hazırlanabileceği; *Köy Tasarım Rehberleri* ilgili idare meclisi kararı ile onaylanabileceği ve uygulanabileceği belirtilmiştir.

Köy Tasarım Rehberi ölçeğinde köylerdeki plan uygulamalarına yönelik ilk olarak Kastamonu, Küre Ersizlerdere Köyü (2015) köy tasarım rehberi çalışması gerçekleştirilmiştir. Bunu takiben Küre Dağları Milli Parkı Bartın Bölümü Köy Tasarım Rehberleri (Görmüş vd. 2015); Denizli Merkezefendi ve Pamukkale ilçeleri (Özdemir 2015) Erdek, Yukarıyapıcı Köyü (Öğdül vd. 2018) ve Ödemiş Bademli (Gördün ve Yörür 2018) örneklerinde Köy Tasarım Rehberi çalışmaları yürütmüşlerdir.

Köse ve Şahin (2017) Ankara kentine çok yakın bir konumdaki Evciler Mahallesi için köy tasarım rehberlerine altlık oluşturacak nitelikte peyzaj karakterleri ışığında kimlik özelliklerini ortaya koymuşlardır. Kaş Bezirgan Köyü Tasarım Rehberi çalışmaları ise halen devam etmektedir (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2015).

Diğer yandan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2108) üniversiteler ile ortak 2015 yılında Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması-Bir Model Önerisi Projesi; 2017 yılında da Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması Modeli Uygulaması ve Köylerde Yöresel Özellikler ve İhtiyaçlar Dahilinde Yapılaşma Koşullarının Belirlenmesi projesi kapsamında Sivas İli Gürün İlçesi Karadoruk, Aydın İli Söke İlçesi Güllübahçe, Kocaeli İli Kartepe İlçesi Maşukiye Mahallelerinde planlama ve mimari özelliklerini incelemişlerdir.

Ülkemizde kırsal peyzajların içinde yer alan tarımsal peyzajlar, doğal, tarihsel, rekreasyonel alanların, su koruma alanları gibi özellikli alanlar Gıda Tarım ve Köy İşleri, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı başta olmak üzere farklı

bakanlıkların yetki alanları içeresindedir. Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İl Özel İdareleri, İl Bank, Devlet Planlama Teşkilatı geçmiş dönemlerde kırsal alanlarda yürütülen fiziksel planlama çalışmalarının uygulayıcı kurumları olmuşlardır. 6360 Sayılı Kanun ile mahalle dönüştürülen köylerdeki imar uygulamaları ve fiziksel gelişmeler ile ilgili Büyükşehir Belediyelerinin bünyesinde Kırsal Hizmetler Daire Başkanlıkları oluşturulmuştur.

Kaş, Bezirgan örneğinde devam eden köy tasarım rehberi çalışması ile ilgili olarak rehberin ilk olarak hazırlanacağı köylerin seçimi önemli olduğu vurgulanmıştır. Pilot çalışmalar başarılı olursa rehberlere karşı güven artacaktır. Özgün karakteri değişmemiş ancak değişim baskısı altında olanlar öncelikli olmakla birlikte yerel desteklerin varlığı önemlidir. Bu açıdan seçilecek ilk köyler mimari dokusu bozulmamış turizm değerlerine sahip köyler seçilirse rehberin uygulanması ve sürdürülebilirliği daha yüksek olacaktır (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2015).

Bulguları ve sonuçları itibariyle mevcut çalışmalar ile karşılaştırılacak olursa Ersizlerdere Köyü (2015) Köy Tasarım Rehberlerinin Türkiye'deki ilk örneğini temsil etmektedir. Ersizlerdere için oluşturan tasarım rehberi hane halkı anketleri ve odak grup görüşmeleri ile köy halkının tasarım sürecine katkı sağlanmıştır. Bu çalışmada odak grup olarak değerlendirilebilecek köy muhtarları ile yapılan görüşmeler özellikle yerleşim tarihi ve yörenin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgi bilgilerin Köy Tasarım Rehberlerine aktarılmasını mümkün kılmıştır.

Balıkesir, Erdek İlçesi Yukarıyapıcı Köyü örneği ise köy tasarım şeması, köy tasarım rehberi ve köy tasarım eylem projelerinden oluşmaktadır. Rehberin hazırlanma sürecinde köyde ana sokaklar ve meydanlar üzerine yerleştirilen fikir panoları ve köy halkı masa toplantıları Yukarıyapıcı Köyü için tasarım önerilerinin hazırlanmasına yöre halkının katılımını sağlamıştır.

İzmir, Ödemiş İlçesi Bademli Köyü örneğinin ağırlıklı olarak yapı karakterleri ve mimari özellikler üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Küre Dağları Milli Parkı'nın Bartın kesiminde bulunan 71 köyde tasarım rehberlerin oluşturulduğu çalışmada her bir köy için kimlik kartları tanımlanmıştır.

Köy Tasarım Rehberlerinin kırsal alanların planlanması ve tasarımına sunacağı katkılar ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Kırsal peyzaj karakterini belirlemek, alanı neden korumamız gerektiğini gösterecek kriterleri tespit etmemizi sağlar. Rehberlerin oluşturulmasında bu kriterlerin tümünden faydalanılır ve buna ek olarak olası gelişmelerde mevcut kırsal peyzaj karakterinin ileriye yönelik uyumunu tespit eder. Kırsal peyzaj karakteri alanı tanımlar, köy tasarım rehberleri gelişimi kontrol altına alır ve mevcut kimliği korumayı hedefler.

Peyzaj bir alanın doğal ve kültürel özelliklerinin tümüdür. En temel haliyle doğal ve kültürel olarak sınıflandırılırken kentsel ve kırsal peyzajlar insan yaşamının en önemli alanları durumundadır. Kentler yapı kitleleri ve ulaşım ağları ile büyük bir benzerlik gösterirken, kırsal peyzajlar bir peyzajı diğerinden ayıran ve farklı kılan peyzaj karakterleri ile geleneksel yerleşim dokusu ve alan kullanımları bakımından öne çıkmaktadır.

Köy Tasarım Raporları ve Köy Tasarım Rehberleri ile kırsal peyzajların özgün karakterlerinin korunması yönünde çalışmalar ilk olarak İngiltere’de başlatılmıştır. Bugün pek çok ülkede kırsal alanların gelişmesi ve kırsal peyzajların korunması ve geliştirilmesini amaçlayan Köy Tasarım Rehberleri önemli bir fiziksel plan altlığı olarak kullanılmaktadır.

Kırsal peyzaj karakteri bileşenlerinden kültürel peyzaj özellikleri ve alan kullanımı, rehberlerin oluşturulmasında ihtiyaç duyulacak olan yerleşim düzeni, mimari doku gibi özelliklerin belirlenmesinde kılavuz olur.

Aynı zamanda rehberlerin oluşturulması alanın doğal, kültürel ve karakteristik özelliklerinin belirsizliği konusundaki eksikliği giderme ve alanı tanımlama gerekliliği ile de kırsal peyzaj karakterini belirlemede etkilidir. Bu yönüyle rehberler ve kırsal peyzaj karakteri birbirini beslemektedir.

Rehberlerin oluşturulması alanın genel karakteristiğinden sıyrılıp kendine has özelliklerinin ön plana çıkması ve bu özelliklerin alana faydası olacak şekilde kullanılması açısından yarar sağlar.

Köy Tasarım Rehberlerinin kırsal karakteri destekleyici bir yanı da, yerel halkın rehberlerin oluşturulmasında etkin rol oynamasını sağlamaktır. Bu vesileyle kırsal peyzaj karakterinin mevcut özelliklerinin yanında geçmişle bağlantı kurulup, alanı kullanan halk ile ileriye yönelik daha doğru ve alana uygun kararlar verilmesi sağlanacaktır.

Elde edilen sonuçları itibariyle çalışma Elmalı İlçesinden seçilen Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka köyleri için hem Köy Tasarım Raporları hem de Köy Tasarım Rehberleri niteliği taşımaktadır. Kırsal peyzaj karakterlerinin ışığı altında Köy Tasarım Rehberleri bileşenleri fiziksel plan altlıklarına dönüştürülebilir. Bu açıdan çalışma sonuçları Antalya Büyükşehir Belediye'nin ilçeler ölçeğinde Köy Tasarım Rehberlerine yönelik olarak köy karakterlerinin tanımlanmasına önemli katkı sunacaktır.

Alvechurch Parish Design Statement (2012) ile Alvechurch Bölgesi’nde yapılan rehber çalışmasında rehber daha çok sokak dokusunda yoğunlaşmıştır. 2008 yılında tamamlanan Doğu Devon bölgesini kapsayan alan için yapılan “Landscape Character Assessment & Management Guideline” adlı çalışmada ise alan kullanımı üzerine incelemeler yapılmış ve mimari dokuya inilmediği görülmüştür. Bu çalışma, incelenen örnekler ile karşılaştırıldığında oluşturulan rehberlerin kırsal peyzaj karakterini belirleme

ve mimari doku ile birlikte rehber entegrasyonu konusuna odaklanması aşamasında farklılık göstermektedir.

Çalışma, Akdeniz Bölgesi içinde yer alan ancak iklimsel özellikler itibarıyla karasal etkilerin de hakim olduğu Elmalı İlçesi'nde gerçekleştirilmiş olup her iki iklim özelliğinin şekillendirdiği yerleşim yapısı, üretim faaliyetleri, mimari doku ve yapı malzemeleri konusundaki çeşitliliği de inceleme imkanı sunmuştur.

Çalışma alanı büyüklüğünün getirdiği zorlukla araştırma Elmalı İlçesi'nde yer alan kırsal yerleşimler üzerinde seçim yapma zorunluluğunu getirmiştir. İlçede yer alan kırsal yerleşimlerden yükseklik, konum ve yerleşim formu üzerinden eleme yapılarak nitelikleriyle çeşitlilik gösteren 6 köy üzerinden çalışma gerçekleştirilmiştir.

İncelenen çalışma örneklerinden görüldüğü üzere rehberler multidisipliner işbirliği içinde gerçekleştirilmiştir. Bu durum rehberlerde yer alan meslek disiplinlerinin kendi alanları üzerinde yoğunlaşarak daha detaylı çalışmalar gerçekleştirilmesi ve sonuç olarak rehberin niteliklerini artırması konusunda yarar sağlamıştır. Bu çalışma bir tez projesi olması açısından multidisipliner çalışmayı mümkün kılmamıştır. Bu yönüyle rehberi detaylandırma aşamasında geliştirilmeye açıktır.

6. SONUÇLAR

Kırsal peyzaj, doğal özelliklerle beraber insan faaliyetleriyle yoğrulmuş, yapı yoğunluğu az, geleneksel alan kullanım modelleri ve kültürel özellikleri ile öne çıkan ve çoğu zaman yaban hayatı, bitki örtüsü ve yaşam alanlarından oluşan doğal peyzajlarla çevrelenmiş alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Kırsal peyzajlar insanoğlunun hayatta kalma çabasının en ilginç ürünlerini ve örneklerini içermektedir. Erdem Kaya (2017) sosyal ve kültürel yapı, kırsal mekanı kullanma biçimleri, doğal kaynakları ve ekolojik bilgiyi kullanan ekonomik üretim biçimleri ve tekniklerinin kırsal arazi üzerinde oluşturduğu izler kır mekanının önemli kimlik belirleyicileri olduğunu vurgulamıştır.

İnsan ve doğanın karşılıklı etkileşimi sonucu oluşan kırsal peyzajlar kültürel bir ürün olarak kabul edilmektedir. Üretim ve barınma olmak üzere insanoğlunun en temel ihtiyaçları ile şekillenen kırsal peyzajlar çoklu karakterleri ile öne çıkmaktadır. Geleneksel alan kullanım modelleri ve yapıların yanında doğal yapıya uyumun en ilginç örneklerini sergileyen köy yerleşimleri kırsal peyzajların en önemli unsurlarıdır.

Kırsal alanlarda kentlere yaşanan göçler nedeniyle, son yıllarda kırsal yerleşimlerdeki geleneksel dokuyu korunması ve kırsal yaşantının sürekliliğinin sağlanması merkezi ve yerel yönetimler ve planlama disiplinlerinin öncelikleri arasına girmiştir.

Türkiye’de On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6360 sayılı Kanun (Resmi Gazete 2012) ile kırsal yerleşimler olan köyler mahalle statüsüne geçmesi, kentlerdeki imar uygulamalarının köyler için de geçerli hale getirmiştir. Bu durum kırsal kalkınma, kırsal çevrenin ve karakterlerin korunması yönünde Köy Tasarım Rehberlerini gündeme getirmiştir.

Köy tasarım rehberleri yerel ölçeğin öne çıkmasıyla kırdaki farklılık ve özgünlük arayışının bir sonucu olarak görülmektedir. Köylerin doğru yöndeki fiziksel gelişimine yönelik hedeflere dayalı köy tasarım raporları ile başlayan çalışmalar, yöre halkının da katılımı ile köyün mekansal karakterinin korunmasına yönelik standartlar ile tanımlanan Köy Tasarım Rehberleri İngiltere ve İrlanda’da yerel ve bölgesel ölçekteki fiziksel planlara temel altlık sunmaktadır.

Bu çalışmada ile Antalya, Elmalı örneğinde köy tasarım rehberlerinin, peyzaj ölçeğinde ve kırsal peyzaj karakterleri ile incelenmesi amaçlanmıştır. Burada Elmalı kırsal peyzajlarının bölge ölçeğinde anlaşılabilmesi için ilçedeki 51 köy yükselti, konum ve yerleşim formları ile analiz edilmiş ve ortalama yükseklik ile *ova*, *dağ dibi ova*, *dağ eteği*, *dağ sırtı*, *plato* ve *vadi* olmak üzere köylerin konum özellikleri arasında istatistiksel anlamda önemli bir ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Çalışma alanının büyüklüğü ve kırsal karakterlerin çeşitliliği de dikkate alınarak, 51 köy arasında farklı yükseklik, konum ve form özellikleri sergileyen 6 köyde köy tasarım rehberlerinin hazırlanmasına yönelik daha detaylı çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda her köy için köye hakim, yüksek bir noktadan de peyzaj karakter analizi gerçekleştirilmiş ve köy muhtarları ile görüşülerek köyün yerleşim tarihi, mekan kullanımları, gelenekleri, köydeki tarım ve hayvancılık faaliyetleri konuların bilgiler alınmıştır. Köy Tasarım Rehberine yönelik sokak, bahçe, yapı özelinde daha detaylı bilgiler edinmek üzere tüm yerleşim dokusu içinde alan analizleri gerçekleştirilmiştir.

Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka köyleri *alan kullanım faaliyetleri peyzaj deseni, doğal çevre ilişkisi, kültürel yapı ve gelenekler, bağlantı ağları, sınır elemanları, alan kullanımlarına bağlı bitki örtüsü, yerleşimler, binalar ve yapılar* kırsal peyzaj karakterleri ışığında analiz edilmiştir. Detayları ile kırsal peyzaj karakterleri ışığında *yerleşim özellikleri, yapı özellikleri, parsel ve bahçe özellikleri, kültürel değerler* başlıkları altında her bir köy için Köy Tasarım Rehberleri tanımlanmıştır.

Çalışma sonuçları ışığında Elmalı İlçesi kırsal yerleşimleri için ortaya koyulan genel tasarım ilkeleri ve köye özel tasarım ilkeleri Çizelge 6.1' de özetlenmiştir.

Kırsal peyzaj karakterleri ve yerleşim dokusu bileşenleri ışığında her bir köy ayrı yarı ele alındığında Köy Tasarım Rehberlerine yönelik önerilerin aşağıdaki gibi verilmesi mümkündür.

- Düden Köyü Mahallesi, Söğle boğazı eteklerinde kurulan ve Elmalı Ovası'na açılan kırsal bir yerleşimdir. Söğle Boğazı zaman zaman yüzey sularının artması sebebiyle gelen sel tarım alanlarına zarar vermektedir. Yerleşimde Düden Suyu yakın zamana kadar köyün doğal akan su kaynağı olup sık sık sebebiyet vermesi sebebiyle yapılan drenaj kanalı ile sel kontrolü sağlanmıştır. Ancak bugün kanal suyu tarım alanları için yeterli gelmemektedir. Sel zararlarını önlemek amacıyla yapılan uygulamalar zararı en aza indirmiş ancak tarım alanlarını olumsuz etkilemiştir. Bu noktada mümkün olan düzenlemeler yapılmalı ve sulama suyu problemi iyileştirilmelidir.

Köyden Söğle'ye, Avlan'a ve daha sonra Finike'ye uzanan deveci yolu kültürel değer taşımakta ve yük develerinin geçtiği güzergâhlarla yöre tarihindeki izlerini taşımaktadır. Kültürel rotalar ile tarihi dokuyu gözlemlemek amacıyla bu güzergâhlar korunmalıdır.

Çizelge 6.1. Genel tasarım ilkeleri ve köye özel tasarım ilkeleri

Genel Tasarım İlkeleri	Köye Özel Tasarım İlkeleri
<ul style="list-style-type: none"> • Yerleşim konumuyla şekillenen yerleşim düzeni ve üretim deseni birlikte değerlendirilmeli ve korunmalıdır. • Yerleşim formu özellikleri göz önünde bulundurularak geleneksel yerleşim dokusunun bozulmadan ve korunarak devamlılığı sağlanmalıdır. • Yerleşim deseninin şekillenmesini sağlayan tarım alanları, seralar, bitki örtüsü, konutlar ve ortak yaşam alanlarının yapısını bozmadan yeni gelişime ayak uydurması sağlanmalıdır. • Bitki örtüsü dokusu yerleşimin mülkiyetini tanımlama ya da yerleşime karakter kazandırmak gibi özellikleriyle korunmalı ve yapılması muhtemel yeni bitkilendirmeler için örnek teşkil etmelidir. • Tarihsel değerlerin tespiti ve korunması sağlanmalı, tarihi çevrenin köy yaşantısına yansımaları tespit edilmelidir. Geleneklerin devamlılığı ve kaybolmasını önlemek için tarihi dokuyu tespit etmek önemli bir adımdır. • Ortak mekanlar daha aktif ve her yaş grubundan köy sakinlerinin birlikte vakit geçirmesini arttırmak için canlı tutulmalı ve bu yönde kırsal dokuya uygun düzenlemeler yapılmalıdır. • Yollar ve sokak yapısının düzenlenmesi ve bağlantı ağlarının güçlendirilmesi köyün gelişimi doğrultusunda yerleşim dokusuna uygun yapı ve malzemelerle uygulanmalıdır, bozulmuş ve zarar görmüş yollarda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. • Konut ve konut bahçeleri dokuya uygun malzemelerle, geleneksel yaşantıyı engellemeyecek şekilde komşu parsellerle birlikte değerlendirilmelidir. 	<p><i>Düden Köyü/ Mahallesi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Plato yerleşimi olma özelliğiyle şekillenen yerleşim ve tarım alanları verimliliğini kaybetmeyecek şekilde korunmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. • Konum tipine uygun gelişen ızgara yerleşim formunun yerleşimin gelişmesi durumunda devam ettirilmesi yerleşim dokusunun bozulmaması açısından önemlidir. • Geleneksel konut dokusunda kullanılan doğal taş ve kerpiç kullanımı günümüz şartlarına uygun olarak devam ettirilmeli, yeni yapılan konutlarla bütünlük sağlanmalıdır. • Yöreye özgü geleneksel yapılardan olan Ambar ve Ekmeklik yapılarının mevcut örneklerinin korunması sağlanmalıdır. Yeni örneklerinin yapılacak olması halinde orijinaline uygun olarak yapılması önerilmektedir. • İçerisinde konut yanında ahır, depo, ambar ve ekmeklik bulunduran bahçe organizasyonları günlük yaşantının devamlılığı açısından korunmalı ve gerekli revizyonlar bu yönde yapılmalıdır.
	<p><i>Armutlu Köyü/ Mahallesi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Maki çalılıkları ve doğal kayalıkların kırsal bir kimlik kazandırdığı göz önünde bulundurularak köy ve çevresinde varlıklarının devamlılığı sağlanmalıdır. • Köy çevresinde yer alan ağiller hayvansal üretimin bir göstergesi olup buldukları alanlarda muhafaza edilmelidir. • Yeni yapılacak konut örnekleri için geleneksel konut dokusuna uygun olarak kat yüksekliği ve malzemeler eski örneklerinin devamı şeklinde uygulanmalıdır. • Yerleşim içi güzergahları ve mülkiyeti tanımlayan ağaç koridorlarının sürekliliği sağlanmalıdır. • Köyün yakın geçmişteki ortak mekanlarından olan eski harman yeri içerisinde bulunan Çamaşırlık yapısı, sarnıçlar ve kuyularla birlikte tekrar köy halkının kullanımının aktif hale gelmesi için revize edilmeli, geleneksel dokuya uygun düzenlemeler yapılmalıdır. • Köy içerisinde bulunan tarihi kaya mezarları, köyün tarihi dokusunu sergilemesi için ön plana çıkarılmalıdır.
	<p><i>Yalnızdam Köyü/ Mahallesi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dağ sırtı yerleşimi olup topografyaya uygun olarak gelişimi sağlanmalıdır. • Ova düzlüğüne açılan tarım alanları varlığını devam ettirmeli, bu yönde Kocain Deresi ile gelebilecek sel etkilerinin önlemi alınmalıdır. • Köy özgü geleneksel yapı örneklerinden Ambar, Ekmeklik ve Ağdalık yapılarının mevcut örnekleri korunmalıdır. • Zamanla terk edilmeye başlanan geleneksel konutların doğal malzemelere uygun yenilenmesi ve günümüz konforuna uyum sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Çizelge 6.1'in devamı

Genel Tasarım İlkeleri	Köye Özel Tasarım İlkeleri
<ul style="list-style-type: none"> Sınır elemanları yöreye uygun malzeme ve biçimde düzenlenmelidir. Yapılarda yöreye özgü kırsal mimari özellikler devam ettirilmeli, yeni yapılacak konutlar için örnek teşkil etmelidir. Özellikle kat yüksekliğinde geleneksel konutlar temel alınmalı ve cephe düzenlemelerinde dokuya uyumlu seçimler yapılmalıdır. Yapılarda kullanılan malzeme doğal çevreye ve geleneksel mimari dokuya uygun olmalı, dönem şartlarına uygun alternatifler ile kullanımda rahatlık sağlayacak şekilde revize edilmelidir. Kırsal yerleşimin kendine has özellikleri ve yerel farklılıkları tespit edilmekle beraber yerleşimin özgünlüğünü korumak adına korunmalı ve öne çıkarılmalıdır. Yerleşimlerin gelişim yönleri belirlenmeli ve yerleşim dokusunun bu alanlarda da devamlılığının sağlanması gerekmektedir. 	<p>Yılmazlı Köyü/ Mahallesi</p> <ul style="list-style-type: none"> Ova düzlüğüne açılan tarım alanları ve seralar ekonomik faaliyetin devam etmesi için değerlendirilmeli ve yanlış uygulamalarla zarara uğratılmamalıdır. Topoğrafya ile şekillenmiş sokak dokusu özelliğini korumalı ve doğal malzemelerle onarılmalıdır. Yığma taş bahçe duvarları bölgenin kimliği açısından önemli görülmektedir ve yeni yapılacak konut ve bahçesi örneklerinde geleneksel örneklerini devam ettirmelidir. Yörede hala aktif olarak kullanılan yığma taş yapıların onarıma ihtiyacı olan örnekleri yenilenmeli ve yeni örnekleri için yörenin mimari dokusu temel alınmalıdır. Köye has geleneksel yapı örneklerinden olan Ev Ambarlar'ın mevcut örnekleri korunmalı, yeni yapılması halinde orijinale uygun olabilmesi için detaylı planlarının çıkarılması gerekmektedir. <p>Bozhüyük Köyü/ Mahallesi</p> <ul style="list-style-type: none"> Ova yerleşimi olma özelliği ile ışımsal bir dağılım gösteren köyün sokak dokusunun ilerlemesi halinde bu yönde devamlılığı sağlanmalıdır. Ova üzerinde yoğun tarımsal faaliyet ve seraların olduğu gözlenmekte ve köyün ekonomisinin sürekliliği için aktif halde tutulmalıdır. Köyde bulunan höyük üzerindeki mezarlık korunmalı, yerleşimin tarihi dokusunun gözlemlendiği bu alanlar ön plana çıkarılmalıdır. Ova düzlüğünde parsel sınırlarını ve tarım arazilerinin ayrımını gösteren ağaç koridorlarının varlığı sürdürülmeli, yeni bitkilendirme çalışmalarında bu yapıya uygun türler kullanılmalıdır. Kerpiç tuğla ve yığma taş kullanımının konut dokusunda yoğun olarak kullanıldığı yerleşimin mimari dokusunun korunması ve yeni yapılacak konutlar için örnek teşkil etmesi gerekmektedir. Geniş bahçe organizasyonları ve bahçe çevresindeki yüksek duvarlar ile mülkiyeti tanımlayan konut bahçeleri varlığını devam ettirmelidir. Hala ortak mekan olarak da kullanılan ağdalık yapıları canlı tutulmalı ve korunmalıdır. <p>Gümüşyaka Köyü/ Mahallesi</p> <ul style="list-style-type: none"> Vadi yerleşimi olma özelliğiyle zengin su kaynakları ve etrafındaki dar vadilerle önem kazanan Gümüşyaka köyü'nün doğal varlıklarının sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Topoğrafyayı destekleyici yönde gelişen yığma taş duvarlarıyla konut bahçeleri, içindeki ambar, ahır, depo gibi elemanlarıyla geleneksel yaşantının örneklerini sergilemekte ve bu yönüyle yeni konut bahçeleri için örnek teşkil etmelidir. Köy içerisinde yer alan ve hala köyün ortak mekanlarından biri olan Tarihi Cami ve çevresi korunmalı ve geleneksel dokuya uygun olarak revize edilmelidir.

Geleneksel konut dokusu ve konut bahçeleri barındırdıkları elemanlar ile kırsal dokunun en somut örneklerindedir. Düden Köyü'nde yığma taş üzerinde kerpiç tuğla duvarlarla inşa edilmiş depo ve ahır ile üst katında ahşap hatıl ve kerpiç tuğladan oluşan yaşam alanlarına sahip konutlardan oluşmaktadır. Konut bahçeleri içinde bulundurduğu ambar ve ekmeklik gibi yöresel yapılarla ve hayvancılık ile ilgili mekan ihtiyacını gidermesi ile Düden Köyü'nün kültürel karakterini göstermektedir. Geleneksel konutlar ve bahçeleri çok fonksiyonlu olması ve çözümlerinin doğruluğu açısından korunmalı, aynı zamanda köyün karakterini tanımlayan özelliklerden biri olması sebebiyle yeni yapılacak konutlarda örnek alınarak devamlılığı sağlanmalıdır.

- Armutlu Köyü Mahallesi, Peynirgediği Tepesi eteklerinde ve tepenin ovayla birleştiği bölgede kurulmuş bir kırsal yerleşimdir. Köyde öne çıkan topografyaya uygun gelişen küçük bahçeli ve dar sokaklı yapı bir yerleşim deseninin oluşumunu meydana getirmiştir.

Bölgenin ilk yerleşim yerlerinden Tepebaşı Mahallesi geleneksel konut ve bahçe yapısının en yoğun görüldüğü bölgedir. Yeni gelişen Afşar, Zümrütova. Akçay gibi ana karayolu üzerindeki yerleşimlerin daha çok yeni binalardan oluştuğu gözlenmiştir. Kırsal yapının bozulmasını önlemek yeni yapılacak konutlarda geleneksel yapıyı koruyan ve günümüz şartlarına uyum sağlayan çözümler getirilmelidir.

Çıglıkara Tabiatı Koruma Alanı ve Elmalı Koç Sediri'nin bulunduğu Armutlu Köyü ve çevresi, doğal ve kültürel değerleri açısından öne çıkmaktadır.

Köy içi ve çevresindeki kaya mezarları, in adı verilen mağaralar köy içindeki ambarlar, ahır adı verilen geleneksel yapılar, çamaşırlık, eski su kuyuları, geleneksel konutlar bugün halen varlığını sürdürmektedir ve devamlılığının sağlanması kırsal karakteri korumak için önem arz etmektedir.

Çamaşırlık, su kuyuları ve eski harman yerinin bulunduğu alan köyün geçmişteki meydanı niteliğinde olup, tekrar canlandırılması adına planlama ve tasarım önerileri getirilmesi tavsiye edilmektedir.

- Yalnızdam Köyü Mahallesi Kaklık tepesi yamacına kurulmuş bir dağ sırtı yerleşimidir. Bölgede sel felaketi öne çıkan sorunlardan bir tanesidir. Köyün gerisindeki evlere dönem dönem sel geldiği söylenmektedir. Bu probleme çözüm önerileri geliştirmek kırsal yaşamın devamlılığı açısından önemli görülmektedir.

Yalnızdam'da öne çıkan karakterlerden biri de bahçeler arasında yer alan ığde, badem ve ceviz ağaçlarından oluşan bitki koridorlardır.

Geleneksel konut yapısında yaklaşık 40 yıl öncesine kadar çoğunlukla üstü ev altı ambar olarak kullanılan örnekler görülmekteydi. Günümüzde bu konut yapısı azalma göstermekte ve kaybolmaya yüz tutmaktadır. Konut dokusunun kaybolmaması için

mevcut konutlar iyileştirilmeli, korunmalı ve yeni yapılacak konutlara örnek teşkil etmelidir.

- Yılmazlı Köyü Mahallesi'nde öne çıkan ilk geleneksel örneklerden biri ev ambarlardır. Alt katın yaşam alanı üst katın ise ambar olarak inşa edildiği yapılar köye özgü geleneksel konut yapısını göstermektedir.

Konut bahçeleri köyün eğimli bir araziye oturması sonucu taş duvarlar ile desteklenmiş ve böylece topografyaya uyu sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Köye özgü bu küçük konut bahçeleri ile dar sokakları yerleşim dokusunda öne çıkan özelliklerdir.

Yılmazlı Köyü'nde bahçelerin bulunduğu bazı alanlarda elektriğin olmadığı belirtilmiştir.

- Bozhüyük Köyü Mahallesi, Elmalı Ovası üzerinde kurulmuş ve ortak bir merkezden çevreye doğru ışınsal bir gelişim formuna sahip kırsal yerleşimdir Eski ambarlar, ağdalık yapıları Bozhüyük'te öne çıkan geleneksel yapılarıdır. Ancak artık ahşap ambarlar yerini betonarme yapılara bırakmaktadır. Bu konuda önlemlerin alınması ve devamlılığının sağlanması köyün kırsal karakterini korumak açısından gerekli görülmektedir.

Bahçeler içerisinde ambarlar ve zaman zaman da ekmeklik yapılarını barındırmaktadır ve etrafı kerpiç ya da taş duvarlar ile çevrelenmiştir. Bu özellikleri ile yöreye özgü bahçe tipini tanımlamaktadır.

- Gümüşyaka Köyü Mahallesi, vadi içi yerleşimi olan Gümüşkaya köyünde geleneksel konut yapıları ambarlar ve önceleri sayıları daha fazla olan ekmeklik yapıları ile öne çıkmaktadır. Geleneksel yapı örneklerinden ekmeklikler bugün betonarme yapılar ile yer değiştirmeye başlamıştır. Bu durumun önüne geçmek, yok olmasını engellemek adına korunması gerekmektedir.

Köyde bulunan tarihi caminin de varlığını devam ettirebilmesi için de önlemler alınmalıdır.

Köyde Kasım ayı ve sonrasını takip eden dönemde bahar aylarına kadar su sıklığı olduğu belirtilmiştir. Fazla sayıda su kaynaklarının bulunduğu yerleşimde, doğal kaynakların doğru kullanılabilmesi adına öneriler getirilmelidir.

Köyün ulaşım yollarında bozulmalara sebep olan köyün yakın çevresinde bulunan kiremit fabrikasından gelen araçların sebep olduğu söylenmekte, bu konuda önlemler alınmasının gerekliliği görülmektedir.

Elde edilen sonuçları itibariyle çalışma Elmalı İlçesinden seçilen Düden, Armutlu, Yalnızdam, Yılmazlı, Bozhüyük ve Gümüşyaka köyleri için hem Köy Tasarım Raporları hem de Köy Tasarım Rehberleri niteliği taşımaktadır. Kırsal peyzaj karakterlerinin ışığı altında Köy Tasarım Rehberleri bileşenleri fiziksel plan altlıklarına dönüştürülebilir. Bu

açından çalışma sonuçları Antalya Büyükşehir Belediye'nin ilçeler ölçeğinde Köy Tasarım Rehberlerine yönelik olarak köy karakterlerinin tanımlanmasına önemli katkı sunacaktır.

Böyle bir çalışmanın Elmalı örneğinde ve tek bir köy özelinde yapılacak olması durumunda;

- Kırsal peyzaj karakterini daha detaylandırmak ve gözlemleyebilmek adına arazi çalışmalarının uzun bir dönemi kapsamı,
- Birden fazla mevsimi takip ederek bu geçişlerdeki bitki örtüsü, ürün desen, mimari doku ve sosyal yaşantıda gerçekleşen değişimleri ve etkilerini izleyebilmek,
- Genel olarak su varlığı açısından kuru derelere sahip olan çalışma alanında su varlığının mevsimlere göre değişimini incelemek ve etkilerini tespit edebilmek adına arazi çalışmalarını farklı zaman aralıklarında ve uzun süreli gerçekleştirmek,
- Bir yıl olması düşünülen arazi çalışmaları esnasında köyün gelenek, görenek, Hıdırellez gibi kutlamalarının örneklerini ve köy yaşantısına etkilerini görmek,
- Yerel halkın çalışmaya daha çok katkı koyabilmesi açısından katılımının artmasını sağlamak,
- Geleneksel mimari yapılarda detaya inerek kapı, pencere gibi elemanların malzemelerini ve yapım tekniklerini incelemek, bununla birlikte iç mekandaki geleneksel öğelerin detaylı verilerini oluşturmak,
- Yerel yönetimin katkılarından daha fazla yararlanabilmek ve çalışmanın somut bir hale getirilebilmesiyle birlikte verilerin uygulanabilirliğini arttırmak için işbirliği içerisinde olmak gerçekleştirilmesi beklenen seçeneklerdir.

7. KAYNAKLAR

- Ada, E., Yener, D. 2017. Türkiye’de Kırsal Peyzaj Yaklaşımı ve Avrupa Ülkeleri Çerçevesinde Bir Karşılaştırma. Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi, E-ISSN: 2602-4462, 1 (2): 08-13.
- Alvechurch Parish Design Statement . 2012. The Parish of Alvechurch Bromsgrove District Worcestershire Village Design Statement, UK.
- Antalya Büyükşehir Belediyesi 2015. Bezirgan Köyü Tasarım Rehberi Çalışmaları-Analiz, Antalya Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, Antalya.
- Antalya Meteoroloji Bölge Müdürlüğü, 2016. *Antalya İli 1960 – 2015 Yılları Arası İklim Verileri*. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Meteoroloji IV. Bölge Müdürlüğü, Antalya.
- Antrop, M. 2002. Landscape Change and the Urbanization Process in Europe, *Landscape and Urban Planning* 67: 9-26.
- Akdoğu, G. 2014. Kentleşme Sürecinde Kırsal Yerleşmelerde Yaşanan Peyzaj Değişimlerinin İrdelenmesi. T.C. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Aksarı, S. 2007. Gölova-Hacıyusuflar (Elmalı, Antalya) arasının jeolojisi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı, Konya, 119 ss.
- ASLA, 2006. “Rural Landscape, An ASLA Professional Practice Network”. Fall 2006 <http://host.asla.org/groups/ruldpigroup>. [Son erişim tarihi: 24.08 2017]
- Atabeyoğlu, Ö., Bulut, Y. 2013. Ordu Kenti Kentsel Peyzaj Karakter Analizi. *Akademik Ziraat Dergisi* 2(1): 1-12 ISSN: 2147-6403
- Atik, M., Ortaçşeme, V. 2010. Peyzaj Karakter Analizi Yöntemi ile Antalya Side Bölgesi Kültürel Peyzajlarının Karakter Analizi. TÜBİTAK Projesi, Proje No: 108Y345, Antalya.
- Avcı, Ü. 2016. Kırsal Kültürel Peyzajlarda Yerleşim Dokusu ve Geleneksel Konut Tipi Analizi: Antalya Korkuteli Örneği. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora tezi, 214 sayfa.
- Başaran, M.A., Başaran, S., Baş, M.N., Kaçar, M.S., Tolunay, D., Makineci, E., Kavgacı, A. ve Deniz, G. 2007. Elmalı Sedir Araştırma Ormanında Aktüel Durumun Coğrafi Bilgi Sistemi Tabanlı Sayısal Haritalarla Ortaya Konulması. Çevre ve

- Orman Bakanlığı Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Antalya, Türkiye, 331 ss.
- Bayer, M. Z. 1977. Peyzaj Mimarisi, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Bilgin, S., Altunok, H. 2013. Yönetmelik ve Mali Boyutlarıyla Köy Kanunu Tasarı Taslağı. Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 22, Sayı 3, Temmuz 2013, s. 79-96.
- Cengiz, T. 2003. Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Kırsal Kalkınma Modeli Üzerine Bir Araştırma: Seben İlçesi (Bolu) Alpatuğ Köyü Örneği. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Council of Europe, 2000. The European Landscape Convention (STE n°176). <http://www.coe.int>. [Son erişim tarihi: 06 Nisan 2010]
- Countryside Commission. 1996. Countryside Commission 1996 CCP501 (Part 1). <http://publications.naturalengland.org.uk/publication/2134081>
- Cullotta, S. ve Barbera, G. 2011. Mapping traditional cultural landscapes in the Mediterranean area using a combined multidisciplinary approach: Method and application to Mount Etna (Sicily; Italy). Landscape and Urban Planning, 100 (1-2), 98-108.
- Çevik, S. Eminağaoğlu, Z., Erşen, F. 2003. Nature-Effective Architecture Settlements, Livable Environments&Architecture, International Congress, Trabzon, Türkiye, 168-178.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2018. Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması Modeli Uygulaması ve Köylerde Yöresel Özellikler ve İhtiyaçlar Dahilinde Yapılaşma Koşullarının Belirlenmesi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü, <http://mpgm.csb.gov.tr> Erişim 15 Ağustos 2018
- Çınar, M. 2007, Kırsal Arazi Planlamalarında Peyzaj Planlamasının Yeri ve Önemi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Çiftçi, A. 2008. İlçenin coğrafi, idari ve sosyal yapısı. Reha Günay (editör), Elmalı ve Yöresel Mimarlığı, Ege Yayınları, İstanbul, 19-30 ve 43-72.
- Çorapçıoğlu, K., Diri, C., Diri, B. g., Kurugöl, S., Özgünler, M., Erem, Ö., Gökuç, Y. T., Görgülü, H. C., Seçkin, P. ve Oğuz, Z. 2010. Balıkesir Kırsalında Yöresel Doku Ve Mimari Özelliklere Uygun Yapının Yaygınlaştırılması. 1.Rehber Kitap. T.C. Bayındırlık ve Ėskan Bakanlığı Teknik Araştırma Ve Uygulama Genel Müdürlüğü.Ankara: Karamete Tanıtım Tasarım.

- Danacı, H. M. 2012. Yöresel Mimari ve Kültürel Peyzaj Karakter Analizi: Antalya Elmalı Örneği. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Antalya, 210 s.
- Dirik, H. 2005. Kırsal Peyzaj Planlama ve Uygulama İlkeleri. İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü, İstanbul Yayın No.4559.
- Doğanay, F. 1993. Kırsal Kalkınma. Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığı DPT, Ankara.
- Ekiz, A. 2001. Dünden Bugüne Elmalı, Elmalı'yı Tanıtma ve Yardımlaşma Derneği, Tasarım ve Dizgi: Hüseyin Çimrin, Damla Ofset, Antalya, 159 ss.
- Elmalı Kaymakamlığı, 2018. Elmalı Kaymakamlığı Arşivi.
- Eminağaoğlu, Z. 2004. Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu- İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Eminağaoğlu, Z. Çevik, S. 2006. Doğa-Kırsal Yerleşme Birliktelikleri. Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi 7(1), 28-40 (2006).
- Eminağaoğlu, Z. ve Çevik, S. 2007. Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım Politikaları ve Araçlar. Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 22 (1),157-162.
- Erdem, M. 2012. Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Belirlenmesi, Korunması Ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Erdem Kaya, M. 2017. Kırsal Peyzaj ve Tasarımı Üzerine. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İstanbul, <https://xxi.com.tr/i/kirsal-peyzaj-ve-tasarimi-uzerine> [Son erişim tarihi: 27.07.2018]
- Fidan, A. 2013. Köy Kanunu Tasarı Taslağına İlişkin İncelemeler İrdelemeler ve Öneriler. Kent Akademisi-Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi 6(1): 1-8.
- Geray, C. 1974. Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar (Sorunlar Yaklaşımlar Örgütlenmeler). Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No. 139, Ankara.
- Geray, C. 1985. "Türkiye'de Köysel Yerleşme Düzeni", Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı, (der: Oğuz Arı), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2105. 2015-2018 kırsal Kalkınma Eylem Planı, Ankara.

- Gökçe, G., Açıksöz, S. 2015. Kültürel Peyzaj Bileşenleri Ve Turizm İlişkisinde Görsel Peyzaj Analizi: Nallıhan-Beydili Köyü Örneği. I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends, and Indicators (EITOC-2015).
- Gördün, K., E., Yörür, N. 2018. Kırsal Yerleşmelerde Özgün Dokunun Korunmasında Bir Araç Olarak Köy Tasarım Rehberleri: Ödemiş Bademli Örneği. TÜBA-KED 17/2018
- Görmüş, S. 2012. Korunan Alanlarda Peyzaj Karakter Analizi: Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı Örneği. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Görmüş, S, Atmış E., Artar M., Özkazanç N. K., Günşen H. B., Cengiz S., Tekebas S. 2015. Küre Dağları Milli Parkı Köy Tasarım Rehberleri (Bartın Bölümü). Mutlu Basım Yayın, ISBN:978-605-9895-05-7, İstanbul.
- Harita Genel Komutanlığı. 1995. Harita Genel Komutanlığı harita doküman arşivi.
- Heritage Council, 2006. Landscape Character Assessment (LCA) in Ireland: Baseline Audit and Evaluation. Final Report to the Heritage Council, Prepared by Julie Martin Associates in Association with Alison Farmer Associates, Dublin-Ireland.
- Hough, M. 1990. Out Of Place, Restoring Identity to the Regional Landscape, Yale University Press, New Haven, London.
- Işık, A. 2015. Umurlar Yöresinde (Balıkesir, Dursunbey) Kırsal Meskenlerde Modernleşme Eğilimleri: 1980-2015. T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Kalkınma Bakanlığı. 2013. Onuncu Kalkınma Planı, Ankara.
- Kanabakan, A. 2011. Tanımlanması, Sınıflandırılması ve Envanter Örnekleri ile “Kırsal Peyzajlar”. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Seminer Notu, Sayfa 37.
- Kaska, E. 2012. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (APS) Ve Türkiye’deki Uygulamaların İrdelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kastamonu/ Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi. 2015. TC Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Keleş, R. 1998. Kentbilimleri Terimler Sözlüğü, s. 93, İmge Yayınevi, Ankara.
- Koçan, N. 2012. Kızılcahamam-Çamlıdere jeoparkında kırsal peyzaj ve rekreasyon planlama. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 28(1): 38-46.

- Köse, Y., Şahin, Ş. 2017. Bir Kırsal Yerleşim Olarak Evciler Mahallesi Peyzaj Özellikleri. Ankara Araştırmaları Dergisi, 5(2), 257-272, Aralık.
- Köy Kanunu Genel Gerekçe, 2009. T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.
- Kurt, H. 2006. Türkiye'de Kent-Köy Ve Kentli-Köylü Algısı Üzerine Bir Araştırma. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 3, Sayı 6.
- Küçük, H. 1992. Karagöl ve Avlan Gölü'nün Kurutulmasının Ekolojik Ve Sosyal Dengeye Etkileri, Elmalı'da Ormancılığımız, Yedi Çınar Dergisi, 1; 9-11.
- Landscape Character Assessment & Management Guidelines. 2008. East Devon and Blackdown Hills Areas of Outstanding Natural Beauty and East Devon District.
- Landscape Character Network 2018. Guidance andscape and seascape character assessments. <https://www.gov.uk/government/organisations/natural-england> [Son erişim tarihi: 04.09.2018]
- Mamunlu, H. 2001. Kırsal Alanlar/Köy Yerleşmeleri ve Planlama İlişkisinde İstanbul İl Bütünü Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul, 155 s.
- MGM. 2011. Meteoroloji Genel Müdürlüğü Arşivi.
- MTA. 1997. Maden Tetkik ve Araştırma Genel Müdürlüğü, harita doküman arşivi.
- MTA. 2011. Maden Tetkik ve Araştırma Genel Müdürlüğü, harita doküman arşivi
- OGM. 2010. Antalya Orman Genel Müdürlüğü arşivi.
- Owen S. 1998. The role of Village Design Statements in fostering a locally responsive approach to village planning and design in the UK. Journal of Urban Design, 3 (3), 199-220.
- Ögdül, H., Kap Yücel, S., D., Ünsal, B., Ö., Aksümer, G. 2018. Kırsal Mekanda Yeni Düzenleme Araçları; Köy Tasarım Şeması, Köy Tasarım Rehberi ve Eylem Projeleri Bildiri Metni. Planlama 2018; (Ek Sayı 1):52–72. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul
- Özdemir, R. 1992. Osmanlı döneminde Antalya'nın fiziki ve demografik durumu 1800 - 1867. Tarih İncelemeleri Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 7; 133-166.
- Özdemir, G. 2015. Köy Tasarım Rehberleri Ve Denizli Örneğinde Kırsal Peyzaj Planlama Stratejileri. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- Resmi Gazete. 1924. Köy Kanunu. 18/3/1924 tarih ve 442 sayılı Resmi Gazete.

- Resmi Gazete. 1985. İmar Kanunu. 09.05.1985 tarih ve 18749 sayılı Resmi Gazete.
- Resmi Gazete. 1987. Köy Yerleşme Alanı Uygulama Yönetmeliği. 20.08.1987 Tarih ve 19550 Sayılı Resmi Gazete.
- Resmi Gazete. 2003. Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, Resmi Gazete, Tarih 10.06.2003, Kanun No 4881.
- Resmi Gazete. 2012. On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (1) Kanun Numarası: 6360 Kabul Tarihi: 12/11/2012 6/12/2012 Tarih ve 28489 Sayılı Resmi Gazete.
- Resmi Gazete. 2013. Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6495 sayılı Kanun. 02.07.2013 tarihli ve 28726 sayılı ve Resmi Gazete.
- Resmi Gazete. 2017. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği. 03.07.1985 Tarih ve 30113 Sayılı Resmi Gazete.
- RedCar and Cleveland Village. 2010. Redcar & Cleveland Local Development Framework. Landscape Character SPD.
- Rural Element Guide. 1994. Defining Rural Character And Planning For Rural Lands. State of Washington Department of Community, Trade, and Economic Development Formerly the Department of Community Developmen, Washington.
- SERBEST, H., 2008. Elmalı kentsel sit alanında bulunan tescilli konutların günümüzdeki durumları koruma sorunları, değerlendirme önerileri. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, Isparta, 106 ss.
- Sönmez, S. 2002. Elmalı-Korkuteli yöresi elma bahçelerinin demir durumunun araştırılması ve demir klorozunun belirlenmesinde çeşitli analiz yöntemlerinin karşılaştırılması. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Toprak Ana Bilim Dalı, 184 sf.
- Swanwick, C. 2002. Landscape Character Assessment Guidance For England and Scotland. The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage, 84 p. England.
- Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı. 1993. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Arşivi
- TBMM. 2012. On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Ankara: Kabul Tarihi: 12.11.2012, Kanun No: 6360.

- TDK. 2005. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara, 2243 sayfa.
- The Countryside Agency. 2006. Landscape, beyond the view: A simple guide to understanding the forces and influences that shape our landscapes and their character. file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/btvpart1_tcm6-7461.pdf [Son erişim tarihi: 04.09.2018]
- TUİK. 2011. Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi.
- TUİK. 2018. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> [Son erişim tarihi: 07.08.2018]
- Tunçdilek, N. 1984, Türkiye Köylerinin Yapısal Özelliklerine Toplu Bir Bakış. İstanbul Üniversitesi DBCE Bülten (1): 23-40.
- Village Design Guide. 2009. Village Design Guide Supplementary Planning Document. <https://www.sstaffs.gov.uk/doc/171671/name/AdoptedVillageDesignGuideAdoptedVersion.pdf> [Son erişim tarihi: 07. 10. 2009]
- Village Planning Handbook. 1993. A Guide for Community Commission.
- World Rural Landscapes. 2014. A worldwide cooperation for global conservation and management. <http://www.worldrurallandscapes.org/> [Son erişim tarihi: 25.05.2014]
- Yücel, T. 1995. Türkiye’de Kır Yerleşmeleri ve Tipleri Üzerine Yeni Görüşler. Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi, Sayı:2, Sayfa: 447-469.

ÖZGEÇMİŞ

Sıla BALTA

silabalta00@gmail.com



ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi
2016- 2018	Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı, Anabilim Dalı, Antalya
Lisans	Ankara Üniversitesi
2010-2015	Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara